

**ELABORACIÓ D'UN PROGRAMA PEL
DESENVOLUPAMENT DE LA CONSCIÈNCIA
FONOLÒGICA:
EL CONTE COM A EINA
D'ABORDATGE INTEGRAL I
INTEGRADOR**

MISERICÒRDIA VALLS LORAS.

CURS ESCOLAR 2006-2007.

INDEX	2
1.- INTRODUCCIÓ.	3
11.- Antecedents del tema objecte del treball.	5
1..2.- Explicació del tema	6
1.3.- <i>Objectius i resultats proposats</i>	9
2.- TREBALL DUT A TERME	10
21.- <i>Disseny del pla de treball</i>	11
2.2.- <i>Metodologia emprada</i>	12
2.3.- <i>Descripció dels recursos utilitzats</i>	13
3.- RESULTATS OBTINGUTS.	14
3.1.- <i>Presentació dels materials elaborats</i>	15
3.2.- <i>Guia Didàctica per el professorat: desenvolupament de les activitats</i>	17
3.3 <i>Material per l'alumnat.</i>	18
4.- CONCLUSIONS	18
5.- BIBLIOGRAFIA	19
5.1.- <i>Adreces consultades sobre el tema, a internet.</i>	20
6.- ANNEX	21
CONTES I GUIES DIDÀCTIQUES	22
PRESENTACIÓ DELS PERSONATGES PRINCIPALS. <i>Històries rimades.</i>	22
PRIMER CONTE: <i>“L’Edu, en Pet i el gran jefe Liu”</i>	28
GUIA DIDÀCTICA (I)	32
GUIA DIDÀCTICA (II)	53
SEGÓN CONTE: <i>“Et criden, Liu!”</i>	74
GUIA DIDÀCTICA	80
TERCER CONTE: <i>“Un rap és alguna cosa més que un peix”</i>	101
GUIA DIDÀCTICA	106
QUART CONTE: <i>“Sí·labes esteses”</i>	129
GUIA DIDÀCTICA	137
CINQUÈ CONTE: <i>“Paraules en tren”</i>	140
GUIA DIDÀCTICA	146
SISÈ CONTE: <i>“Embolica que fa Liu!”</i>	181
GUIA DIDÀCTICA	187
SETÈ CONTE: <i>“Marea de lletres que maregen”</i>	207
GUIA DIDÀCTICA	213
VUITÈ CONTE: <i>“La iaia Fina enfila el fil”</i>	235
GUIA DIDÀCTICA	239
NOVÈ CONTE: <i>“Quan en Liu fa de cangur, l’Edu es fa el dur”</i>	240
GUIA DIDÀCTICA	265

1. INTRODUCCIÓ

El sistema educatiu actualment està molt centrat en donar resposta a un seguit de realitats emergents: multiplicitat lingüística, situació preponderant de la imatge en detriment de la llengua escrita, convergència d'estímul que saturen la recepció dels infants dificultant el procés d'anàlisi, o mitjans de comunicació unidireccionals, entre d'altres.

En aquest marc prenen especial rellevància les actuacions que es facin en la direcció d'assegurar els fonaments de les competències lingüístiques.

És en aquest sentit que la proposta que presentem: **Elaboració d'un programa pel desenvolupament de la consciència fonològica: El conte com a eina d'abordatge integral i integrador**, ofereix eines de treball formatives i d'intervenció, en els diferents aspectes que posteriorment desenvoluparem.

El concepte de consciència fonològica: Habilitat per prendre consciència i manipular els diferents elements que constitueixen el llenguatge oral, esdevé innovador per a un sector molt ampli dels mestres d'educació infantil. Si bé és cert que molts dels seus elements ja formen part ordinària del desenvolupament del currículum, els mestres treballen sovint a partir d'activitats inconnexes, perdent efectivitat.

De forma més concreta, ens plantegem la implementació d'una sistemàtica de treball que ajudi els mestres a integrar les eines que té al seu abast, bastint-les d'una estructura que les potencia.

La justificació de la creació dels contes vindria donada per les següents premisses:

- Perquè el disseny dels contes està pensat per tal que el nen avanci en la maduració de la consciència fonològica .
- Perquè la seva estructura permet integrar diferents tècniques específiques, que en l'actualitat es presenten com activitats complementaries i, de vegades, inconnexes.
- Perquè permet l'abordatge de l'educació en valors, definida en diferents eixos transversals: coeducació, inclusivitat, cohesió social, normalització lingüística...
- Perquè ofereix al mestre la possibilitat d'aprofitar una activitat quotidiana i natural per treballar unes determinades habilitats: escolta, descodificació, fragmentació, que mitjançant la màgia del conte prenen sentit i cobren força, convertint-se en motor de canvi a través de veus de personatges que transformen el llenguatge i, en fer-ho, generen l'acció.

Aquest nou abordatge del treball de la consciència fonològica, conté implícit una tasca introductòria amb el mestre (informació, motivació) que es portarà a terme en una doble vessant formativa per mitjà de l'assessorament i el disseny d'una guia didàctica que acompanyi els contes.

La figura del mestre és determinant. És ell qui aporta significació a la tasca, qui és coneixedor dels objectius a treballar i els referencia en un context que en faciliti la comprensió. Els personatges del conte són els executors de les tasques, el mestre els apropa als nens i a les nenes i ells imiten les seves accions, per tal de poder generalitzar-les un cop la comprensió està assegurada.

El model esmentat de concepció pedagògica és explicat d'aquesta manera per Brunner:

"Veure els nens com aprenents imitadors: l'adquisició del 'saber com'."
Brunner il·lustra aquest model amb base en un exemple. "Quan un adult mostra o modela una acció reeixida o habilidosa a un nen, aquest

modelatge es basa explícitament en la creença de l'adult que (a) el nen no sap com fer X i (b) el nen pot aprendre a fer X i (d) tal vegada, de fet està intentant fer X. Per aprendre per imitació, el nen ha de reconèixer els objectius perseguits per l'adult, els mitjans usats per aconseguir aquests objectius i el fet que l'acció modelada el durà a l'objectiu.

1.1. Antecedents del tema objecte del treball.

La voluntat d'aquest projecte és continuar en la línia d'investigació oberta per l'Enriqueta Garriga, mitjançant una llicència d'estudis retribuïda, durant el curs 2002-2003: *"L'adquisició de la lectura en el nen sord: cal saber parlar per poder llegir?" Document II: Consciència fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE*. En aquesta segona part, que denomina pràctica, hi trobem una extensa relació de jocs de llenguatge: escoltar, rimes, paraules, fonemes... Aquest material és una adaptació al català del programa "Phonemics in Young Children" de Marylin J. ADAMS, Barbara R. FORMAN, Ingvar LUNDEBERG i Terri BEELERE. En el manual original hi havia una extensa selecció de materials, òbviament en anglès-americà, per treballar el programa, que incloïa un llistat de llibres infantils per emfatitzar les rimes i al·literacions. Podien ser utilitzats tant pels pares com pels mestres per ajudar els nens amb els sons de les paraules. La traducció va ser impossible perquè tant el contingut com la forma pertanyen a realitats sense possibilitat de traspàs.

La línia de continuïtat que he seguit es vertebra en dos àmbits:

a) Creació dels materials que no es van poder traduir. Portats a terme de manera contextualitzada en situacions habituals dels alumnes del nostre país.

En aquest sentit he creat uns personatges, un ambient i unes estratègies d'ensenyament/aprenentatge que, en el marc dels contes, especialment dissenyat per incloure'ls, hi tinguessin coherència. Mitjançant aquesta proposta, he pretès un treball específic, sense perdre de vista tota la dimensió del llenguatge i posant l'accent en afavorir situacions comunicatives.

Tanmateix he creat una sèrie d'històries rimades que presenten els personatges, estructures amb rima, endevinalles, tirallongues... per a cadascun dels contes.

b) Línia formativa. Adreçada als mestres mitjançant el disseny de les guies didàctiques i amb sessions de formació i assessorament.

La meua tasca docent sempre ha estat relacionada amb alumnes amb N.E.E. i específicament en retards i trastorns de la parla i el llenguatge; els darrers divuit al CREDAT. Aquest bagatge professional m'ha permès prendre consciència d'una realitat a la que he intentat apropar-me i donar resposta. Tanmateix des del curs 2004-2005, estic treballant de forma experimental, conjuntament amb Jordi Duch –psicopedagog del EAP del Tarragonès- en un mètode fono-articulatòri que està donant resultats molt satisfactoris en la seva aplicació a nens amb retards maduratius i trastorns del llenguatge. En aquesta experiència vam introduir un conte, creat expressament, amb una acollida molt bona. D'aquí va néixer la idea, en part també per la demanda que se'n fa dels contes amb la intenció d'exemplificar més situacions abstractes i complexes per a nens amb dificultats. L'increment de nens nouvinguts va acabar de decantar la balança a favor de la urgència d'una intervenció adequada.

1.2. Explicació del tema.

La intenció d'aquest treball és oferir un instrument a l'abast dels mestres d'educació infantil, que permeti treballar aspectes específics de la CF, potenciant i afavorint el desenvolupament de les capacitats dels alumnes.

Breu descripció dels continguts que treballaran els contes, per ordre de dificultat.

- **Jocs d'escoltar.**- Té dos propòsits. El primer, familiaritzar els nens amb els termes bàsics i amb la dinàmica del conte, abans de moure's en els jocs de llenguatge més complexos que aniran sortint en altres jocs més elaborats. En els primers contes, el nen es familiaritza i identifica amb alguns sons de la vida quotidiana, com ara el vent, el so de les claus al pany, etc. Després d'això, cal que avanci en la comprensió i realització

d'activitats que requereixen d'ell una atenció més precisa del llenguatge. Per exemple: execució d'ordres.

- **Rimes.**- Com que les rimes requereixen de l'atenció directa del nen a l'estructura de sons de les paraules, comença a ser conscient que les paraules no només tenen un significat i un missatge, sinó també una forma. En els contes on el text està en forma rimada, també s'hi inclouran poemes i històries molt senzilles, portades a termes mitjançant aquest procediment.
- **Paraules i frases.**- Els contes que estiguin pensats per treballar aquests continguts, jugaran en la llargària d'aquestes construccions lingüístiques i cadenes d'unitats.
- **Consciència de síl·laba.**- La dinàmica del conte i la seva estratègia portaran els infants a descobrir que algunes paraules poden ser dividides en petites porcions anomenades síl·labes. Durant les repeticions i jocs que sorgeixin del conte és important pronunciar les síl·labes de forma clara però sense distorsionar-les per a què els nens captin detalls del lletreig.
- **Sons inicials i finals.**- El nen ha de concentrar-se en els primers fonemes de les paraules i, mitjançant exemplificacions que faran els personatges del conte o proposaran interactivament, ha de descobrir com sonen i es senten quan els diem de forma aïllada. És facilitarà la comprensió de la construcció de noves paraules traient el so inicial o posant un so davant.. De la mateixa manera es crida la seva atenció vers els sons finals de les paraules. L'exemplificació d'aquest objectiu ajuda, i molt, l'infant quan s'explica a través de situacions que pot imaginar.
- **Fonemes.**- La proposta de treball en contes que treballin el concepte de divisió de les paraules en els seus sons aïllats (és a dir, en fonemes) es portarà a terme un cop s'hagi resolt la comprensió de tots els objectius abans referits. Per treballar aquest concepte de la manera més concreta possible el nen s'ajudarà de referents que afavoreixin possibles situacions representades. Per exemple: la direccionalitat dels personatges que avancen, sempre de esquerra a dreta, per alguna raó que s'articula en l'argument. També s'incita el nen a que noti la seva pròpia boca mentre articula els sons, i estableixi així diferències en la posició de la boca, contrastant-la amb la dels altres.

- **Introducció a les lletres i a lletrejar.**- Una vegada els nens són capaços de dividir les paraules en els diferents sons aïllats, estan preparats per estudiar com els sons es representen per lletres (grafies). En el conte es plantejaran situacions per afavorir-ho.

Per tal de concretar-ne les aplicacions, adjunto una taula amb els **indicadors de desenvolupament normal en la consciència fonològica**. Servirà per tenir una idea de la redistribució dels continguts i objectius esmentats en els diferents cursos d'Educació Infantil i primer de CI. Tanmateix han estat aquests indicadors els que han conduït les estratègies utilitzades en la realització dels contes.

Nivell escolar	Habilitat mitjana adquirida pels nens.
Finals de P3	<ul style="list-style-type: none"> • Pot parar atenció i discriminar sons. • Pot discriminar paraules en frases. • Pot discriminar paraules de pseudoparaules. • Pot dir si dues paraules rimen. • Pot generar una rima senzilla a partir d'una paraula. • Pot aprendre fàcilment a fer aquestes tasques.
Finals de P4	<ul style="list-style-type: none"> • Pot discriminar paraules llargues i curtes (comptar síl·labes). • Pot aïllar i manipular síl·labes inicials i finals. • Pot aïllar i pronunciar el so inicial d'una paraula. • Pot separar la pronunciació dels sons de paraules de 2 o 3 fonemes.
Finals de P5	<ul style="list-style-type: none"> • Pot aïllar i pronunciar tots els sons en paraules de 2, 3 i 4 fonemes. • Pot separar la pronunciació dels sons de paraules de quatre fonemes que continguin grups consonàntics a l'inici de paraula. • Pot manipular (afegir, suprimir, substituir) sons inicials i finals de paraules de tres i quatre fonemes.
Finals de primer de CI	<ul style="list-style-type: none"> • Pot aïllar i pronunciar els sons de paraules que continguin grups consonàntics inicials. • Pot separar els sons en paraules que continguin grups consonàntics inicials, finals i medials.

1.3.Objectius i resultats proposats.

Objectius:

Desenvolupar una sistemàtica de treball, al servei dels mestres d'Educació Infantil i Primer de Cicle Inicial, per treballar tots els aspectes previs i propis de la consciència fonològica. És així que el conte ens proporciona un espai únic per donar significació -en un context molt atractiu per al nen i quotidià per el mestre- a tot un seguit de destreses auditives, lingüístiques i comunicatives que esdevindran finalment cabdals per assentar les bases d'un aprenentatge vers la lectura i l'escriptura i en facilitaran la comprensió.

Els objectius a assolir en la consecució del programa, tenen una doble vessant:

- a) objectius en relació al professor.
- b) objectius en relació a l'alumne.

a) objectius en relació al professor.

Sensibilització i formació.

a.1.- Dissenyar sessions de formació adreçades als mestres, per tal de clarificar conceptes al voltant de la consciència fonològica i posar-los en contacte amb aquest material.

a.2.- Confegir una guia didàctica que acompanyi el material i que permeti al mestre moure's en un gran ventall de possibilitats d'intervenció, tenint en conte la diversitat amb la que treballa. Tanmateix s'inclourà una guia de suggeriments i activitats complementàries per tal de facilitar la generalització de les eines treballades al conte en altres entorns escolars.

b) objectius en relació a l'alumne.

b.1.- Desenvolupament d'un programa, objecte d'aquest treball, que incidirà en les següents habilitats del alumne.

- Exercitar habilitats d'escolta selectiva de sons.
- Escoltar, repetir, imitar i jugar amb les rimes.

- Créixer en la comprensió d'una consciència bàsica sobre les paraules i les frases.
- Potenciar la idea que les paraules estan formades per cadenes d'unitats petites, les síl·labes.
- Iniciar-se en la naturalesa i existència dels fonemes.
- Desenvolupar un nivell de consciència fonològica en els joves lectors i escriptors.
- Introduir els nens en la noció que la seqüència de fonemes que compona una paraula està representada, d'esquerra a dreta, per la seqüència de lletres que compona el seu lletrejar.

Els objectius descrits es portaran a la pràctica mitjançant el treball inherent del conte.

Resultats:

En relació als objectius proposats per al professorat, he de fer-ne una valoració positiva. Dues escoles han iniciat el treball amb el material confegit i, mitjançant l'ICE portaré a terme un curs de formació de 15h.

En relació als alumnes, l'acollida dels contes ha estat molt bona. De fet abans de donar-los per definitius, en vaig fer un tast amb les mestres i vaig tenir molt en compte les seves aportacions, que es van concretar en un qüestionari. Els nens i les nenes també van dir la seva. Alguns dels personatges van créixer a les aules i els infants els van anar arrodonint. També en el disseny de les activitats hi van tenir una participació activa que em va aportar informació complementària.

2. TREBALL DUT A TERME

2.1. Disseny del pla de treball.

Per fer més transparent i concreta la planificació de les activitats i tasques, he confegit una graella on s'hi interrelacionen...

TEMPORALITZACIÓ	ACTIVITAT	DESGLOSAMENT DE LES TASQUES. EINES
1era. Setmana	Recull i anàlisi de bibliografia, experiències i material.	Classificació, revisió, selecció i estudi.
De la set. 2 a la 8.	Disseny de 9 contes i d'històries rimades.	<p><i>Objectius específics a aconseguir i elements que es posen en joc:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Creació d'un personatge i del seu entorn, tenint en compte els valors a transmetre, així com les actituds, referents culturals, recerca de contextos,... - Modelatge de l'estructura interna del conte: elements i parts. <ul style="list-style-type: none"> - Treball amb l'il·lustradora, per tal de compartir criteris.
De la set. 9 a la 11.	Elaboració de 10 guies didàctiques.	<ul style="list-style-type: none"> - Introducció al concepte de C. Fonològica. - Continguts i Objectius i metodologia aplicada al grup classe. <ul style="list-style-type: none"> - Suggestiments de treball. - Propostes de Seqüenciació d'activitats per tal d'adaptar-se a diferents ritmes de treball i a l'especificitat dels alumnes. <ul style="list-style-type: none"> - Propostes de treball amb alumnes N.E.E.
De la set. 12 a la 13.	Pilotatge en una selecció de centres.	<p>Pressa de contacte del programa amb la col·laboració de 2 escoles, en l'etapa d'infantil.</p> <p>Recollida contínua de dades de l'aplicació dels materials.</p>
De la set. 14 a la 15	Avaluació de l'experiència.	<p>Confecció i buidatge d'un qüestionari.</p> <p>Entrevistes amb els mestres i valoració de l'experiència.</p>
De la set. 16 a la 17	Correccions del disseny.	<p>Incorporació de les variables aportades pel pilotatge del programa. Traspàs als formats definitius.</p>
De la set. 18 a la 20.	Elaboració d'una proposta de sessions. Formació i Memòria.	<p>Disseny d'una proposta formativa.</p> <p>Elaboració de la memòria i el resum.</p>

2.2. Metodologia emprada.

Segons Lipman, la relació entre educació i significació hauria de ser inqüestionable. Per entendre i captar les idees i comprendre el món, cal que s'hi trobi sentit.

El programa i la metodologia de treball portats a terme giren entorn a aquesta filosofia: El procés de comprensió és important perquè multiplica els coneixements. A l'escola ens trobem que els significats no es poden ensenyar, no es poden oferir, cal que cadascú els descobreixi; han de ser copsats, no poden ser donats. Per aquest motiu hem de crear les condicions que permetin els nens i les nenes aconseguir les claus d'interpretació per trobar sentit a les coses. Ensenyant-los a pensar, podran copsar significacions. I el pensament s'expressa amb el llenguatge.

Aquesta manera d'entendre l'aprenentatge ha estat present en la meua metodologia de treball. Els alumnes arriben als conceptes mitjançant la interpretació d'allò que escolten, dels fets que transcorren en els contes. S'intenta provocar situacions concretes que permetin el desenvolupament de les capacitats dels infants, segons la diversitat cultural, lingüística... D'aquesta manera per als que han nascut aquí, els que tenen com a llengua materna el català, els potenciarà estructures, lèxic... Per altres que no dominen l'idioma, els ajudarà a trobar-hi la cadència, la melodia que facilitarà l'accés al contingut. Tanmateix, per aquells infants amb necessitats educatives especials, la contextualització de les activitats els donaran referents als quals remetre's.

En l'elaboració dels contes he tingut sempre present el treball de les habilitats del pensament: recerca, conceptualització, raonament, traducció. He intentat, tal com proposa Lipman, no parcel·lar el saber:

¹ “D'una banda el pensament multidimensional no es resigna a la parcel·lació del saber, als compartiments estancs de l'estudi, a les fronteres pretesament exactes, a l'aïllament de l'objecte d'estudi. D'una

¹ MATTHEW LIPMAN Y PAULO FREIRE
Conceptos para la libertad.

altra, complementàriament i en tensió, reconeix que tot coneixement és incomplet, inacabat.”

Referents metodològics a tenir en compte per dissenyar la intervenció.

Els trets més importants a destacar per la seva aplicació, seran:

- Els contes estan seqüenciats d'acord amb el seu grau de dificultat. Encara que se'n puguin ometre uns o variar-ne l'ordre, cal mantenir la seqüència dels objectius.
- Fer-ne un ús freqüent, uns 15 o 20 minuts diaris; dedicats al conte que introdueix i les activitats que se'n deriven i creixen cap a la generalització.
- Conèixer el nivell de competències dels alumnes abans de decidir per quins contes es començarà.
- En el treball de síl·labes i fonemes, és important incloure referents, dins el conte i generalitzables en moltes altres activitats que impliquin tant l'anàlisi com la síntesi. L'anàlisi fa referència a "trencar" o segmentar paraules del llenguatge parlat en síl·labes o fonemes. La síntesi fa referència a combinar síl·labes o fonemes per formar paraules del llenguatge parlat. Ambdues habilitats són fonamentals si els nens han d'aprendre com les lletres –grafies– que componen paraules escrites es corresponen amb els sons de les paraules "parlades". Aquest procés és clau per estudiar com descodificar les paraules impreses quan llegim i per a saber codificar les paraules quan lletregem.

2.3. Descripció dels recursos utilitzats.

Recursos materials i recursos humans:

Recursos materials:

- Ordinador amb connexió a internet, CD-Roms, impressora...
- Programari informàtic: Word, Adobe-Acrobat, Photoshop...

- Consulta i estudi d'altres llicències retribuïdes, molt especialment la de l'Enriqueta Garriga del curs 2002-2003: "*L'adquisició de la lectura en el nen sord: cal saber parlar per poder llegir?*" *Document II: Consciència fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE*
- Llibres i guies didàctiques de diferents editorials, Educació Infantil.
- Contes per a nens i nenes de 3 a 7 anys.
- Consulta de bibliografia diversa.
- Curs d'aprofundiment en l'escriptura de contes.

Recursos humans: Aquest projecte ha estat possible gràcies a la col·laboració de:

- Pilar Iranzo, que m'ha supervisat el treball.
- Xulio Ricardo Trigo, que m'ha assessorat en qüestions d'estil en la creació dels contes.
- L'alumnat del CEIP Ventura i Gassol, d'El Morell, i del CEIP Gual Villalbí, de Torreforta, que m'han servit de *target* per adequar el contingut i la forma dels contes i s'han ofert a ser fotografiats en sessions de treball.
- A les mestres i l'equip directiu de ambdues escoles, per l'interès demostrat i per facilitar la meva tasca.
- Jordi Duch, amb qui he compartit el tema de l'estudi i estones de reflexió al voltant del treball.

3. RESULTATS OBTINGUTS.

3.1. Presentació dels materials elaborats.

3.1.1. Històries rimades dels personatges principals.

Els contes giren al voltant d'uns personatges que configuren un entorn conegut. El disseny del perfil de cadascun d'aquests personatges no va ser aleatori. Vaig intentar que un per un aportessin alguna cosa a l'ambient que recreava. Així, doncs, els protagonistes dels contes són:

- **En Liu.** És el protagonista principal. Ens serveix de referent proper en edat i context escolar.
- **La Salma.** És la nena que li agrada a en Liu. Els seus pares són procedents del Marroc. Ens permet parlar d'una manera natural i propera dels nens i nenes nouvinguts. Tanmateix ens facilita posar en situació aspectes del món de les emocions i afectes.
- **En Sebas.** Germà gran d'en Liu. Ens apropa al món dels adolescents, a les seves dèries, aficions, maneres de ser i d'estar. Probablement un referent de germà gran o veí.
- **La iaia Fina.** Esdevé el personatge més trencador, el que connecta amb més facilitat amb l'art i amb una manera de fer menys convencional.
- **L'Edu.** És el cosí petit del protagonista. Té dos anys i ens dóna molt de joc en quant a la parla que presenta, evolutivament menys elaborada. També pot ser un referent de germà petit.

Els objectius inherents a les històries rimades són els següents:

- Fer un apropament al món de la poesia, sensibilització, gust, estètica.
- Treballar tots els elements suprasegmentals de la parla: accent, entonació i ritme. Per tal de facilitar la prosòdia als infants en llengües alienes a la nostra, i també engrescar a la producció de discurs en llengua catalana.
- Facilitar l'atenció auditiva i la memòria seqüencial.

Les històries rimades es poden utilitzar en la seva totalitat o fragmentades; d'aquesta manera s'estableix una gradació de dificultat creixent dins d'un tot harmònic.

3.1.2. Nou contes on es treballen diferents objectius de Consciència Fonològica.

Ja he parlat dels personatges dels contes, dels objectius que s'hi treballen, de la metodologia emprada... Crec que fora important d'incidir en el tractament del conte en si mateix. La fórmula escollida: el conte, no és atzarosa. Es preveu divertir i interessar, per tant cal crear un clima d'alegria, de màgia i d'interès davant la narració. D'altra banda, la narració oral dels contes, facilita la transmissió de la nostra cultura, ajuda a crear l'hàbit d'atenció i, potencia el treball de llenguatge que porta implícit. Esdevé una eina per fitxar estructures que ajuden, especialment, en la tasca d'immersió.

Cal utilitzar tota mena de referents extralingüístics, si no és així els alumnes poden establir relacions inadequades entre les paraules i el seu significat. Alguns d'aquests referents poden ser implícits a la mateixa manera d'explicar el conte: els gestos, l'entonació, les mirades; d'altres són explícits, com ara els objectes, els dibuixos a la pissarra, els gravats d'un llibre...

Tots aquets referents extralingüístics i icònics creen la situació, el context, ajuden a crear l'ambient de la narració i fan possible que els nens tinguin accés a tot el contingut de la història.

Alguns suggeriments per contar un conte:

- El narrador/a ha d'haver assimilat el relat, ha de vibrar-hi.
- També cal que els infants vegin el rostre del mestre.
- Tranquil·litat. Els infants han de poder imaginar-se les escenes, crear el seu propi món.
- Donar a cada episodi l'extensió que requereix.
- Fer pressentir la broma, amb canvis d'expressió en la veu o en el rostre i, sobretot, deixar assaborir-la.
- Entusiasmar-se amb el conte, la qual cosa provoca un vertader interès en els oients.
- Per que fa a l'elocució, cal evitar parlar afectadament, com també alçar massa la veu. És preferible una veu tranquil·la i persuasiva.

3.2. Guia didàctica per al professorat: desenvolupament de les activitats, materials i recursos.

Les Guies Didàctiques que acompanyen els contes tenen com objectiu ajudar a l'ensenyant a optimitzar tots els recursos que el treball del conte ofereix.

Generalment cada conte té la seva guia didàctica, però en algunes ocasions un mateix conte en pot tenir dues. Això ens permet treballar en nivells de dificultat diferents; tant en allò que fa referència als objectius a assolir, com en les activitats d'ensenyament-aprenentatge. Aquesta fórmula pot ser utilitzada per concretar el nivell d'aplicació i, també, per donar resposta a alumnes que precisin un treball previ.

En termes generals podríem dir que l'estructura de les guies didàctiques és la següent:

- Títol del conte.
- Nivell recomanat.
- Objectius a assolir.

1. Activitats prèvies a la lectura del conte:

- Activitats a portar a terme amb el títol:
 - Presentació.
 - Observació i activament de coneixements previs, en relació a les lletres, paraules... que el configuren.
 - Hipòtesis del contingut del conte.
 - Formulació de preguntes que estimulin la curiositat.
 - Anticipació d'alguns fets que serveixin de reflexió o d'incitació a l'escolta.
- Treball de vocabulari, expressions i frases fetes que poden dificultar la comprensió del conte.

2. Després de llegir el conte:

- Treball de comprensió del conte: aspectes relacionals, causals, lingüístics. Educació en els valors i en l'expressió de les emocions.
- Activitats específiques per treballar la consciència fonològica.

- Altres activitats de llenguatge:
 - Poemes, rimes, tirallongues, endevinalles... creades especialment per al conte.
 - Formula per acabar el conte.
- Jocs i activitats lúdiques relacionades amb el conte i els objectius que s'hi treballen.

En l'apartat de metodologia, situo els principis que crec importants per portar a terme aquesta tasca. Voldria afegir que, en relació al/ la mestre/a, cal potenciar les següents habilitats:

- Capacitat de generar diàleg amb els nens i nenes.
- Empatia i habilitats narratives.
- Capacitat de raonament.
- Sensibilitat per detectar problemes suscitats en el diàleg.
- Capacitat de síntesis per establir conclusions.

3.3. Material per a l'alumnat.

Els contes pròpiament dits; en l'etapa d'Educació Infantil, narrats oralment i en l'etapa de Cicle Inicial per fer-ne una lectura pròpia. Fora bo tenir la possibilitat de acompanyar-los amb il·lustracions. De fet, vaig treballar amb d'il·lustradora perfilant els personatges i recreant les seqüències, però a darrera hora no va accedir-ne els seus drets. Per demostrar aquest treball portat a terme amb els infants, adjunto fotografies.

4. CONCLUSIONS.

Estic plenament convençuda que aquest treball ha estat molt productiu. L'interès suscitat a les escoles on ha estat introduït ho corrobora.

Diferents centres han adquirit el compromís de la seva aplicació i l'ICE ha facilitat un curs per tal de guiar-ne el procés.

Crec que ha estat capaç d'engrescar a mestres en tasques que, per la seva especificitat, consideraven complexes, i en inserir-les en el context natural del conte, han recobra't significació.

5. BIBLIOGRAFIA.

ALVARADO, M., Conciencia fonológica y escritura en niños preescolares: la posibilidad de omitir el primer segmento, Universidad Autónoma de Querétaro, Querétaro, 1997. Tesis de Maestría, Psicolingüística: Lectura y Escritura (Adquisición: procesos) y Fonética y Fonología .

BOSCH I (1987) *Avaluació del desenvolupament fonològic en nens catalanoparlants de 3 a 7 anys*. Barcelona ICE.

BRAVO, L., E. ORELLANA. (1999). *La conciencia fonológica y el aprendizaje de la lectura*, *Boletín de Investigación Educativa* 14: 27-37.

BRAVO, L. (2000). *Los procesos cognitivos en el aprendizaje de la lectura inicial*, *Pensamiento Educativo* 27: 49-68.

BRUNER, JS (1986) *El habla del niño. Aprendiendo a usar el lenguaje*. Barcelona. Paidós. Cognición y desarrollo humano/3

CORREIG, M *Fonología aplicada*. Barcelona. Edicions 62.

CUETOS, F. (1989): *Lectura y escritura de palabras a través de la ruta fonológica*. *Infancia y Aprendizaje*, 45, 71-84.

DD.AA (SEDEC) *Oposicions fonològiques i Recursos per exercitar els sons*. Barcelona. Server de difusió i Edicions. Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya.

DD AA (2003) *L'ús del llenguatge a l'escola. Propostes d'intervenció per a l'alumnat amb dificultats de comunicació i llenguatge*. Generalitat de Catalunya: Departament d'Ensenyament. Servei de Difusió i Publicacions.

DEFIOR, S. (1996) *Una clasificación de las tareas utilizadas en la evaluación de las habilidades fonológicas y algunas ideas para su mejora*, *Infancia y Aprendizaje* 73: 49-63.

DEFIOR, S. (1996 a). *La conciencia fonológica y el aprendizaje de la lectoescritura*, *Infancia y Aprendizaje* 67-68: 90-113.

GARRIGA FERRIOL, E. *L'Adquisició de la lectura en el nen sord: cal saber "parlar" per poder llegir?* Llicència d'estudis 2002-2003.

FERREIRO SCHIAVI, Emilia B., "Entre la sílaba oral y la palabra escrita", *Infancia y Aprendizaje*, 2000, núm. 89, 25-37. *Psicolingüística: Lectura y Escritura (Adquisición: procesos)* .

JIMENEZ, J., M. ORTIZ. (2000). *Conciencia fonológica y aprendizaje de la lectura: Teoría, evaluación e intervención*. Madrid. Editorial Síntesis.

MARTÍNEZ HERNÁNDEZ, E. Observatorio Ciudadano de la Educación. Colaboraciones Libres. Volumen IV, número 129. México, octubre de 2004. *El desarrollo de la conciencia fonológica en el jardín de niños. Problemática y retos*

MONTFORT, M. JUAREZ, A *El niño que habla*. Madrid . Santillana. Aula XXI

PELLICER UGALDE, ALEJANDRA Y SOFÍA ALEJANDRA VERNON CARTER, "Entre el texto y el lector: La creación de mundos posibles", *Lectura y Vida. Revista Latinoamericana de Lectura*, 14 (1993), núm. 2, 5-12. *Psicolingüística: Lectura y Escritura (Adquisición: procesos)* .

PEREZ, E; M (1998) *Análisis del retraso del lenguaje*. Barcelona. Ariel. Prácticum.

RIUS, D (1998) *Llenguatge Oral. Projecte de metodologia científica per el desenvolupament de la comunicació a l'escola*. Barcelona. La Guaira.

ROSAS, R., C. SEBASTIAN. (2001). *Piaget, Vygotski y Maturana. Constructivismo a tres voces*. Buenos Aires. Aique.

SANCHEZ CANO, M (1999) *Aprenent i Ensenyant a parlar. Ajuda a la comunicació i al llenguatge a l'escola*. Pagès Editors.

SERRA, M (2001) *La Adquisición del Lenguaje*. Ariel.

VERNON CARTER, SOFÍA ALEJANDRA, *La relación entre la conciencia fonológica y los niveles de conceptualización de la escritura*, Instituto Politécnico Nacional, México, 1997. Tesis de Doctorado, asesor(a): Ferreiro Schiavi, Emilia B. *Psicolingüística: Lectura y Escritura (Adquisición: procesos) y Fonética y Fonología* .

ADRECES CONSULTADES SOBRE EL TEMA, A INTERNET:

<http://www.observatorio.org/colaboraciones/martinez/eligiomartinez5.html> ¿Por qué Juanito no aprende a leer y escribir? Madurez para aprender a leer y escribir. Del enfoque neuroperceptivo al desarrollo de la conciencia fonológica.

Eligio Martínez Hernández.

<http://www.observatorio.org/colaboraciones/martinez/eligiomartinez3.html> El desarrollo de la conciencia fonológica en el jardín de niños. Problemática y retos.

Eligio Martínez Hernández.

http://www.scielo.cl/scielo.php?pid=S0718-07052002000100010&script=sci_arttext&tlng=es

Estudios Pedagógicos, N° 28, 2002, pp. 165-177

La conciencia fonológica como una zona de desarrollo próximo para el aprendizaje inicial de la lectura.

<http://revista.iered.org/v1n2/pdf/csandoval.pdf#search=%22el%20cuento%20infantil%2Bimportancia%20en%20el%20aprendizaje%22>

El cuento infantil: una experiencia de lenguaje integral.

Constanza Edy Sandoval Paz.

http://www.cybertesis.cl/tesis/uchile/2004/cardenas_1/sources/cardenas_1.pdf

Conciencia Fonológica y Desarrollo del lenguaje escrito en niños con Trastorno Específico del Lenguaje Expresivo.

http://liceu.uab.es/~joaquim/publicacions/Andreu_Llisterri_04.pdf

L'ensenyament de la pronunciació del català com a segona llengua.

6. ANNEX.

Fotografies de les il·lustracions d'un dels contes i dels infants en situació de treball.

CONTES

I

GUIDES DIDACTIQUES

**PRESENTACIÓ DELS
PERSONATGES PRINCIPALS**

(Històries rimades)

PRESENTACIÓ DEL PROTAGONISTA

(Feliu Sans Cigró)

Per a tothom al barri sóc en Liu
però quan s'empipen criden: Feliiiiiiiiiu!
El meu nom sencer és: Feliu Sans Cigró
i fa molt que no prenc el biberó.
Ara, quan acabo de fer 6 anys,
m'agraden encara més els refranys.

Sabeu que tinc una piga a l'orella
que s'assembla a una picada d'abella?
És tot just a dalt de l'orella dreta,
una herència de la iaia Pepeta.
El meu germà Sebas, també la té,
diuen que li queda d'allò més bé.
I què puc dir de l'Edu, el meu cosí,
que xiscla amb més força que un violí?
Sempre em diuen que no el faci enfadar,
però aconseguixo fer-lo plorar.
Els dic que és ell qui no em deixa tranquil,
d'amagatotis se'm menja el pernil.
Quan jo li demano que em deixi en pau
ell riu que riu, com si fos un babau.

M'agrada molt que m'expliquen històries
però els seus, més que contes són paròdies.
Si jo vaig i els pregunto algun perquè,
de seguida volen que posi el fre!
Al barri ens coneixen pels de "cal potes",
ja que tenim els peus com les granotes.
En Mitxu, ja sabreu que és el meu gat,
li agrada jugar a pilota al terrat.
També li entusiasma menjar sardines

però em destrossa totes les joguines.

La meva iaia porta els cabells pintats;
fa teatre i ens té a tots bocabadats.
És la Salma la nena que m'agrada,
encara que es faci la despistada.
Però té els ulls tan negres i bonics;
que sempre m'omple de ginys i de tics.
D'esport en faig futbol, sóc el porter;
però als meus somnis vull ser casteller.
A l'escola m'ensenyen rodolins,
però m'agrada empaitar els ratolins.

PRESENTACIÓ DE LA SALMA.

El meu nom és Salma, sóc amiga d'en Liu.
Tenir algunes diferències; de ben segur és positiu.
Del Marroc són els meus pares, jo ja vaig néixer aquí,
i saber les dues llengües, el català i l'algerí
no em suposa cap problema, al contrari em fa gaudir.

Ens agrada l'aventura, tenim aficions en comú,
inventar coses, llegir llibres i preparar tiramisú.
Sovint m'agafa la mà, mentre inventa una excusa;
jo li somric àmpliament, tot i sentir-me confusa.

PRESENTACIÓ DEL SEBAS

Dient que sóc adolescent ja ho tenen tot arreglat,
doncs no crec que als meus setze anys de la raó estigui privat.
Allò que més em martiritza, allò que sí que em fa patir,
és ser el germà gran d'en Liu, i mai no poder-ne fugir.

Abans del seu naixement tot era tranquil·litat.

Ara, per no sentir-lo, em refugio al terrat.
Critica la meva música, no entén els meus amics,
Em toca totes les coses i m'encomana els seus tics.

Els pares criden paciència, diuen que encara és petit,
No entenen que aquest brivall em té cansat i avorrit.

PRESENTACIÓ DE LA IAIA FINA

Em diuen que sóc moderna perquè m'agrada ballar i fer teatre,
però no sols viatjo que també porto els meus nets al pediatra.
Els agrada que els conti històries i s'ho passen d'allò més bé,
si no en sé cap me les invento i hi faig sortir un ximpanzé.

No em vull tallar la melena, de rossa m'he pintat,
els cabells blancs fan vella i no m'hi he acostumat.
El que porto són ulleres, sovint per sobre el front
i, si per cosir me les poso, me les trec en un segon.

En Llu em porta de cap, en Mitxu em mira de reüll
i, quan enfilem l'agulla, s'organitza un batibull.
Enguany ens fem les disfresses, sortirem a la desfilada,
serem l'atracció dels grans i la diversió de la mainada.

PRESENTACIÓ DE L'EDU

Sóc el cosí petit d'en Llu, dos anys he acabat de fer,
quan els hi dic el què vull, no sempre m'explico bé.
Diuen que no se m'entén, i si crido és molt pitjor,
em posen el xumet a la boca i em fan prendre el biberó.

De vegades la tieta porta en Llu a jugar amb mi
i parla amb la mama de coses que no podem sentir.
Llavors les meves joguines passen a ser soldats,

pilotes, peces i mòbils, les disposa fent ciutats.

Tinc fama de trapella i de nen entremaliat,
si fos una mica més gran em tindrien castigat.
De vegades també riuen amb les cares que poso,
però no sé si repetir-les, sovint em callo i no goso.

El cas és que ser petit no sempre és gaire divertit.
A veure si tinc un germanet i deixen de dir-me cigronet.

PRIMER CONTE

***L'Edu, en Pet
i el gran "jefe" Liu***

Com que els divendres al vespre no hi ha pressa per anar a dormir, la mama i jo ens acostem a casa de l'Edu i de vegades ens quedem a sopar.

El meu cosí Edu és petit i em fa riure perquè xerra i xerra i no l'entenc. De vegades s'enfada i busca la seva mama, que sempre sap el que vol. No sé com s'ho fa perquè jo me l'escolto ben atent i no hi ha manera!

Mentre la mama i la tieta miren unes revistes, ell i jo juguem a la sala.

De sobte l'Edu comença a cridar, m'estira de la màniga, repeteix una vegada i una altra la mateixa expressió...

- Au, au!

- Què dius ara? Què vols? Vols jugar a indis, eh?

I ja em teniu amb totes les plomes al cap:

- *Jau!* El gran jefe Liu et saluda!

Només em falta la pipa de la pau, però no li ha fet cap mena de gràcia.

M'ha arrencat les plomes i ha dit de nou:

- Au, au!

- Ja ho entenc. Vols ser tu qui jugui. No és així?

He fet el gest de col·locar-li les plomes, però encara s'ha empipat més i ha cridat més fort:

- Au, au, aaau!

Estic nerviós. Sembla mentida, tan petit i la cridòria que munta! Llavors sento a la mama, des del menjador, que també diu la seva...

- Feliiiu! No el facis enfadar, que és petit!

Quan la mama es posa seria em diu tot el nom sencer.

- És ell qui em fa enfadar a mi, mama!

- Au, au! -segueix marranejant el meu cosí.

- Blau! És això el que vols? El barrufet blau?

Però me'l llença pel cap. És clar, quina bestiesa! L'Edu no coneix, els colors!

- Au, au!

- N'estic tip, Edu, d'aquest joc! -intento fer-li entendre, sense gaire sort, mentre remeno la capsa de joguines.

- Au, au, au!

- Val, tornem-hi! Que no et canses mai?

- Au, au, au!

- Un dau? Això vols. Oi que sí? Un dau! -busco dins la capsa. Un dau, un dau, no n'hi ha cap, de dau!

- Au, au, au, au!

- Mira Edu, un gripau! -faig saltar l'animaló amunt i avall i...

- Aaaaau!

Ja sóc a punt de perdre la paciència, quan es presenta el seu gos, en Pet.

- Pet! Vine, Pet!

El gos ens mira i girant cua se'n torna cap al menjador.

- Jau, Pet! -sento que li diu la tieta.

- Jau? -repeteixo-: Jau! És això? El crido i, quan veig que s'hi acosta, miro l'Edu alhora que li dic al gos:

- Jau, Pet, jau!

No hi ha res a fer, el meu cosí segueix cridant.

- Au! Au! Au!

- Què vols, Edu? Jo no t'entenc.

Em podeu ajudar? No sé què vol! Au, au, em repeteixo, mentre busco entre les joguines.

Vaig traient les coses que li poden agradar: una pilota, un cotxe, un martell de plàstic... Quan sento els passos de la tieta, agafo... la clau. L'Edu riu.

- Vols la clau? És això el que vols?

- Aaaaau! -crida mentre riu i es menja els mocs.

- Feliu! -em demana la tieta, plantada a la porta-: Ets una mica gran per fer-lo enfadar d'aquesta manera. Per què no li volies donar la clau, al teu cosí? No veus que et vol ensenyar com s'obre la casa dels pirates.

I jo amb un pam de nas amb el gripau, les plomes d'indi per terra i el barrufet blau. L'Edu, content, agafa la clau i em porta a obrir la casa.

- Clau! Se'n diu clau, Edu! Clau!

- Au! -repeteix el meu cosí, fent que sí amb el cap.

Vet aquí un gat, vet aquí un gos. Vet aquí com de casa de l'Edu toco el dos!

GUIA DIDÀCTICA

Conte: *“L’Edu, en Pet i el gran jefe Liu!”*

GUIA PRIMER NIVELL

Aquest conte, per la seva senzillesa en el discurs narratiu i la seva brevetat, es pot treballar a dos nivells de complexitat diferents, amb objectius i activitats adequades a cadascun d’ells.

En primer lloc es desenvolupen els propis dels més petits: segon trimestre de P.3 i primer de P.4

OBJECTIUS.

- **Estimular una bona predisposició a escoltar de forma atenta i sensible.**
- **Exercitar l’habilitat de recordar i executar accions en passos seqüencials.**
- **Comprendre missatges orals.**

- **Ampliar vocabulari.**
- **Iniciar progressivament la consciència fonològica mitjançant la producció i associació de paraules que rimen en els seus finals.**
- **Reconèixer paraules que rimen i ser capaç de produir-ne.**

1. ACTIVITATS PREVIES A LA LECTURA DEL CONTE.

Activitats a portar a terme amb el títol del conte.

En termes generals, les activitats que proposem en relació als títols dels contes són les següents:

- Presentació del títol. Escriure'l a la pissarra i en una tira de cartolina. Col·locar-la en un lloc ben visible del racó dels contes. Fóra bo que cadascun dels nens també el tingués escrit en un full.

És important que també hi hagi un abecedari mural.

- En relació al títol es poden fer preguntes com:
 - Què us sembla que hi deu dir?* (assenyalar el títol escrit).
- La mestra o el mestre llegeix en veu alta el títol del conte. Demanar la participació dels infants més experts en lectura.
- Observar el títol i fer preguntes com:
 - Coneixeu alguna lletra?*
 - On deu dir Edu?* (escriure la paraula a la pissarra molt a poc a poc). *On deu dir Liu?* (donar pistes perquè puguin formular hipòtesis)
- –*Surt aquesta lletra, la E, en el títol?* (animar-los que l'assenyalin en el seu full). I la U? Trobeu la I?
- Quantes paraules té el títol?

- Són curtes o llargues? El mestre o la mestra escriurà les paraules a la pissarra, una sota de l'altra.
- Comparar la llargària de les paraules:
- –*¿Quina és més llarga/curta? Picar-les.*
- Confegir el títol en fulls en blanc, després d'haver retallat les paraules.
- Fer hipòtesis, a partir del títol i, també, del contingut del conte.
- Formular preguntes que estimulin la curiositat, cercant respostes que facin servir diverses formes verbals: “Un dels tres personatges és un gos, quin us sembla que serà: l'Edu, en Pet o en Liu? , “Per què et sembla que el conte diu: el gran jefe Liu, a què et sembla que poden estar jugant?
- Anticipar que és un conte on cal escoltar molt bé, perquè s'hi troben molts embolics.

1. ACTIVITATS PREVIES A LA LECTURA DEL CONTE

- Treball de vocabulari que pot presentar dificultat:
 - **Xerrar:** Parlar molt i, de vegades, sense saber massa el què es diu.
Donar exemples i fer frases al voltant d'aquesta paraula. Introduir la frase feta: “xerra pels descosits” i explicar la seva significació. Preguntar als nens i nenes si coneixen a algú que parli així.

- **Empipat:** Enfadat.

Posar la paraula en un context que en faciliti la comprensió. Fer frases plegats. Preguntar en quines situacions ells i elles s'empipen. Dir-los-hi que als grans també ens passa. Explicar que no és dolent empipar-se, que el més important és saber per què hi estem i trobar solucions. Amb les situacions descrites pels nens i nenes, trobar maneres de desempipar-nos. Donar alguns exemples: fer una cosa que ens agradi molt. *Per ex.:* Sortir i distreure'ns.

- **Cridòria:** Molts crits.

Pensar plegats en situacions en que es pot sentir una gran cridòria. *Per ex.:* Al pati de l'escola. Preguntar què passa si tothom crida alhora. Fer l'experiència, i parlar en veu normal, també per comprovar que és difícil sentir-hi. Per què una persona pot "muntar una cridòria"? Podríem parlar de situacions de perill. *Per ex.:* En un incendi, també en situacions on s'està molt nerviós, o veient un partit de bàsquet o de futbol.

- **Marranejar:** Fer una marraneria. Marraneria: Alteració d'un infant que està enrabiada, amb crits, plors, moviments de cames, rebotcades...

Preguntar si havien escoltat abans aquesta paraula. Engrescar als nens i nenes a que expliquin quina marraneria recorden i per què va succeir. Pensar, entre tots, què podem fer per tranquil·litzar a un infant que la fa. Reflexionar a l'entorn de que

si el crides encara pot enrabiarse més. Parlar de la tranquil·litat i dels elements que poden ajudar-nos a estar tranquils: música, carícies, passejar...

- **“Girant cua”**: És una expressió feta que vol dir girar-se i marxar.

Posar la paraula en un context que en faciliti la comprensió. Buscar situacions en que algú “giri cua” Fer-los-hi notar que té a veure amb girar-se d’esquena i que és en aquesta posició quan els animals mostren la cua. Fer una petita representació on es porti a terme l’expressió, repetir-la de forma oral. *Per ex.:* Algú que va a comprar i, en veure que hi ha molta gent, no s’hi queda, gira cua i marxa.

“Quedar amb un pam de nas” : Expressió que es fa servir per donar a entendre admiració o sorpresa.

Posar aquesta expressió en un context que en faciliti la comprensió. Donar-ne molts exemples per tal que la puguin interioritzar i generalitzar.

Completar les següents frases:

- Vaig recollir tota l’habitació i la mare, en veure-ho, es va quedar ...
- Pensava que ningú no es recordava del meu aniversari, al entrar a casa i veure la festa que m’havien preparat em vaig quedar...

2. DESPRÉS DE LLEGIR EL CONTE.

TREBALL DE COMPREENSIÓ DEL CONTE: ASPECTES RELACIONALS, CAUSALS, LINGÜÍSTICS. EDUCACIÓ EN ELS VALORS I EN LES EMOCIONS.

- Per què, en començar el conte, Liu ens explica que van a casa de l'Edu? Recordeu quin dia de la setmana és? Vosaltres els divendres feu alguna cosa diferent, al vespre? Aprofitar per repassar els dies de la setmana, assenyalar al calendari el divendres. Parlar que és el darrer dia d'escola i relacionar-ho amb el fet de que no hi ha tanta pressa per anar a dormir. Recordar que en Liu, els divendres, visita al seu cosí i, de vegades, es queden a sopar a casa seva.

Deixar que els nens i nenes expliquin les seves experiències al respecte. Aprofitar per fer una bona gestió de la conversa: demanar la paraula, esperar el torn, escoltar les aportacions dels altres companys.

- Recordeu el nom del cosí d'en Liu? Què fa l'Edu que diverteix tant a en Liu? És la seva manera de parlar? Deixar que entre tots expliquin les seves experiències al respecte, molts d'ells es relacionen amb nens més petits: germans, cosins amics...
- Explicar que una cosa és que faci gràcia i l'altra, molt diferent, és fer-ne burla. Aprofitar per explicar que no tots tenim les mateixes habilitats i que ens hem d'ajudar. Molt probablement a la classe hi hagin nens amb dificultats de parla o d'altres nouvinguts que

encara no dominen la nostra llengua. Podria fer-se una pausa i que aquests nens i nenes tinguessin l'oportunitat de parlar unes paraules en la seva llengua materna. Intentar aprendre una paraula o dues i comprovar-ne la dificultat. Conscienciar a la resta dels infants de l'esforç que han de fer ells i de l'oportunitat que tenim d'ajudar-los. Fer la mateixa experiència en el supòsit de tenir un alumne sord a la classe. Explicar que hi sent menys i que, de vegades, li costa entendre. Posar-nos les mans a les orelles i comprovar que si no hi sents bé és més fàcil no entendre el que et diuen. Treball amb la diversitat. Tenir present els objectius d'actituds, valors i normes.

- En Llu no entén allò que l'Edu li demana; recordeu quina expressió fa servir el menut? Repetir tots *au, au*. Fer-los-hi parar compte que els nens més petits sovint fan servir els finals de les paraules, perquè encara no les saben dir totes senceres i repeteixen allò darrer que han escoltat. Buscar exemples: *pa* per papa, *ma* per mama, *opa* per sopa, *ata* per xocolata, *au* per clau...
- Feu memòria de les paraules que en Llu va dient, pensant que és allò que vol l'Edu (Jau –salutació dels indis-, blau, dau, gripau, jau –referint-se al seu gos-, clau). Per què us sembla que diu aquestes paraules i no unes altres? Fer esment a la rima. Si les escrivim a la pissarra i marquem amb un color diferent els finals ho podran constatar amb més facilitat.

- En Liu, en no entendre'l, es posa nerviós. Us ha passat alguna vegada? Quan? Què heu fet? Què podríem fer quan estem nerviosos? Parlar-ne entre tots. Dir que als grans també ens passa sovint i que de vegades això ens fa estar de mal humor, contestar malament o alçar la veu. Parlar de les possibles causes i maneres de tranquil·litzar-nos. Aportar algun suggeriment: escoltar música suau, passejar, dibuixar... i esperar que passi.
- L'Edu també s'enfada, per què? A vosaltres us ha passat que de vegades voleu explicar una cosa i no us entenen? Què heu fet? Què es podria fer? Donar algunes indicacions: parlar més a poc a poc, intentar trobar una altra paraula que vulgui dir el mateix, donar explicacions addicionals. *Per ex.:* Dir per a què serveix, com és...
- L'Edu té un gos, recordeu com li diuen? Parlar de les mascotes dels nens i nenes de la classe. Animar-los a que ens expliquin com són, com es diuen...
- La tieta d'en Liu el renya. En aquest moment li diu el nom sencer, recordeu com l'anomena? Buscar diminutius dels noms dels nens i nenes de la classe i de persones que coneixen. *Per ex.:* Tere per Teresa, Mari per Maria, Toni per Antoni, Montse per Montserrat, Missi per Misericòrdia...
El nom d'Edu també és un diminutiu, sabríeu dir de quin nom? I Sebas –que és com diuen al germà gran d'en Liu-? I Fina –que és el nom de la seva iaia-?

- Quin és, finalment, l'objecte que posa content l'Edu? Què fa el menut quan en Liu ho encerta? I en Liu, què li diu?
- Recordes la formula per acabar el conte? (*vet aquí un gat, vet aquí un gos. Vet aquí com de casa de l'Edu toco el dos!*) Repetir-la junts i tornar a explicar què vol dir "tocar el dos". Per què us sembla que en Liu "vol tocar el dos"?

ACTIVITATS ESPECÍFIQUES PER TREBALLAR LA CONSCIÈNCIA FONOLÒGICA.

En cada sessió de llenguatge, després del conte, es porten a terme exercicis i jocs per tal de practicar les habilitats de consciència fonològica. El joc i els exercicis es seleccionen en relació a l'habilitat que es pretén desenvolupar en la sessió.

Els seus **objectius** són:

1. Demostrar o ensenyar una habilitat.
2. "Portar" a la memòria els coneixements que els nens i nenes ja han assolit en sessions anteriors per tal que estiguin disponibles en aquesta sessió.
3. Practicar aquests coneixements.

Aquests jocs i exercicis tenen algunes **característiques** que els fan molt efectius:

- Són curts, duren entre cinc i deu minuts, això permet que els nens i nenes es mantinguin concentrats durant tota l'activitat.

- Treballen intensivament una habilitat en un període concentrat, d'aquesta manera els infants tenen prou temps per entendre i dominar aquesta habilitat abans de passar a la següent. Aquesta sensació de domini els motiva a seguir aprenent i a valorar l'esforç.
- Pel fet de fer-se en grup, es potencia la interacció i el treball cooperatiu. Els nens més avançats ajuden els que tenen més dificultats, oferint patrons a imitar.
- La seqüència d'exercicis i jocs proposats segueix la seqüència d'adquisició d'habilitats dels nens i nenes. Es tracta de treballar primer amb les habilitats i sons que els resulten més naturals (com el sentit de la rima) per poder progressar en aquells que els hi ofereixen un ensenyament més sistemàtic i guiat (com l'anàlisi i la síntesi).

Suggeriments:

- Si els nens són molt petits o el grup molt nombrós, pot portar-se a terme la modalitat de que cada dia participin en el joc un grup de nens i nenes. La resta de companys i companyes ho fan observant, afirmant o negant, allò que porta a terme el petit grup. D'aquesta manera, el temps proposat per a l'activitat es redueix, evitant el cansament.
- Resulta interessant planificar un mateix joc varies vegades, variant solament els sons o les paraules que treballem. Als nens i a les nenes no els molesta si l'activitat és curta. Tot el contrari, els hi dona més oportunitats per aplicar allò que ja han après i treballar amb paraules i sons més complexos cada vegada. Si variem tant el contingut com el joc, els nens i les nenes hauran

d'aprendre noves maneres de jugar i d'aplicar allò que han après. Per tant, si un joc funciona, és bo d'insistir-hi.

- És aconsellable que els nens estiguin disposats en cercle, d'aquesta manera tenen una visibilitat més gran i, per tant, es mantenen connectats amb allò que estan fent.
- Les activitats de producció de rimes, es porten a terme quan el grup ja ha tingut nombroses experiències de reconeixement de rimes.

És important que, després de fer l'exercici oral, es visualitzin les paraules i, els nens i nenes, puguin manipular-les: resseguir-les, retallar-les, aparellar-les i escriure-les (si encara no saben escriure es finalitzarà l'activitat fent un dibuix representatiu d'allò que han après).

Una activitat preparatòria a escoltar sons de la parla pot ser escoltar sorolls i sons. Amb els més petits és interessant practicar-la pel fet d'educar l'escolta atenta. A continuació faig esment d'alguns exemples.

2

JOCS D'ESCOLTAR

Escoltar sorolls i sons (que no siguin de la parla) és relativament senzill i natural per a la gent –quan sap parar atenció-. I aquest és el principal objectiu que es pretén amb aquests jocs d'escoltar inicials: introduir als nens a l'art d'escoltar de forma activa, atenta i analítica.

S'ensenya els nens a escoltar els sorolls de la vida quotidiana, tal com la remor del vent, el ronroneig o brunzit de l'aire condicionat o del

² Les activitats que s'aconsellen als JOCS D'ESCOLTAR, han estat extretes de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: "Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE." <http://www.xtec.es/sgfp/licencies/200203/resums/egarriga.html>

ventilador i el soroll de les tisores quan tallen. Amb els ulls tancats, cal que identifiquin els sons, recordant l'ordre en que els han sentit i localitzant les fonts sonores. Una vegada s'ha establert la naturalesa dels jocs, es demana que els nens facin activitats similars utilitzant llenguatge enlloc de sorolls de l'ambient. *Per ex.:* Se'ls demana que escoltin poemes o contes que els són molt familiars i, de tant en tant, les paraules que els són tan familiars son substituïdes per d'altres sense sentit. Per detectar aquests canvis, els nens aprenen a escoltar – no per allò que esperen sinó per allò que actualment “senten”. En aquest sentit, se'ls introdueix en l'art d'escoltar activament, atentament i analíticament.

1. ESCOLTANT SEQÜÈNCIES DE SOROLLS

Objectiu: Desenvolupar les habilitats de memòria auditiva a partir de seqüències de sorolls i sons del llenguatge i de la seva discussió.

Materials Necessaris: Objectes que facin sorolls distintius i atractius per als nens:

- picar la taula.
- bufar.
- xiular.
- treure aire pel nas.
- picar de mans.
- tancar una cartera.
- guixar -fent soroll- un paper.
- .- estossegar.
- arrugar paper.
- tallar amb ganivet.
- tallar amb tisores.
- deixar caure objectes.
- tamborinar amb els dits.
- menjar una poma.
- estripar paper.
- martellejar.
- saltar.
- mastegar xiclet.

- obrir i tancar finestres,
persianes.
- vessar líquids.
- picar al timbre.
- refregar les mans.
- esgarrapar.
- tancar un llibre de cop.
- treure punta a un llapis.
- trencar una galeta.
- girar un interruptor.
- caminar –soroll de petjades-.
- escriure amb llapis.
- escriure amb guix.
- moure cullera en una tassa.
- doblegar paper.
- caminar de puntetes.
- petar els dits.

Activitat: En aquest joc es demana als nens que primer identifiquin els sons de forma aïllada i després que identifiquin cadascun d’ells en una seqüència de sons. Ambdós aspectes són molt importants per preparar-los per als propers jocs de llenguatge.

Els nens es taparan els ulls amb les mans mentre es fa un soroll familiar com tancar la porta o fer petjades. Escoltant atentament i sense mirar, els nens cal que intentin identificar el soroll.

Quan els nens han entès el joc, es produiran dos sorolls, un darrera l’altre. Sense mirar de reüll, han de intentar endevinar els dos sorolls seqüencials dient:

“He sentit dos sorolls. El primer que he sentit era... i el segon...”

Després que els nens i nenes ja són capaços de treballar amb dos sorolls, es poden produir sèries de més de dos sorolls seqüencials i novament es demana als nens que les endevinin.

Recordeu-vos de donar a cada nen l’oportunitat de participar mentalment en aquest joc; és important de dissuadir als nens d’emetre en veu alta les seves respostes mentre encara han d’acabar d’escoltar

les sèries. A més a més, tant per facilitar la participació de tot el grup com per a poder valorar les respostes individuals, cal que de forma imprevisible i aleatòria demaneu una resposta, al grup o a un nen en concret, segons el vostre criteri.

Nota: Donada la importància de les habilitats que s'exerciten en aquest joc, cal que tingueu una cura especial en anotar el progrés i les dificultats de cada nen. Cal "crear" altres problemes en el concepte de seqüència o en expressar les seves respostes.

Variacions: Amb els nens amb els ulls tancats, fer sèries de sorolls. Torneu a repetir la seqüència però ometent un d'aquests sorolls. Els nens han d'identificar el soroll que ha estat omès en la segona seqüència.

- Animeu als nens perquè pensin i facin sorolls per ser endevinats pels companys.

- Aquests jocs també ofereixen una bona oportunitat per revisar, exercitar i avaluar els nens en l'ús dels ordinals com *primer, segon, tercer... al començament, al mig, al final*. És important assegurar-se que els nens i les nenes se senten segurs en la comprensió i utilització d'aquests termes.

2. QUI DIU QUÈ

Objectiu: Escoltar un soroll determinat i aparellar-lo amb la seva font sonora.

Materials Necessaris: Una col·lecció d'animals de joguina o fotografies/dibuixos d'animals. També es pot fer amb els personatges del conte.

Opcional: Llibres de contes d'animals.

Activitat: En aquesta activitat, els sorolls són sons d'animals i les fonts sonores són els mateixos animals. Més tard, el joc es farà amb fonemes i lletres. Distribuiu els animals de joguina o els dibuixos, un per a cada nen, i pregunteu: "*Quin soroll fa aquest animal? Fer les diferents onomatopeies: bup bup, miau, piu-piu, kikiriki, muu, bee,...*)? El nen aixeca el dibuix o l'animal de joguina perquè els altres nens ho vegin mentre respon: "*És un (gat) que fa (miau)*". Es recomana incloure la figura o dibuix d'una persona i preguntar: "*Quina classe d'animal fa... (dir alguna frase o acudit parlant)?*".

Nota: Molts nens poden trobar aquesta activitat força senzilla. En aquest sentit, és una activitat ideal per acompanyar d'altres de més dificultat perquè tots els nens sentin que han tingut èxit en alguna activitat cada dia. Atenció, però, perquè precisament per ser fàcil, els nens poden avorrir-se molt aviat si no es va variant.

Variacions: Buscar llibres de contes on surtin animals que corresponguin als de joguina o als dibuixos que s'han distribuït entre els nens de la classe. Cada vegada que surt el nom d'un animal al conte, els nens el substitueixen pel soroll que fa aquest animal. El nen o nens que tenen la joguina o dibuix de l'animal corresponent, l'ensenyen als altres.

ALTRES ACTIVITATS DE LLENGUATGE.

- a) Pensar entre tots què hauria pogut voler l'Edu si en lloc de dir *au, au...* hagués dit: *pa, pa*. Podria ser per exemple: *papa, pupa, sopa, tapa....*

b) I si hagués dit: *ata, ata?* (xocolata, bata, sabata, orxata, patata, rata, corbata...).

c) Pensem paraules que acabin en **-eta**.

Si per ells mateixos els hi costa evocar paraules, es poden començar induint el final:

Senyor... eta	figuer...eta	raqu...eta
bomb... eta	mal... eta	oren... eta
camis... eta	maquin...eta	pal...eta
camion...eta	mari...eta	pirul...eta
car... eta	marion...eta	histori...eta

d) Aprofitar per fer esment dels diminutius – en femení-, que tant es fan anar a infantil:

Cançó: cançoneta.	Granota: granoteta.
Rata: rateta.	Flor: floreta.
Casa: caseta.	Faldilla: faldilleta...

ELS MATERIALS D'AULA

Imatges del conte

Aquest material d'aula està dissenyat especialment per utilitzar de suport durant l'explicació del conte que fa l'ensenyant. Serveix de punt de referència per a posteriors explicacions on es pot fer participar els infants a mesura que coneixen el text del conte. També es pot deixar el material en un espai a l'abast dels infants amb la idea que

L'utilitzin ells per reproduir el conte o fragments del mateix de forma espontània i autònoma.

Imatges de suport: Seqüències del conte.

Personatges: En Liu, l'Edu i en Pet, com a personatges principals. La tieta i la mama com a secundaris.

Fórmula per acabar el conte:

És important utilitzar fórmules conegudes que ens indiquin que el conte ha finalitzat. La proposta dels contes que treballem és adaptar el contingut a la forma de : "*Vet aquí un gat, vet aquí un gos, aquest conte ja s'ha fos*".

En aquest cas, hem triat l'expressió:

Vet aquí un gat, vet aquí un gos. Vet aquí com de casa de l'Edu toco el dos!

Recull de poemes, rimes i endevinalles que tenen a veure amb el conte:

Fora bo reproduir cada una d'aquestes eines en un mural per presentar-lo i treballar-lo col·lectivament. En primer lloc, el treball és de producció oral i atenció auditiva. Després verificarem en el text escrit la repetició de sons.

Per molts nens, la sensibilitat de la rima apareix molt aviat. Per aquesta raó, jugar amb les rimes és una entrada excel·lent a la consciència fonològica. Donat que els jocs amb rimes dirigeixen l'atenció del nen a les semblances i diferències dels sons de les paraules, també és útil per a

què el nen s'adoni que l'essència del llenguatge no és només significació i missatge sinó també una forma física, és a dir, no només el què es diu sinó també el com es diu.

Estructures rimades del conte:

- El meu petit cosí, xiscla més que un violí!
- En Pet ha girat cua i ha marxat, quan ha vist l'Edu tan enfadat.
- L'Edu crida demanant la clau i en Liu se'l mira com un babau!

Tirallongues.

És un bon exercici per treballar l'atenció auditiva, el ritme i la memòria seqüencial.

Què vols?

Au, au?

No sé...

Ja ho sé!

La clau!

En

Pet

no

jau,

vol

més

sarau!

Endevinalles.

“Les endevinalles són un exercici de lògica o d’imaginació?”, es pregunta Gianni Rodari. “De totes dues coses”, respon ell mateix. Hi ha una activitat mental complexa: es parteix d’una descripció o definició i cal fer una tasca d’associació, de diferenciació, de relació amb coneixements passats, de comparació.

Segons Rodari, als nens els hi agraden tant les endevinalles perquè representen de forma concentrada la seva experiència de conquesta de la realitat. Per a l’infant, el món és ple d’objectes estranys, misteriosos, sovint incomprensibles, indesxifrables. Resoldre una endevinalla és poder fer un sospir, perquè hem estat capaços de desfer l’enigma. I normalment quan en sabem la solució resulta tan fàcil i entenedor...!

Endevinalles del conte:

- Sent més petita que un ratolí, guardo la casa com un gran felí.
(la clau)

JOCS I ACTIVITATS LÚDIQUES

Parlem de jocs i activitats lúdiques, perquè aquest és el punt de partida: la relació afectivo-intel·lectual. És en el joc i en les activitats plantejades com a divertides, exploratives, amb intervenció dels sentits, la mobilitat física, l’expressió corporal i lingüística, on ens podem situar i mostrar en la pràctica que pensar i aprendre també és divertit i que l’esforç de

rumiar de vegades té moltes compensacions, perquè ens fa estar més contents i ens proporciona alegries.

En cadascun dels contes es proposen jocs des de la perspectiva de la seva relació amb el coneixement i l'aprenentatge: el joc com a comunicació, com a exploració i descoberta, com a element sociabilitzador...

Jocs proposats per aquest conte:³

3. PATUFET, ON ETS?

Objectiu: Estimular una bona predisposició del nen a escoltar de forma atenta i sensible.

Activitat: Mentre que els jocs inicials estan pensats per desenvolupar l'habilitat dels nens per escoltar de forma selectiva, aquest intenta ajudar els nens a localitzar la font sonora només a partir de l'audició. Animeu els nens a seure amb calma en un cercle. Un nen, amb els ulls tapats, s'ha de seure en el centre del cercle (o estirar-se com si dormís). Mentrestant, un altre nen cal que faci de "Patufet". En Patufet se situa en qualsevol lloc de la classe o de la sala i fa el soroll d'un animal (*Per ex.: "bup, bup", "muuu", "miau", ...*). El nen que està al mig del cercle ha d'assenyalar on és en Patufet; a més a més, ha de provar de dir el nom de la part de la sala on ha anat en Patufet, dient p. ex. *en Patufet està estirat al terra o dret sobre una cadira*. L'objectiu és localitzar d'on ha vingut el soroll.

³ L'activitat descrita a continuació ha estat extreta de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: "Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE."

Quan el nen que està al mig del cercle ha dit d'on venia el soroll, el nen que feia de Patufet passa a ocupar el seu lloc i es designa un altre Patufet.

Variacions: Els nens poden utilitzar uns altres sorolls diferents als dels animals, potser sons o expressions vinculats a un tema particular que s'està estudiant a la classe. En aquest cas, es recomana utilitzar les paraules del conte.

GUIA DIDÀCTICA

Conte: *“L’Edu, en Pet i el gran jefe Liu!”*

GUIA SEGON NIVELL

Aquesta guia didàctica presenta un nivell d’activitats més complexes, amb la finalitat d’assolir objectius més ambiciosos, en el treball de la consciència fonològica.

Està pensat per portar a terme amb nens de P.4, a partir del segon trimestre, i P.5.

Cal dir que el treball que es desenvolupa és seqüencial i, per tant, si el nivell és baix -independentment del curs on s’aplica- s’aconsella començar pel treball que es proposa en la guia didàctica 1.

OBJECTIUS.

- Comprendre missatges orals.
- Ampliar vocabulari.

- **Ampliar la consciència fonològica dels nens als fonemes finals, animant-los a comparar, contrastar i, eventualment, identificar el so o sons finals amb una varietat de paraules.**

1. ACTIVITATS PREVIES A LA LECTURA DEL CONTE.

(Són les mateixes que en la Guia Didàctica 1)

Activitats a portar a terme amb el títol del conte.

En termes generals, les activitats que proposem en relació als títols dels contes són les següents:

- Presentació del títol. Escriure'l a la pissarra i en una tira de cartolina. Col·locar-la en un lloc ben visible del racó dels contes. Fóra bo que cadascun dels nens també el tingués escrit en un full.

És important que també hi hagi un abecedari mural.

- En relació al títol es poden fer preguntes com:

–*Què us sembla que hi deu dir?* (assenyalar el títol escrit).

- La mestra o el mestre llegeix en veu alta el títol del conte. Demanar la participació dels infants més experts en lectura.

- Observar el títol i fer preguntes com:

–*Coneixeu alguna lletra?*

–*On deu dir Edu?* (escriure la paraula a la pissarra molt a poc a poc). *On deu dir Liu?* (donar pistes perquè puguin formular hipòtesis)

- –*Surt aquesta lletra, la E, en el títol?* (animar-los que l'assenyalin en el seu full). I la U? Trobeu la I?
- Quantes paraules té el títol?
- Són curtes o llargues? El mestre o la mestra escriurà les paraules a la pissarra, una sota de l'altra.

- Comparar la llargària de les paraules:
- –¿Quina és més llarga/curta? Picar-les.
- Confegir el títol en fulls en blanc, després d’haver retallat les paraules.
- Fer hipòtesis, a partir del títol i, també, del contingut del conte.
- Formular preguntes que estimulin la curiositat, cercant respostes que facin servir diverses formes verbals: “Un dels tres personatges és un gos, quin us sembla que serà: l’Edu, en Pet o en Liu? “Per què et sembla que el conte diu: el gran jefe Liu, a què et sembla que poden estar jugant?”
- Anticipar que és un conte on cal escoltar molt bé, per que s’hi troben molts embolics.

1. ACTIVITATS PREVIES A LA LECTURA DEL CONTE

(Són les mateixes que en la Guia Didàctica 1)

- Treball de vocabulari que pot presentar dificultat:
 - **Xerrar:** Parlar molt i, de vegades, sense saber massa el què es diu.
Donar exemples i fer frases al voltant d’aquesta paraula. Introduir la frase feta: “xerra pels descosits” i explicar la seva significació. Preguntar als nens i nenes si coneixen a algú que parli així.
 - **Empipat:** Enfadat.

Posar la paraula en un context que en faciliti la comprensió. Fer frases plegats. Preguntar en quines situacions ells i elles s'empipen. Dir-los-hi que als grans també ens passa. Explicar que no és dolent empipar-se, que el més important és saber per què hi estem i trobar solucions. Amb les situacions descrites pels nens i nenes, trobar maneres de desempipar-nos. Donar alguns exemples: fer una cosa que ens agradi molt. *Per ex.:* Sortir i distreure'ns.

- **Cridòria:** Molts crits.

Pensar plegats en situacions en que es pot sentir una gran cridòria. *Per ex.:* Al pati de l'escola. Preguntar què passa si tothom crida alhora. Fer l'experiència, i parlar en veu normal, també per comprovar que és difícil sentir-hi. Per què una persona pot "muntar una cridòria"? Podríem parlar de situacions de perill? *Per ex.:* En un incendi, també en situacions on s'està molt nerviós, o veient un partit de bàsquet o de futbol.

- **Marranejar:** Fer una marraneria. Marraneria: Alteració d'un infant que està enrabiada, amb crits, plors, moviments de cames, rebotades...

Preguntar si havien escoltat abans aquesta paraula. Engrescar als nens i nenes a que expliquin quina marraneria recorden i per què va succeir. Pensar, entre tots, què podem fer per tranquil·litzar a un infant que la fa. Reflexionar a l'entorn de que si el crides encara pot enrabiarse més. Parlar de la tranquil·litat

i dels elements que poden ajudar-nos a estar tranquils: música, carícies, passejar...

- **“Girant cua”**: És una expressió feta que vol dir girar-se i marxar.

Posar la paraula en un context que en faciliti la comprensió. Buscar situacions en que algú “giri cua” Fer-los-hi notar que té a veure amb girar-se d’esquena i que és en aquesta posició quan els animals mostren la cua. Fer una petita representació on es porti a terme l’expressió, repetir-la de forma oral. *Per ex.:* Algú que va a comprar i, en veure que hi ha molta gent, no s’hi queda, gira cua i marxa.

“Quedar amb un pam de nas” : Expressió que es fa servir per donar a entendre admiració o sorpresa.

Posar aquesta expressió en un context que en faciliti la comprensió. Donar-ne molts exemples per tal que la puguin interioritzar i generalitzar.

Completar les següents frases:

- Vaig recollir tota l’habitació i la mare, en veure-ho, es va quedar ...
- Pensava que ningú no es recordava del meu aniversari, al entrar a casa i veure la festa que m’havien preparat em vaig quedar...

2. DESPRÉS DE LLEGIR EL CONTE.

(És el mateix que el que es presenta en la Guia Didàctica 1)

TREBALL DE COMPREENSIÓ DEL CONTE: ASPECTES RELACIONALS, CAUSALS, LINGÜÍSTICS. EDUCACIÓ EN ELS VALORS I EN LES EMOCIONS.

- Per què, en començar el conte, Liu ens explica que van a casa de l'Edu? Recordeu quin dia de la setmana és? Vosaltres els divendres feu alguna cosa diferent, al vespre? Aprofitar per repassar els dies de la setmana, assenyalar al calendari el divendres. Parlar que és el darrer dia d'escola i relacionar-ho amb el fet de que no hi ha tanta pressa per anar a dormir. Recordar que en Liu, els divendres, visita al seu cosí i, de vegades, es queden a sopar a casa seva.

Deixar que els nens i nenes expliquin les seves experiències al respecte. Aprofitar per fer una bona gestió de la conversa: demanar la paraula, esperar el torn, escoltar les aportacions dels altres companys.

- Recordeu el nom del cosí d'en Liu? Què fa l'Edu que diverteix tant a en Liu? És la seva manera de parlar? Deixar que entre tots expliquin les seves experiències al respecte, molts d'ells es relacionen amb nens més petits: germans, cosins amics...
- Explicar que una cosa és que faci gràcia i l'altra, molt diferent, és fer-ne burla. Aprofitar per explicar que no tots tenim les mateixes habilitats i que ens hem d'ajudar. Molt probablement a la classe hi hagin nens amb dificultats de parla o d'altres nouvinguts que encara no dominen la nostra llengua. Podria fer-se una pausa i que

aquests nens i nenes tinguessin l'oportunitat de parlar unes paraules en la seva llengua materna. Intentar aprendre una paraula o dues i comprovar-ne la dificultat. Conscienciar a la resta dels infants de l'esforç que han de fer ells i de l'oportunitat que tenim d'ajudar-los. Fer la mateixa experiència en el supòsit de tenir un alumne sord a la classe. Explicar que hi sent menys i que, de vegades, li costa entendre. Posar-nos les mans a les orelles i comprovar que si no hi sents bé és més fàcil no entendre el que et diuen. Treball amb la diversitat. Tenir present els objectius d'actituds, valors i normes.

- En Liu no entén allò que l'Edu li demana; recordeu quina expressió fa servir el menú? Repetir tots *au, au*. Fer-los-hi parar compte que els nens més petits sovint fan servir els finals de les paraules, perquè encara no les saben dir totes senceres i repeteixen allò darrer que han escoltat. Buscar exemples: *pa* per papa, *ma* per mama, *opa* per sopa, *ata* per xocolata, *au* per clau...
- Feu memòria de les paraules que en Liu va dient, pensant que és allò que vol l'Edu (Jau –salutació dels indis-, blau, dau, gripau, jau –referint-se al seu gos-, clau). Per què us sembla que diu aquestes paraules i no unes altres? Fer esment a la rima. Si les escrivim a la pissarra i marquem amb un color diferent els finals ho podran constatar amb més facilitat.

- En Liu, en no entendre'l, es posa nerviós. Us ha passat alguna vegada? Quan? Què heu fet? Què podríem fer quan estem nerviosos? Parlar-ne entre tots. Dir que als grans també ens passa sovint i que de vegades això ens fa estar de mal humor, contestar malament o alçar la veu. Parlar de les possibles causes i maneres de tranquil·litzar-nos. Aportar algun suggeriment: escoltar música suau, passejar, dibuixar... i esperar que passi.
- L'Edu també s'enfada, per què? A vosaltres us ha passat que de vegades voleu explicar una cosa i no us entenen? Què heu fet? Què es podria fer? Donar algunes indicacions: parlar més a poc a poc, intentar trobar una altra paraula que vulgui dir el mateix, donar explicacions addicionals. *Per ex.:* Dir per a què serveix, com és...
- L'Edu té un gos, recordeu com li diuen? Parlar de les mascotes dels nens i nenes de la classe. Animar-los a que ens expliquin com són, com es diuen...
- La tieta d'en Liu el renya. En aquest moment li diu el nom sencer, recordeu com l'anomena? Buscar diminutius dels noms dels nens i nenes de la classe i de persones que coneixen. *Per ex.:* Tere per Teresa, Mari per Maria, Toni per Antoni, Montse per Montserrat, Missi per Misericòrdia...
El nom d'Edu també és un diminutiu, sabríeu dir de quin nom? I Sebas –que és com diuen al germà gran d'en Liu-? I Fina –que és el nom de la seva iaia-?

- Quin és, finalment, l'objecte que posa content l'Edu? Què fa el menut quan en Liu ho encerta? I en Liu, què li diu?
- Recordes la formula per acabar el conte? (*vet aquí un gat, vet aquí un gos. Vet aquí com de casa de l'Edu toco el dos!*) Repetir-la junts i tornar a explicar què vol dir "tocar el dos". Perquè us sembla que en Liu "vol tocar el dos"?

ACTIVITATS ESPECÍFIQUES PER TREBALLAR LA CONSCIÈNCIA FONOLÒGICA.

En cada sessió de llenguatge, després del conte, es porten a terme exercicis i jocs per tal de practicar les habilitats de consciència fonològica.

El joc i els exercicis es seleccionen en relació a l'habilitat que es pretén desenvolupar en la sessió.

Els seus **objectius** són:

1. Demostrar o ensenyar una habilitat.
2. "Portar" a la memòria els coneixements que els nens i nenes ja han assolit en sessions anteriors per tal que estiguin disponibles en aquesta sessió.
3. Practicar aquests coneixements.

Aquests jocs i exercicis tenen algunes **característiques** que els fan molt efectius:

- Són curts, duren entre cinc i deu minuts, això permet que els nens i nenes es mantinguin concentrats durant tota l'activitat.
- Treballen intensivament una habilitat en un període concentrat, d'aquesta manera els infants tenen prou temps per entendre i dominar aquesta habilitat abans de passar a la següent. Aquesta sensació de domini els motiva a seguir aprenent i a valorar l'esforç.
- Pel fet de fer-se en grup, es potencia la interacció i el treball cooperatiu. Els nens més avançats ajuden els que tenen més dificultats, oferint patrons a imitar.
- La seqüència d'exercicis i jocs proposats segueix la seqüència d'adquisició d'habilitats dels nens i nenes. Es tracta de treballar primer amb les habilitats i sons que els resulten més naturals (com el sentit de la rima) per poder progressar en aquells que els hi ofereixen un ensenyament més sistemàtic i guiat (com l'anàlisi i la síntesi).

Suggeriments:

- Si els nens són molt petits o el grup molt nombrós, pot portar-se a terme la modalitat de que cada dia participin en el joc un grup de nens i nenes. La resta de companys i companyes ho fan observant, afirmant o negant, allò que porta a terme el petit grup. D'aquesta manera, el temps proposat per a l'activitat es redueix, evitant el cansament.
- Resulta interessant planificar un mateix joc varies vegades, variant solament els sons o les paraules que treballem. Als nens i a les nenes no els molesta si l'activitat és curta. Tot el contrari, els hi dona més oportunitats per aplicar allò que ja han après i a

treballar amb paraules i sons més complexes cada vegada. Si variem tant el contingut com el joc, els nens i les nenes hauran d'aprendre noves maneres de jugar i d'aplicar allò que han après. Per tant, si un joc funciona, és bo d'insistir-hi.

- És aconsellable que els nens estiguin disposats en cercle, d'aquesta manera tenen d'una visibilitat més gran i, per tant, es mantenen connectats amb allò que estan fent.
- Les activitats de producció de rimes, es porten a terme quan el grup ja ha tingut nombroses experiències de reconeixement de rimes.

És important que, després de fer l'exercici oral, es visualitzin les paraules i, els nens i nenes, puguin manipular-les: resseguir-les, retallar-les, aparellar-les i escriure-les (si encara no saben escriure es finalitzarà l'activitat fent un dibuix representatiu d'allò que han après).

1. DIFERENTS PARAULES, EL MATEIX FONEMA FINAL

Objectiu: Ajudar els nens a descobrir i a identificar els fonemes finals de la paraula explorant la seva articulació.

Materials Necessaris: Targes amb els dibuixos dels objectes, accions i adjectius que en Liu va traient de la capsa i mostrant: un indi saludant (jau), un barrufet blau, un dau, un gripau, un gos jaiet, una clau i d'altres que acabin en el fonema u. Tanmateix una altra sèrie en que les paraules acabin amb el fonema l.

Activitat: Reuniu una col·lecció de cinc o sis dibuixos per a cada fonema que vulgueu que el nen aprengui. *Per ex.:* Neu, trineu, cacau,

niu, ou, peu per a la /u/ i dibuixos d'una col, llençol, mussol, sol, esquiroi i caramel per a la /l/.

A l'inici, cal que es facin servir dibuixos el nom dels quals acabi per una vocal o consonant que no sigui oclusiva.

Per jugar a aquest joc, escolliu un dels dibuixos i animeu els nens en la tasca d'identificar el nom de cadascun dels objectes. Tingueu present que, si la paraula no els és familiar, és molt difícil que puguin parar atenció als fonemes. Per altra banda, si teniu algun dubte sobre si les paraules són o no conegudes, pregunteu a la classe, o a nens individualment, si cal repetir-les.

Després que tots els dibuixos d'una col·lecció hagin estat anomenats, feu que un nen agafi un dibuix de la col·lecció i l'anomeni. *Per ex.: Niu.* Aleshores repetiu el nom, allargant la vocal final. *Per ex.: Ni-u-u-u.* A continuació, feu que tots els nens repeteixin el nom d'aquesta manera: *Ni-u-u-u*, i fixeu-vos i ajudeu-los perquè hi posin les seves boques de manera que surti el so /u/.

Feu que un altre nen agafi un dibuix diferent de la col·lecció i l'anomeni.

Després repetiu el nom amb els nens, allargant el fonema final i fent que es fixin en la seva articulació. A continuació, recupereu els dibuixos anteriors i pregunteu: *“Acaben aquestes dues paraules amb el mateix so? Amb quin so comencen? Sí, les dues acaben amb el so u-u-u.”*

Fer el mateix amb l'altra sèrie que acaba amb el fonema /l/. *Per ex.: Sol-l-l.*

Aquesta és una activitat molt útil tant per introduir o clarificar fonemes específics com per treballar amb nens que tenen una

dificultat especial en “notar” els fonemes. Per altra banda, cal tenir present de treballar només un petit nombre de “col.leccions” (fonemes) perquè l’atenció dels nens pot començar a dispersar-se.

Variacions:

- Doneu els dibuixos als nens. Cadascun ha de dir el nom del seu dibuix de la forma descrita anteriorment (per ex.: Pe-u-u-u). Aquest joc va bé fer-lo en petit grup.
- Per aquells nens que tinguin més facilitat, o després de tenir assolits els objectius anteriors, es pot treballar en la discriminació dels dos fonemes últims. En aquest sentit les paraules del conte (un indi saludant (jau), un barrufet blau, un dau, un gripau, un gos jaient i una clau) poden servir de mostra. Es barregen amb els altres sis que acaben amb /u/ i es fa una subclassificació. Se’ls hi pregunta: *En què acaben tots aquests?* Farem un altre grup amb els que acabin amb –au. Per a la realització de l’exercici emfatitzarem els finals tal i com hem mostrat abans.

⁴**Nota:** Els fonemes finals són molt més difícils de sentir i percebre que els fonemes inicials. Per això, cal que comenceu el treball amb els fonemes finals quan els nens es trobin còmodes amb les activitats dels fonemes inicials. Amb tot, no negligiu aquests jocs perquè la consciència dels fonemes finals és una entrada important al nivell de la consciència fonològica que facilita descodificar i lletrejar.

⁴ Extret de la llicència retribuïda de l’Enriqueta Garriga: “Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE.”

2. CANVIAR UNA LLETRA.

Aquests exercicis presenten un grau de complexitat més elevat, per això es recomana que es portin a terme un cop assolits els anteriors. Als nens i nenes els resulta més senzill treballar amb els fonemes inicials i finals que treure sons medials.

Seguint amb les paraules treballades (acabades amb /u/) Fer veure els nens i nenes que substituint una sola lletra en una paraula canvia totalment el seu significat i es converteix en una altra:

neu / nau / nou.

Escriure les paraules a la pissarra i donar-les-hi als nens retallades –fóra bo que tinguessin una capsa de lletres per manipular- per tal de que tinguessin la possibilitat de constatar-ho.

El mateix passa amb:

meu niu

teu piu

seu. riu

viu

Però aquesta vegada el so que canvia és el del començament.

He afegit activitats extretes de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga "Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE." Que avancen en aquest sentit. La darrera: "Pronunciant paraules", vol ser una exemplificació de totes les possibilitats que en dóna afegir i treure sons en diferents posicions. És molt recomanable no saltar-se passos. En el document que cito hi ha una feina seriosa i completa en aquest sentit, a més de una mostra exhaustiva d'exercicis classificats per ordre de presentació.

5INTRODUCCIÓ A COM ES LLETREGEN LES PARAULES: AFEGIR UNA LLETRA

Objectiu: Introduir els nens en el lletrejar paraules d'esquerra a dreta i en la correspondència lletra-so de les cinc vocals bàsiques.

Nota: Aquesta activitat es pot introduir tan aviat els nens estiguin segurs amb les cinc primeres consonants.

Activitats: 8B: Paraules amb tres sons.

Referencials: 8C: Grups consonàntics: Afegint i traient sons inicials.

Activitat: Comenceu dient una paraula de dos sons (p. ex.: *as*) i feu que els nens els diguin separats (p. ex.: /a/-/s/). Repetiu els sons i escriviu les lletres corresponents a la pissarra. Expliqueu que el so /a/ es representa per la lletra *a*. Feu que els nens repeteixin el so vocàlic i després els dos sons de la paraula que heu escrit, a mesura que assenyaleu, d'esquerra a dreta –primer a poc a poc i després més de pressa- les lletres que els representen.

A continuació, afegiu una de les lletres estudiades anteriorment (p. ex.: *p*) al començament de la paraula. Feu que els nens diguin el so de la nova lletra i després que s'imaginin la nova paraula pronunciant i combinant els sons de les tres lletres que els representen. Fins que els nens no ho hagin entès, necessitareu modelar i donar suport a aquesta activitat de combinar i dir els sons d'esquerra a dreta. Després, aquesta activitat pot ser més engrescadora si feu que els nens aixequin la mà quan creguin conèixer cada paraula i puguin justificar la seva resposta segmentant la paraula per lletres i tornant-les a combinar juntes posteriorment.

⁵ Extret de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: "Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE." <http://www.xtec.es/sgfp/llicencies/200203/resums/egarriga.html>

L'activitat continua construint noves paraules afegint o substituint una sola lletra. Després del primer dia cal haver exercitat amb les lletres inicial i final. Exemple de sèries de paraules podrien ser:

as cas gas las pas vas ase

al mal pal sal ala

mà ama mal mar mas

pa apa pal pam pas pau

es mes pes est

pe pel pes pet

te tel Teo teu

be beu (v)el veu

me mel mes meu

pi api Epi

pis pit piu

bo bol bon bony bot bou

ós cos gos mos tos vos ossa

tu tub tul

Les noves consonants s'aniran afegint a l'activitat a mesura que es vagin introduint, i aniria bé reforçar la lletra *a* fins que s'hagin treballat unes quantes consonants amb aquesta sèrie.

En tornar a introduir aquesta activitat cada dia, i mentre es treballi, cal reforçar l'atenció dels nens en les vocals. Després que els nens es familiaritzin amb l'activitat, la vocal *a* pot ser substituïda per paraules amb la vocal *o*. I, gradualment, de la mateixa manera es poden anar introduint les cinc vocals bàsiques i exercitar-les. Reviseu periòdicament cadascuna de les vocals perquè els nens no les oblidin mentre treballen la

següent.

6CANVIAR LA LLETRA

Objectiu: Dirigir l'atenció dels nens al fet que totes les lletres d'una paraula hi tenen un paper i desenvolupar la seva percepció de les distincions vocàliques.

Activitats: 8C: Grups consonàntics: Afegir i treure el so inicial.

Referencials: 8D: Grups consonàntics: Inserir i treure sons medials.

Activitat: Escriviu una paraula a la pissarra i feu que els nens la pronuncïin, la combinin i l'identifiquin. Aleshores substituiu una de les lletres de la paraula. Feu que els nens vegin el resultat tornant a pronunciar la paraula. Reforceu la seva resposta pronunciant els diferents sons i la combinació de les lletres.

Repetiu aquest pas una i altra vegada.

Quan treballem amb les consonants inicials i finals, el joc es fa com s'ha dit anteriorment, però avançant més ràpid.

Quan treballem amb les vocals, els alumnes potser necessitaran més suport. En un dia concret, és millor centrar l'atenció *només en una de les posicions* de les lletres, ja sigui la inicial, la final o la medial (vocal).

Possibles exemples podrien incloure: 10

Inicial: (a) cal mal pal sal val cas gas llaç mas nas vas

(o) (b)ot lot mot pot sot tot bou cou nou pou sou tou

(u) cuc puc ruc suc

(e) net pet set

⁶ Extret de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: "Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE."

(i) llit nit pit niu piu riu viu

Final: (a) pal pam pas pau

(o) sóc sol som sot sou

(u) puc pur pus put

(e) pel pes pet peu

(i) ric ris riu pic pis pit piu

Mitja: pas pus pes pis

sac sóc suc sec

mal mol mel mil

llaç lluç llis

roc ruc rec ric

Novament, i de cara a assegurar-se de la competència i progrés dels nens, és una bona idea crear un “temps d’espera” i preguntar, de forma imprevisible, ja sigui individualment, ja sigui a tot el grup.

ELS MATERIALS D’AULA

Imatges del conte

Aquest material d’aula està dissenyat especialment per utilitzar de suport durant l’explicació del conte que fa l’ensenyant. Serveix de punt de referència per a posteriors explicacions on es pot fer participar els infants a mesura que coneixen el text del conte. També es pot deixar el material en un espai a l’abast dels infants perquè l’utilitzin ells per reproduir el conte o fragments del mateix de forma espontània i autònoma.

Imatges de suport: Seqüències del conte.

Personatges: En Liu, l'Edu i en Pet, com a personatges principals. La tieta i la mama com a secundaris.

Fórmula per acabar el conte:

És important utilitzar fórmules conegudes que ens indiquin que el conte ha finalitzat. La proposta dels contes que treballem és adaptar el contingut a la forma de : “*Vet aquí un gat, vet aquí un gos, aquest conte ja s’ha fos*”.

En aquest cas, hem triat l’expressió:

Vet aquí un gat, vet aquí un gos. Vet aquí com de casa de l’Edu toco el dos!

Recull de poemes, rimes i endevinalles que tenen a veure amb el conte:

Fóra bo reproduir cada una d’aquestes eines en un mural per presentar-lo i treballar-lo col·lectivament. En primer lloc el treball és de producció oral i atenció auditiva. Després verificarem al text escrit la repetició de sons.

Per molts nens, la sensibilitat de la rima apareix molt aviat. Per aquesta raó, jugar amb les rimes és una entrada excel·lent a la consciència fonològica. Donat que els jocs amb rimes dirigeixen l’atenció del nen a les semblances i diferències dels sons de les paraules, també és útil per a

què el nen s'adoni que l'essència del llenguatge no és només significació i missatge sinó també una forma física, és a dir, no només el què es diu sinó també el com es diu.

Estructures rimades del conte:

- El meu petit cosí, xiscla més que un violí!
- En Pet ha girat cua i ha marxat, quan ha vist l'Edu tan enfadat.
- L'Edu crida demanant la clau i en Liu se'l mira com un babau!

Tirallongues.

És un bon exercici per treballar l'atenció auditiva, el ritme i la memòria seqüencial.

Què vols?	vol
Au, au?	més
No sé...	sarau!
Ja ho sé!	
La clau!	

En
Pet
no
jau,

Endevinalles.

"Les endevinalles són un exercici de lògica o d'imaginació?", es pregunta Gianni Rodari. "De totes dues coses", respon ell mateix. Hi ha una activitat mental complexa: es parteix d'una descripció o definició i

cal fer una tasca d'associació, de diferenciació, de relació amb coneixements passats, de comparació.

Segons Rodari, als nens els hi agraden tant les endevinalles perquè representen de forma concentrada la seva experiència de conquesta de la realitat. Per a l'infant el món és ple d'objectes estranys, misteriosos, sovint incomprensibles, indesxifrables. Resoldre una endevinalla és poder fer un sospir, perquè hem estat capaços de desfer l'enigma. I normalment quan en sabem la solució resulta tan fàcil i entenedor...!

Endevinalles del conte:

- Sent més petita que un ratolí, guardo la casa com un gran felí.

(la clau)

JOCS I ACTIVITATS LÚDIQUES

Parlem de jocs i activitats lúdiques, perquè aquest és el punt de partida: la relació afectivo-intel·lectual. És en el joc i en les activitats plantejades com a divertides, exploratives, amb intervenció dels sentits, la mobilitat física, l'expressió corporal i lingüística, on ens podem situar i mostrar en la pràctica que pensar i aprendre també és divertit i que l'esforç de rumiar de vegades té moltes compensacions, perquè ens fa estar més contents i ens proporciona alegries.

En cadascun dels contes es proposen jocs des de la perspectiva de la seva relació amb el coneixement i l'aprenentatge: el joc com a comunicació, com a exploració i descoberta, com a element sociabilitzador...

SEGON CONTE

Et criden, Liu!

Avui marxem tres dies de colònies. Per fi ha arribat el moment que tant havia esperat. I és que no he pogut dormir dels nervis que tenia. Aquesta nit m'aixecava, mirava la motxilla, revisava la llanterna dels jocs nocturns, el banyador, la gorra, les pintures... Tot ben a punt per a l'aventura.

Seran unes bones vacances. Podré jugar tot el dia amb els meus amics i estar amb la Salma. M'agrada tant, la Salma! Si no em fes tanta vergonya ja li hauria dit, però no sé com es fan aquestes coses.

Ara, des de l'autocar miro com deixem enrere la ciutat. Va haver un moment, en la distància, que els pares i les mares semblaven formigues tornant al seu cau. L'escola s'ha anat fent petita fins a desaparèixer.

Les finestres em serveixen de mirall i trobo la Salma uns llocs per davant, asseguda amb la Gemma. Sé que no em veu, i és una sort perquè, quan em mira, el cor em va molt ràpid i penso que se n'adonaran tots.

Però el que escoltem és la veu de la *senyo* dient...

- Ja hem arribat -crida mentre comencen les corredisses per anar a buscar les motxilles al gran maleter de l'autocar-: Apa, deixeu les vostres coses a les habitacions i torneu de seguida, que farem una excursió al riu.

- Sempre igual aquesta *senyo*! Que no es cansa mai?

Tots anem corrents amunt i avall. La casa és molt gran i el terra és de

fusta. Fem molt de soroll i semblen un exèrcit que es prepara per a la batalla.

- Ja tindreu temps de corredisses, espavileu... I no oblideu pas la gorra, ni la cantimplora, ni...!

Estem esvalotats. Mirem d'agafar tot allò que ens diu mentre pensem en l'aigua fresca que ens ajudarà a treure'ns de sobre la calor del viatge. Poc després ja som tots en camí.

- Mira Liu, hi ha una senda! -diu en Marc quan ja hem marxat una bona estona darrere la *senyo*:- Què t'hi jugues que porta a la cova aquella que hem vist abans des de l'autocar?

- Anem-hi? Potser descobrirem algun tresor -respon l'Enric.

- Mira que sou tontos! -cria la Gemma, girant-se cap a nosaltres:- els tresors no existeixen.

- I tu què saps de tresors? Ja ho sé! Tens por i per això no hi vols anar? -li dic jo.

- Por? Jo no en tinc, de por -replica.

Dit i fet. La Gemma agafa la mà de la Salma, que no n'entén res, i les dues amigues marxen camí avall. L'Enric i jo ens quedem sorpresos, però els hi anem al darrere.

- I si la *senyo* ens veu? -demana la Salma.

- No ens veurà. Dóna't pressa, que ja ens segueixen -fa la Gemma:- Els hi ensenyarem que a la cova no hi ha res i tornarem corrents.

Però la cova no és tan a prop com sembla. Avancem amb decisió mentre el camí es perd aviat entre matolls i esbarzers.

- Em penso que hauríem de tornar -diu l'Enric una mica preocupat.

Tots ens mirem i decidim que sí, que ja n'hi ha prou. Però ningú recorda per on hem vingut.

- És per aquí, n'estic ben segura -afirma la Salma.

- Què dius ara! No les hem passades abans, aquestes pedres -fa l'Enric.

- Com ho saps? A mi totes les pedres em semblen iguals -responc.

Quan portem una estona d'aquí cap allà, ja estem tan nerviosos que en començar a cridar la Gemma, tots ens hi apuntem.

- *Senyo*, som aquí, aquíííí...

I la muntanya ens respon: *quíííí*, *quíííí*, *quíííí*!

- Heu sentit l'eco? -els hi dic.

M'ha semblat que la Salma és a punt de plorar i l'agafo de la mà. Em mira. Penso a dir-li que està bonica, però ara té por i no m'escoltarà.

- Calleu! Em sembla que he sentit alguna cosa -fa l'Enric.

- Alguna cosa? Què vols dir? -pregunta la Gemma mirant a totes bandes.

- No! No és res que faci por. M'ha semblat sentir a la *senyo* o potser...

iiiiiu! Escoltem entre les muntanyes. *Iiiiiu!* Es torna a sentir.

- Et criden, Liu!

- No, no han dit Liu. A mi em sembla que diuen que estan al riu.

- Al riu? Jo diria que diuen viu!

- Viu? Quines tonteries, Gemma! Perquè han de dir viu?

- Calleu! -faig jo- i crido tan fort com puc: estem aquí a la muntaanya!

Però l'eco repeteix: *aaanya*, *aaanya*, *aaanya*... L'escoltem tan clar i tan fort que per uns instants ens sentim petits, com si els turons propers fossin animals fabulosos que en qualsevol moment ens poguessin caure a sobre.

De fet, dir que estem a la muntanya no dóna gaires pistes, tot és muntanya! Poc a poc anem fent camí guiant-nos per la proximitat de les

veus dels nostres companys que ens criden i per un xiulet que, sembla ser, portava en Marc.

Quan hem començat a veure, de lluny, coloraines entre els matolls hem fet una corredissa fins arribar al grup, que ens ha rebut com si fóssim els supervivents d'alguna travessia important.

Quan ja ha passat tot, després de sopar i d'una bona dutxa, ens hem reunit al voltant del foc del campament i riem plegats. Be, d'entrada no hem rigut gaire. La *senyo* ens renya amb força, ens diu que perdre's pot ser perillós. Em sembla que no hi tornarem, a buscar tresors.

- L'eco ens despistava –explico ja més tranquil, però els meus amics també volen dir la seva.

- Jo no entenia “muntanya”. Escoltava alguna cosa així com “banya”, i em pensava que hi havia un toro -diu la Marta, obrint els ulls tot el que pot mentre la resta riu.

- Pel contrari, jo pensava que dèieu “cabanya” –assegura un altre dels nens.

- Doncs l'Albert sentia “castanya”.

- Sí, home, sí! Castanyes i caragols amb banyes!

- Nosaltres cridàvem: som a la muntaanya! -els dic.

- Veus com no n'hi havia cap, d'aranya –escolto que algú diu darrera meu.

- Canya, jo sentia canya, o piranya -s'inventa l'Oriol, divertit amb el joc.

Ves-ho aquí: banya, cabanya, castanya, aranya, canya, piranya.
Muntanya!

- És que l'eco només repeteix el final de la paraula -ens explica la *senyo*.

Ja ho sabíem, pensem, ho hem vist a les pel·lícules, però avui ha estat de veritat. Aprofitem per fer un joc amb l'eco. Entre tots reunim un munt de paraules que acaben igual: ganya, guanya, pestanya, estranya, musaranya, i algunes altres.

Quan ja ens sembla que no en sabem més, l'Oriol, despistat com sempre, diu...

- Tot això de les paraules està molt bé, però: quan jugarem a la cucanya?

- Premi! -diu la *senyo*-. Aquesta paraula encara no l'havia dita ningú.

L'Oriol es posa vermell, no sap gaire el perquè del premi, però es queda a l'espera per si cau alguna cosa. Aviat se n'adona que tots riem divertits i jo...

Jo aprofitant el xivarri, m'apropo a la Salma i, agafant-li de nou la ma, li dic fluixet:

- Ja saps que no hauria deixa't que et passes res. És que... És que m'agrades molt, Salma!

Li faig un petó a la galta. Ara si que em sentirà el batec del cor, penso, però ella em somriu i respon:

- Ja ho sé, Liu.

Escotar-la em fa tan content! Cap tresor no em faria més feliç.

Vet aquí un gos, vet aquí un gat. Vet aquí que en Liu s'ha enamorat!

GUIA DIDÀCTICA.

Conte: : “Et criden, Llu!”

Nivell recomanat: P.4

OBJECTIUS.

- **Comprendre missatges orals.**
- **Ampliar vocabulari.**
- **Educar l’escolta i la memòria seqüencial auditiva.**
- **Iniciar progressivament la consciència fonològica mitjançant la producció i associació de paraules que rimen en els seus finals.**
- **Reconèixer paraules que rimen i ser capaç de produir-ne.**

1. ACTIVITATS PREVIES A LA LECTURA DEL CONTE.

Activitats a portar a terme amb el títol del conte.

En termes generals, les activitats que proposem en relació als títols dels contes són les següents:

- Presentació del títol. Escriure'l a la pissarra i en una tira de cartolina. Col·locar-la en un lloc ben visible del racó dels contes. Fóra bo que cadascun dels nens també el tingués escrit en un full.

És important que també hi hagi un abecedari mural.

- En relació al títol es poden fer preguntes com:
 - Què us sembla que hi deu dir?* (assenyalar el títol escrit).
- La mestra o el mestre llegeix en veu alta el títol del conte. Demanar la participació dels infants més experts en lectura.
- Observar el títol i fer preguntes com:
 - Coneixeu alguna lletra?*
 - On deu dir Llu?* (escriure la paraula a la pissarra molt a poc a poc). *I criden?* (donar pistes perquè puguin formular hipòtesis)
 - –*Surt aquesta lletra, la L, en el títol?* (animar-los que l'assenyalin en el seu full).
 - Quantes paraules té el títol?
 - Són curtes o llargues? El mestre o la mestra escriurà les paraules a la pissarra, una a sota de l'altra.
 - Comparar la llargària de les paraules:
 - –*¿Quina és més llarga/curta?*
 - Confegir el títol en fulls en blanc, després d'haver retallat les paraules.

- Fer hipòtesis, a partir del títol i, també, del contingut del conte.
- Formular preguntes que estimulin la curiositat, cercant respostes que facin servir diverses formes verbals: “Per què us sembla que el poden cridar, què poden voler?”. “On deu estar en Liu quan el criden i qui el deu cridar, potser no els sent, per què?”.
- Anticipar que és un conte on s’hi troben molts embolics.

1. ACTIVITATS PREVIES A LA LECTURA DEL CONTE

- Treball de vocabulari que pot presentar dificultat:
 - **Colònies:**
Paraula amb més d’un significat.
 - Anar de colònies.
Parlar-ne entre tots. Estimular els coneixements previs: fer frases al voltant de les dues significacions. Establir una conversa al voltant d’allò que han dit. On heu anat de colònies? Durant quina època de l’any? Anècdotes i fets viscuts.
 - Aigua de colònia.
Algú de vosaltres porta colònia? Olorar-la. Hi ha olors que ens porten a determinats llocs o situacions, amb les que identifiquem a les persones: colònia que porta el germà petit o el gran, la de la mare, la del pare, la que fa un determinat lloc...
 - **Cau:** Forat que certes bèsties caven en terra per amagar-s’hi.

Diferenciar-ho de la forma verbal que correspon al verb caure.
Estimular els coneixements previs. Preguntar si algú n'ha vist algun, de cau. Mirar fotografies. Cercar làmines o documentals on s'hi puguin veure. Fer un esment especial al cau de les formigues. Parlar de com son, com van en filera...

○ **Esvatotat:** Estar agitat, inquiet.

Pensar plegats en situacions en que ens sentim esvalotats. Què fem? Recordar quina ha estat la causa. Sentim que el cor ens va més apresa o més a poc a poc?

Després d'escoltar el conte, pensar quin fet fa que en Liu i els seus amics ho estiguin? Què ens fa pensar que ho estan?

○ **Drecera:** Camí més curt que el principal per arribar a un lloc. Fer un dibuix a la pissarra per facilitar-ne la comprensió. Preguntar si havien escoltat abans aquesta paraula. Fer frases, dins contextos significatius, en que s'empri. *Ex.:* Segueix-me, sé d'una drecera que ens portarà abans a la plaça, arribarem els primers! Què ens pot passar si agafem una drecera que no coneixem del tot? De vegades, anant amb cotxe, també hem pogut escolta aquesta expressió; parlar-ne. Simular una carrera amb dos cotxes de joguina; l'un va per el camí principal i l'altre per una drecera. Quin arribarà abans? Pot ser perillós? Per què? Després d'escoltar el conte, pensar si, per a en Liu i els seus amics, resulta perillós. Per què?

- **Matolls:** Herbes i arbustos baixos.

Fer referència a excursions que hagin fet i recordar que, d'herbes, en trobem a la muntanya. Sovint aquestes herbes ens dificulten anar a un lloc. A sota s'hi poden amagar petits animals: serps, conills... Parlar-ne entre tots. Fer referència als esbarzers. Preguntar si els coneixen. Explicar que punxen.

- **Eco:** Efecte de repetició d'un so, o part d'un so, pel xoc de l'ona sonora en un obstacle. L'orella el rep amb un cert retard. Repetició, ressò.

Parlar-ne entre tots. Estimular els coneixements previs: Potser alguna vegada en anar d'excursió l'han pogut sentir.

Fer un exercici simulant-lo. Dos grups de nens i nenes, un crida i l'altre fa d'eco. Reflexionar sobre el que succeeix. Fer-ho amb paraules llargues i curtes. Adonar-nos-en de que en la repetició es pot crear confusió.

- **Cucanya:** Joc tradicional. Consisteix en un recipient ple de dolços o petites joguines que cal trencar amb un pal, per tal que els infants els puguin recollir. El jugador porta una vena sobre els ulls i els nens i nenes que s'ho miren li van indicant on ha de picar.

Parlar-ne entre tots. Estimular els coneixements previs: De ben segur en alguna festa han tingut l'experiència de jugar-hi. També se'n podria improvisar una.

2. DESPRÉS DE LLEGIR EL CONTE.

TREBALL DE COMPRENSIÓ DEL CONTE: ASPECTES RELACIONALS, CAUSALS, LINGÜÍSTICS. EDUCACIÓ EN ELS VALORS I EN LES EMOCIONS.

- Per què, en començar el conte, Liu ens explica que no pot dormir? Què li passa? Recordeu alguna nit que us hagi succeït el mateix? Per què estàveu nerviosos? Què heu fet? Què se us acut que podríeu fer? Potser: prendre alguna cosa calenta, mirar un conte, cridar els pares, escoltar música? De forma oral, entre tots, completar la frase: “Estic nerviós perquè...”. Comentar-ho plegats. Imaginar l’expressió contrària: estar tranquil. Fer el mateix treball en aquesta direcció.
- En Liu també està content perquè pensa que, potser, li podrà dir a la Salma quant li agrada. Per què no li ha dit abans? Us sembla que li fa vergonya? Parlar-ne entre tots. Afavorir l’expressió de sentiments i emocions. Animar-los a fer-ho. Parlar de la vergonya i, mitjançant exemples, identificar-la en situacions concretes. Afegir que als grans també ens passa.
- Treballar l’expressió: “Els pares i les mares semblen formigues tornant al seu cau”. Què us sembla que vol dir? N’heu vist mai, de formigues que van al cau? Fer-los-hi adonar com són de menudes.

Treballar les comparacions, emprant el mot: semblen. Sabeu que ha volgut dir amb aquesta frase? Per què els pares, mirats de lluny, semblen formigues? Penseu en d'altres situacions on es pugui utilitzar la mateixa expressió; per exemple dalt d'una atracció de fira en mirar des de dalt o des de la terrassa d'un edifici molt alt... Algú ha pujat alguna vegada a un avió? Penseu que les cases poden semblar de joguina? Per què?

- Dalt de l'autocar, en Liu troba la Salma uns seients més enllà. La pot veure reflectida al vidre que li fa de mirall. Fer l'experiència. Adonar-se que en aquestes condicions en Liu pot veure la Salma i ella pot no saber-ho. Cercar situacions en que això també sigui possible.
- Quan en Liu mira la Salma el cor li va a pressa, per què? Activar coneixements previs: pensar en quins moments els hi ha passat a ells? Què feien? Rumiar altres situacions en que això també pot succeir, per exemple després d'una cursa. Simular el batec del cor, a poc a poc, a pressa.

Treball interdisciplinari amb l'àrea de música. Desenvolupar el sentit rítmic: considerada la primera funció de l'educació musical, per tractar-se de manifestar el ritme viu propi de tot ésser humà. Fer esment a la relació de la pulsació amb la respiració i amb la tensió-relaxació. Fer l'onomatopeia del cor bategant a diferents ritmes. Escoltar el cor d'un company/a i el propi.

- En Lluís i els seus companys diuen d'anar a la cova que han vist des de l'autocar, recordeu perquè hi volen anar? Us han explicat mai algun conte en que hi hagi un tresor en una cova? Quin? Què succeeix? Heu vist alguna pel·lícula on passi alguna cosa semblant? Parlar de la possibilitat de que això esdevingui cert, dels pirates, conqueridors, naufragis... Estimular la imaginació.
- Després de molt caminar, l'Enric diu que potser haurien de tornar. Per què us sembla que ho diu? Com està? Us sembla que té por? De què? Alguna vegada us heu perdut? Què heu fet? Imagineu, entre tots, què podríeu fer?
- Quan la Gemma, espantada, comença a cridar, què fan els altres? Recordeu què passa? Què se sent a la muntanya? Heu sentit parlar de l'eco? Heu pogut comprovar-ho vosaltres? Fer atenció en el fenomen que l'eco repeteix la darrera part de la paraula que cridem i d'aquí la confusió.

ACTIVITATS ESPECÍFIQUES PER TREBALLAR LA CONSCIÈNCIA FONOLÒGICA.

En cada sessió de llenguatge, després del conte, es porten a terme exercicis i jocs per tal de practicar les habilitats de consciència fonològica.

El joc i els exercicis es seleccionen en relació a l'habilitat que es pretén desenvolupar en la sessió.

Els seus **objectius** són:

1. Demostrar o ensenyar una habilitat.
2. "Portar" a la memòria els coneixements que els nens i nenes ja han assolit en sessions anteriors per tal que estiguin disponibles en aquesta sessió.
3. Practicar aquests coneixements.

Aquests jocs i exercicis tenen algunes **característiques** que els fan molt efectius:

- Són curts, duren entre cinc i deu minuts, això permet que els nens i nenes es mantinguin concentrats durant tota l'activitat.
- Treballen intensivament una habilitat en un període concentrat, d'aquesta manera els infants tenen prou temps per entendre i dominar aquesta habilitat abans de passar a la següent. Aquesta sensació de domini els motiva a seguir aprenent i a valorar l'esforç.
- Pel fet de fer-se en grup, es potencia la interacció i el treball cooperatiu. Els nens més avançats ajuden els que tenen més dificultats, oferint patrons a imitar.
- La seqüència d'exercicis i jocs proposats segueix la seqüència d'adquisició d'habilitats dels nens i nenes. Es tracta de treballar primer amb les habilitats i sons que els resulten més naturals (com el sentit de la rima) per poder progressar en aquells que els hi ofereixen un ensenyament més sistemàtic i guiat (com l'anàlisi i la síntesi).

Suggeriments:

- Si els nens són molt petits o el grup molt nombrós, pot portar-se a terme la modalitat de que cada dia participin en el joc un grup de nens i nenes. La resta de companys i companyes ho fan

observant, afirmant o negant, allò que porta a terme el petit grup. D'aquesta manera, el temps proposat per a l'activitat es redueix, evitant el cansament.

- Resulta interessant planificar un mateix joc varies vegades, variant solament els sons o les paraules que treballem. Als nens i a les nenes no els molesta si l'activitat és curta. Tot el contrari, els hi dóna més oportunitats per aplicar allò que ja han après i treballar amb paraules i sons més complexes cada vegada. Si variem tant el contingut com el joc els nens i les nenes hauran d'aprendre noves maneres de jugar i d'aplicar allò que han après. Per tant, si un joc funciona, és bo d'insistir-hi.
- És aconsellable que els nens estiguin disposats en cercle, d'aquesta manera tenen una visibilitat més gran i, per tant, es mantenen connectats amb allò que estan fent.
- Les activitats de producció de rimes, es porten a terme quan el grup ja ha tingut nombroses experiències de reconeixement de rimes.

És important que, després de fer l'exercici oral, es visualitzin les paraules i, els nens i nenes, puguin manipular-les: resseguir-les, retallar-les, aparellar-les i escriure-les.

1. IDENTIFICAR I PRODUIR RIMES.

Per a la majoria dels nens, l'habilitat d'identificar rimes i produir-ne sembla desenvolupar-se de manera natural, sense necessitat d'un treball formal.

Sabem, però, que la sensibilitat a la rima és un indicador útil d'un nivell bàsic i inicial de consciència fonològica. Així doncs, per apreciar la semblança entre les paraules sol i col, l'infant ha de prestar atenció no al significat de les paraules, sinó als seus sons. Encara que una sòlida sensibilitat a la rima no porta automàticament o directament a la consciència fonològica, la seva absència suggereix l'existència de dificultats i és suficient per justificar una resposta educativa.

- Recordem que en el conte els nens escoltaven, entre les muntanyes: *Iuuu!* Podria ser que per efecte de l'eco cridessin en Liu, també podria ser que diguessin riu. Quines altres paraules se us acudeixen? (piu, festiu, furtiu, motiu, actriu, viu, niu, nariu, estiu...).
- Fer dos grups amb els nens i nenes de la classe per poder portar a terme l'experiència. Repetir els exemples donats al conte i cercar-ne de nous.
- Escolteu aquestes paraules i digueu la que no rima:
estiu, actriu, festiu, motiu, cangur.
- El mateix els hi passava en escoltar muntanya, no tots entenien el mateix. Sabríeu dir perquè?
- Alguns nens confonien muntanya amb **banya** o amb cabanya; amb quines altres paraules podria rimar? Recordeu les del conte? Podríem pensar-ne d'altres. (muntanya, banya, musaranya, cabanya, aranya, castanya, canya, piranya, enganya...).
- Escolteu be aquestes paraules i digueu la que no rima:
muntanya, cabanya, aranya, castanya, got, piranya.

Pestanya, companya, lasanya, foganya, estiu.

Alemanya, cucanya, taula, migranya, manya.

- Mirem de completar aquestes frases trobant la rima:
 - Hem anat a la cabanya de la... (muntanya).
 - Hem pescat una piranya amb la... (canya).
 - L'aranya estava al sostre de la... (cabanya).
 - Quina castanya més... (estranya).
 - A la meva companya no li agrada la... (lasanya).
 - Per jugar a la cucanya, cal tenir força... (manya).

7

2. PRETENEN ENSENYAR ELS NENS A UTILITZAR EL SENTIT I LA "MÈTRICA" PER ADONAR-SE'N I PREDIR LES PARAULES QUE RIMEN.

Materials Necessaris: Llibres amb històries rimades. Podem utilitzar les històries de presentació dels personatges dels contes: en Liu, la iaia Fina, en Sebas, l'Edu i la Salma. És una manera de familiaritzar-se amb els principals protagonistes i acostumar-se a escoltar les rimes.

Activitat: Amb la seva estructuració, les històries rimades inviten els alumnes a utilitzar el significat i la mètrica per captar i predir les paraules rimades. Mentre es llegeixen aquestes històries en veu alta, exagereu la mètrica i la rima per animar els nens a que escoltin activament i que anticipin.

⁷ Les activitats s'aconsellen a continuació han estat extretes de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: "Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE." <http://www.xtec.es/sgfp/licencias/200203/resums/egarriga.html>

Al llarg de la lectura de la primera història, doneu la oportunitat per a què els nens assegurin el seu coneixement del què vol dir *paraules que rimen* i *rimar*. Abans de llegir les històries següents, comproveu la seva comprensió del que és rimar i insistiu perquè escoltin les paraules que rimen.

Exemple de contes:

- “La rateta presumida”, la cantarella “*Rateta, rateta, tu que ets tan boniqueta, que et voldries casar amb mi, jo que sóc tan bon fadrí*”.
- “En Patufet”, la cantarella “*Patim, patam, patum homes i dones del cap dret, patim, patam, patum, no trepitgeu en Patufet*”. O “*Patufet, on ets? Sóc a la panxa del bou, on no hi neva ni plou, quan el bou farà un pet, sortirà en Patufet*”.
- “Els tres porquets”, la cantarella “*Bufaré, bufaré i la casa enfonsaré*”.

Variacions: Quan llegiu un llibre que ja és familiar als nens, pareu després de les paraules que rimen i pregunteu quines són aquestes paraules.

- Alternativament, pareu abans de llegir la segona paraula de la parella que rima i pregunteu els nens que suposin quina és la paraula que continua.

3. PARAULES RIMADES

Objectiu: Adonar-se’n de que quasi totes les paraules poden ser rimades (i no només aquelles que es troben en poesies fetes per altres persones).

Materials Necessaris: Llistat de paraules per ser rimades.

Activitat: En aquest joc, es diu una paraula (*p. ex.:* got) i a continuació una altra que rimi amb la primera (*p. ex.:* sot). Una vegada s'han donat alguns exemples, es tracta que els nens busquin paraules que rimin amb la que es proposa. Es pot incrementar la complexitat del joc, que la segona paraula tingui un sentit relacionat amb el de la paraula clau a l'hora de que rimi. Una vegada el joc és familiar, cada nen individualment és invitat a respondre i a escollir la següent paraula per ser rimada. Els exemples poden incloure:

sol – col gol ? (sol, pinyol, mussol...).

llit – nit crit ? (ferit, eixerit, petit...)

llaç – nas vas ? (cabàs, matalàs, gas..).

niu – riu dent ? (cent, lent, valent...).

pet - net sopa ? (copa, xopa...).

peu – neu ram ? (pam, camp...).

llop – pop cap ? (nap, sap, rap...).

mel – pèl suc ? (cuc, puc...).

mar – bar set ? (paret, xiulet, pet, net..).

gos - ós cos ? (gros, tos...).

cel - pèl got ? (pot, sot...).

copa – sopa ocell ? (cabell, clatell, martell...).

pal - mal cistell? (clavell, cartell...).

pou - bou galeta ? (maleta, raqueta, jaqueta, oreneta, escopeta...).

Nota: No espereu que els nens juguin a aquest joc com un adult. Moltes de les seves rimes seran paraules sense sentit, però això està molt bé perquè l'objectiu d'exercitar rimes és, en primer lloc, cridar la

seva atenció als sons del llenguatge. De manera similar, algunes de les seves associacions –respostes que han de rimar amb la paraula clau– poden semblar molt poc relacionades; això també està bé. El propòsit també d'aquest joc es demostrar que quasi qualsevol paraula pot ser rimada (però no totes).

Variacions: Ajudar els nens per a què trobin paraules que rimin amb el seu nom.

4. FEM RIMES.

Objectiu: Ensenyar els nens a adaptar-se més a les claus fonològiques per generar rimes.

Materials Necessaris: Frases per fer rimes.

Activitat: Per introduir aquest joc, llegiu vèries frases que rimin en veu alta, emfasitzant les paraules rimades. A continuació, animeu els nens a completar cada rima en veu alta. A efectes d'avaluació, es recomana que periòdicament demaneu les respostes de forma individual a cada nen enlloc de a tot el grup.

A continuació, aquí teniu alguns exemples de frases que podeu ampliar seguint el vostre criteri:

Corre, corre, **cavall**, corre muntanya... (avall).

La Maria duu un **clavell** en el ... (cabell).

Un **mosquit petit, petit** s'ha ficat a dins del... (llit).

L'ocell fa **piu, piu** i vola cap al... (niu).

L'home es pica el **clatell** amb un... (martell).

En Marc ha fet un **ram** amb flors que estan al... (camp).

En el Zoo hem vist un **ós** que era molt... (gros).

Quan plou, s'amaga el **cargol** sota una... (col).
Mentre comptem fins a **nou**, la gallina posa un... (ou).
A dalt del **terrat**, s'ha fet un... (forat).
Porta la **jaqueta** dintre la... (maleta).
Tinc una **cosa**, de color... (rosa).
Un peixet es **banya** i s'enreda amb una... (canya).
Salta amb un **peu** i compta fins a... (deu).
No es beu aigua d'una **copa** mentre es menja... (sopa).
Quan s'ha amagat el **sol**, l'equip ha marcat un... (gol).
Trobem peixos en el **mar** i olives en un... (bar).
Arriba una **oreneta** i es menja una... (galleta).
La **nina** és una... (joguina).
Ha saltat la **granota** per damunt de la... (pilota).
La nena es posa un **llaç** a la punta del seu... (nas).

5. EL LLIBRE DE RIMES

Objectiu: Celebrar i exhibir el domini que cada nen ha assolit amb les rimes.

Materials Necessaris: Paper, llapis, retoladors, pintures, pega.

Activitat: Crear un llibre de rimes és una manera excel·lent per celebrar el domini dels nens amb les rimes. Una vegada els nens siguin "experts" rimant, se'ls pot encoratjar a crear un llibre de rimes. Després de parlar-ne els uns amb els altres, en petit grup, caldrà que cada nen s'inventi una rima que vosaltres haureu d'escriure per a cada nen. Després cada nen farà el dibuix corresponent. Cada dia uns quants nens ensenyaran la seva pàgina fins que tots hagin participat.

A continuació es relligaran totes les pàgines com un llibre i es fotocopiarà per a què cada nen tingui un exemplar.

ELS MATERIALS D'AULA

Imatges del conte

Aquest material d'aula està dissenyat especialment per utilitzar de suport durant l'explicació del conte que fa l'ensenyant. Serveix de punt de referència per a posteriors explicacions on es pot fer participar els infants a mesura que coneixen el text del conte. També es pot deixar el material en un espai a l'abast dels infants per a què l'utilitzin ells per reproduir el conte o fragments del mateix de forma espontània i autònoma.

Imatges de suport: Seqüències del conte.

Personatges: En Llu, la Salma i els seus amics i amigues, *la senyo* i els altres companys i companyes de classe.

Fórmula per acabar el conte.

És important utilitzar fórmules conegudes que ens indiquin que el conte ha finalitzat. La proposta dels contes que treballem és adaptar el contingut a la forma de: "*Vet aquí un gat, vet aquí un gos, aquest conte ja s'ha fos*".

En aquest cas, hem triat l'expressió:

Vet aquí un gos, vet aquí un gat. Vet aquí que en Llu s'ha enamorat!

Recull de poemes, rimes i endevinalles que tenen a veure amb el conte.

Fóra bo reproduir cada una d'aquestes eines en un mural per presentar-lo i treballar-lo col·lectivament. En primer lloc el treball és de producció oral i atenció auditiva. Després verificarem en el text escrit la repetició de sons.

Per molts nens, la sensibilitat de la rima apareix molt aviat. Per aquesta raó, jugar amb les rimes és una entrada excel·lent a la consciència fonològica. Donat que els jocs amb rimes dirigeixen l'atenció del nen a les semblances i diferències dels sons de les paraules, també és útil per a què el nen s'adoni que l'essència del llenguatge no és només significació i missatge sinó també una forma física, és a dir no només el què es diu sinó també el com es diu.

Estructures rimades del conte:

- L'eco ens ha despistat i a tots ens ha espantat.

Tirallongues:

És un bon exercici per treballar l'atenció auditiva i la memòria seqüencial.

Un

cop

de

veu

que

cau
al
fons
i
fort
es
sent,
al
ras,
al
vent,
un
so
un
tro!

Endevinalles.

“Les endevinalles són un exercici de lògica o d’imaginació?”, es pregunta Gianni Rodari. “De totes dues coses”, respon ell mateix. Hi ha una activitat mental complexa: es parteix d’una descripció o definició i cal fer una tasca d’associació, de diferenciació, de relació amb coneixements passats, de comparació.

Segons Rodari, als nens els hi agraden tant les endevinalles perquè representen de forma concentrada la seva experiència de conquesta de la realitat. Per a l’infant el món és ple d’objectes estranys, misteriosos, sovint incomprensibles, indesxifrables. Resoldre una endevinalla és

poder fer un sospir, perquè hem estat capaços de desfer l'enigma. I normalment quan en sabem la solució resulta tan fàcil i entenedor...!

Endevinalles del conte:

- Què és allò que repeteix el final de les paraules i no menteix? (l'eco)

JOCS I ACTIVITATS LÚDIQUES

Parlem de jocs i activitats lúdiques, perquè aquest és el punt de partida: la relació afectivo-intel·lectual. És en el joc i en les activitats plantejades com a divertides, exploratives, amb intervenció dels sentits, la mobilitat física, l'expressió corporal i lingüística, on ens podem situar i mostrar a la pràctica com pensar i aprendre també és divertit i que l'esforç de rumiar de vegades té moltes compensacions, perquè ens fa estar més contents i ens proporciona alegries.

En cadascun dels contes es proposen jocs des de la perspectiva de la seva relació amb el coneixement i l'aprenentatge: el joc com a comunicació, com a exploració i descoberta, com a element sociabilitzador...

Jocs proposats per aquest conte:

8

UN VAIXELL CARREGAT DE...

Objectiu: Ensenyar els nens a respondre ràpid sense un model de rima determinat.

⁸ Les activitats s'aconsellen a continuació han estat extretes de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: "Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE."
<http://www.xtec.es/sgfp/licencias/200203/resums/egarriga.html>

Material Necessari: Alguna cosa per anar-se-la llançant (una pilota, un globus...).

Activitat: Feu seure el nens en cercle i assegureu-vos que teniu algun objecte per llençar, com una pilota o un globus. Per començar el joc dieu: “*Un vaixell carregat de... pots*”. Aleshores, llanceu la pilota a algun nen del cercle. El nen ha de dir alguna paraula que rimi (p. ex. *Un vaixell carregat de gots*) i retornar-vos la pilota. Repetiu la frase original i torneu a llençar la pilota a un altre nen. Continua el joc en aquest sentit fins que els nens no trobin més paraules per rimar. Aleshores torneu a començar el joc amb una altra paraula per rimar. Quan els nens han adquirit pràctica en trobar rimes, cada nen llença directament la pilota a un company enlloc de retornar-vos-la. El segon nen ha de continuar rimant d’acord amb la paraula suggerida pel primer i així successivament.

Un vaixell carregat de pots (gots, sots, mots, clots, bots...).

Un vaixell carregat de vells (cabells, clavells, martells, vedells, capells, cistells, anells, cartells, pells ..).

Un vaixell carregat de galetes (raquetes, maletes, jaquetes, carpetes, trompetes, senyoretetes, samarretes, escopetes...).

Un vaixell carregat de bolets (barrets, pets, sets, parets, coberts, patufets, panets...).

Un vaixell carregat de macarrons (cartrons, maons, botons, avions, camions, taurons, sabons, tovallons, sarrons, bastons...).

Nota: Cal que el ritme del joc sigui ràpid per a què els nens no perdin l’interès mentre esperen el seu torn. Si és necessari, repasseu possibles “famílies” de rimes amb els nens abans de començar el joc.

TERCER CONTE

*Un rap és alguna cosa
més que un peix*

Quan comença el dia no sabem mai què podem arribar a aprendre, recordo que deia un mestre de l'escola; però avui estic de tan mal humor que se'm fa difícil creure-ho.

Què em passa? Doncs que ahir la Salma i jo ens vam enfadar per una rucada i no sé com arreglar-ho; em passa que la mama em va prometre d'anar a la platja, però de bon matí ha trucat la iaia Fina... Que no es trobava bé, que necessitava companyia!

I és que, segons diuen per casa, la iaia està deprimida des què va assistir tan poca gent a la funció de *La marqueseta que no sap què té*. Hi van anar quatre persones, i sembla que van comptar fins i tot el porter de l'edifici! No entenc gaire el llenguatge dels grans, però la veig tova i desganada, tal com estava jo al dia següent de menjar-me tot un pot de *nocilla*; sense pa ni res, a cullerades soperes.

Tot això em passa. I per si no n'hi havia prou, mentre espero i penso com fer les paus amb la Salma, en Sebas baixa de la seva habitació amb banyador i sabatilles de platja. Si sabeu què és sentir ràbia us podreu imaginar què sento, una ràbia grossa que se'm puja al cap i, com no troba la sortida, que no és fàcil dins d'aquests ossos tan durs que tenim a la closca, doncs que s'hi queda a viure.

- Què et passa *enano*? –em diu fent-se el simpàtic, mentre intenta embullar-me els cabells.

Sap molt bé que no suportó que em digui *enano*. Ho sap, però tan li fa. Això de ser el petit de la casa és un rotllo.

- Passa que he estat tota la setmana esperant per anar a la platja i ara ets tu qui se'n va, passa que... Escolta, no puc venir? Va... No molestaré gens ni mica.

- Què? Ni parlar-ne!

- Li diré al papa que et vaig veure fumant amb els teus amics. Com ho veus?

- Seràs mocós i traïdor!

- Doncs porta'm a la platja amb tu i seré una tomba.

En Sebas accepta de mala gana. Ara és ell qui acumula la ràbia al cap. Però jo em sento nou i surto com un llampec en direcció a casa de la iaia, per demanar-li permís a la mama.

En pujar al cotxe suportó comentaris de l'estil: "Però si *l'enano* ja és un homenet!" M'emprenyo molt, però aquesta vegada faig veure que no passa res i els hi torno una mitja rialla. Sigui com sigui vull anar a la platja.

Durant tot el viatge canten i es belluguen. Segons diuen, a ritme de rap. I jo que em pensava que el rap era un peix! La veritat és que aquestes cançons primer m'han semblat estranyes, però a poc a poc m'hi enganxo. És fàcil, les lletres es repeteixen i semblen rodolins, com els que feia al *cole* de més petit. Però no els hi dic. Se'n riurien un altre cop.

*M'hauria d'haver quedat a casa tranquil
gastar la caixa dels gelocatils,
però ara que hi penso si no estigués aquí
no hi hauria festa tots estaríeu dormint.*

Els sento comentar que el grup es diu "Crim", un dels pocs que fan rap en català. En Sebas i els seus amics se les saben totes, però jo em quedo amb la primera que he escoltat, em sembla divertida.

Hem baixat a la mateixa cala que anem sovint, encara amb el ritme al cos. Tant fa que no portin cap aparell de música, segueixen cantant i ballant.

- Ja veig que t'agrada! –em diu el que sembla més simpàtic de tots.

- Si, bastant... sobretot una que parla del soroll –li responc.

Llavors engresca els altres a cantar-la plegats i tothom ens mira. Potser si m'aprenc la lletra i els moviments de mans ja no em diran mai més *enano*.

*No fa més soroll el qui més crida.
No fa més soroll el qui més pica.
Qui fa soroll es qui mou la fitxa.
Cau el monstre al pou i tot ho esquitxa.*

Així ens hem passat fins al migdia. Rapegem fins i tot a l'aigua! Tinc ganes d'ensenyar-los-hi als meus col·legues i... a la Salma.

De sobte em poso trist, torno a pensar que no em parla des què ens vam empipar, però... Potser jo també podria fer-ne un, de rap. La *senyo* sempre em deia de petit que fent rodolins era un artista i... ara que hi penso: no es força semblant a la poesia? Tornem-hi. Assajo una vegada i una altra les lletres que he après. Miro de trobar-hi el ritme i, allí mateix, a la sorra, amb la gorra de costat, com ells, vaig construïnt el rap.

La tornada és una mica més tranquil·la. O potser m'ho sembla ara que, en veu baixa, vaig repetint el meu rap particular, pensant en la cara que posarà la Salma en escoltar-lo.

En arribar a casa, tot i que no he pres nota, encara me'n recordo. Pujo a l'habitació decidit a prendre una dutxa per treure'm tota la sorra que porto a sobre. Però no sé si puc esperar, la lletra em balla al cap i corro al telèfon.

Per sort és la Salma qui l'agafa. M'aclareixo la gola i amb els ritmes nous que he après li aboco tot d'una...

*No sé per què ens hem enfadat.
Serà que sóc un cap quadrat.
i vull tornar a ser el teu amic,
amb aquest rap màgic t'ho dic.*

- D'on l'has tret, Liu? És... és genial!

Sí senyor, hi ha dies en que aprenem coses molt interessants i divertides!

Vet aquí un gos, vet aquí un gat, que es volia menjar un rap.

Vet aquí un gat, vet aquí un gos, a qui se'l volia menjar un ós.

GUIA DIDÀCTICA.

Conte: *“El rap és alguna cosa més que un peix”*

Nivell Recomanat: P.5

OBJECTIUS.

- **Comprendre missatges orals.**
- **Ampliar vocabulari. Introducció de les paraules homònimes (paraules que s’escriuen igual o de manera semblant i que pronunciades sonen de la mateixa manera, però tenen significats diferents)**
- **Educar l’escolta i la memòria seqüencial auditiva.**
- **Iniciar progressivament la consciència fonològica mitjançant la producció i associació de paraules que rimen en els seus finals.**
- **Reconèixer paraules que rimen i ser capaç de produir-ne.**

- Utilitzar poemes i cançons de cara a augmentar la consciència dels nens als patrons sonors de la parla.
- Ensenyar als nens i nenes a predir les paraules que rimen i animar-los a construir algunes frases que rimen. Engrescar-los a fer un rap.

1. ACTIVITATS PREVIES A LA LECTURA DEL CONTE.

Activitats a portar a terme amb el títol del conte:

En termes generals, les activitats que proposem en relació als títols dels contes són les següents:

- Presentació del títol. Escriure'l a la pissarra i en una tira de cartolina. Col·locar-la en un lloc ben visible del racó dels contes. Fóra bo que cadascun dels nens també el tingués escrit en un full.

És important que també hi hagi un abecedari mural.

- En relació al títol es poden fer preguntes com:

–*Què us sembla que hi deu dir?* (assenyalar el títol escrit).

- La mestra o el mestre llegeix en veu alta el títol del conte. Demanar la participació dels infants més experts en lectura.

- Observar el títol i fer preguntes com:

–*Coneixeu alguna lletra?*

–*On deu dir Rap?* (escriure la paraula a la pissarra molt poc a poc). *On deu dir peix?* (donar pistes perquè puguin formular hipòtesis)

- –*Surt aquesta lletra, la R, en el títol?* (animar-los a que l'assenyalin en el seu full).
- Quantes paraules té el títol?

- Són curtes o llargues? El mestre o la mestra escriurà les paraules a la pissarra, una a sota de l'altra.
- Comparar la llargària de les paraules:
- –*¿Quina és més llarga/curta?*
- Confegir el títol en fulls en blanc, després d'haver retallat les paraules.
- Fer hipòtesis, a partir del títol i, també, del contingut del conte. Explicar el que són les paraules homònimes (rap – peix / rap - element musical vocal principal de la cultura hip hop. Consisteix bàsicament en recitar rimes seguint un ritme o una base musical).
- Formular preguntes que estimulin la curiositat, cercant respostes que facin servir diverses formes verbals: “A quin rap us sembla que es refereix el títol, al peix o al recitat com una cançó? , “Heu escoltat alguna vegada un rap?”. “Qui deu cantar el rap, et sembla que pot ser divertit?”
- Anticipar que és un conte on hi trobaran cançons i que podran aprendre a fer-ne una..

TREBALL DE VOCABULARI QUE POT PRESENTAR DIFICULTAT:

○ **Rap:**

Paraula amb més d'un significat.

- Peix de cap gros i aplanat, ulls grossos i pell nua, que s'enterra en el fons de la sorra i el fang, comestible molt apreciat.

Cercar alguna imatge per il·lustrar-lo. Preguntar si alguna vegada n'han menjat, si el hi agrada.

- Element musical vocal principal de la cultura hip hop. Consisteix bàsicament a recitar rimes seguint un ritme o una base musical.

Fóra bo que en poguessin escoltar algun per acostumar-se al ritme i a discriminar les paraules rimades. Parlar-ne entre tots, potser algun nen té un germà gran que n'escolta...

○ **Deprimida:** Que està trista, desanimada.

Preguntar si han escoltat alguna vegada aquesta expressió: estar deprimid o deprimida. Ho acostuma a dir la gent gran. Parlar-ne. Possibles causes...

○ **Tova i desganada:** Estar trista, sense ganes de res.

Parlar de les vegades que s'han sentit així, quina ha estat la causa. Parlar de coses que podem fer per tornar a estar contents i contentes.

○ **Closca:** Embolcall dur i rígid d'alguns animals o d'un ou.

Fer un dibuix a la pissarra per facilitar-ne la comprensió. Ensenyar fotografies d'animals en closca, el que segurament tenen més integrat és el caragol. Mostrar també la closca d'un ou. Dir que, de la mateixa manera podem fer servir aquesta paraula per anomenar la part dura del cap.

Preguntar si saben per a què serveix. Emfatitzar en la seva funció: protegir les parts toves. Parlar-ne. Què passa si es trenca

la closca d'un ou? Què fa el caragol quan té por? Què ens passaria si tinguéssim la closca del cap tova?

○ **Traïdor:** Qui enganya a algú que li té confiança.

Posar la paraula en contextos significatius per als nens i nenes. Cercar exemples i engrescar-los a que ells també en trobin. Parlar-ne entre tots. Mirar de recordar si l'han sentida alguna vegada a la tele... Després de llegir el conte, fer-los-hi veure perquè el Sebas li diu traïdor a en Liu.

○ **“Seré una tomba”:** Frase feta que significa que de cap de les maneres dirà res a ningú. Que no desvetllarà cap secret que se li confiï.

Utilitzar aquesta expressió en contextos significatius per als nens i nenes, per tal d'assegurar-ne la seva comprensió.

Pensar entre tots i totes si l'han escoltada i què volia dir. Donar exemples. Relacionar-la amb els secrets.

○ **“Sortir com un llampec”:** Sortir corrents.

Pensar motius per els quals “sortim com un llampec”. Potser si fem tard a l'escola perquè ens hem adormit, o els pares si arriben tard a la feina. També si tenim moltes ganes d'anar a un lloc. Construir, oralment, frases que incloguin aquesta expressió. *Ex.:* En veure l'hora que era, vaig sortir com un llampec. / Quan el gat va veure que el gos s'hi atansava, va sortir com un llampec.

- **Homenet:** Home petitet.
A infantil utilitzem, molt sovint, diminutius. És important fer exercicis per tal que els nens i nenes s'habituin a aquestes construccions. Cal, doncs, donar molts exemples, tant en masculí com en femení. Després de mostrar-ne la dinàmica, engrescar-los a que ells i elles també ho facin. *Ex.:* Quin seria el diminutiu de dona? I de gos, rata, porc, taula, cigró...? Pensar quin d'aquests exemples coneixem de contes que hem escoltat.

- **Enganxar-se:** Pot voler dir quedar unit, adherit, lligat a una cosa.
Podem fer-ho servir per dir que hi ha una cosa que ens té molt enganxats, o sigui que ens interessa molt o que difícilment en podem escapar. Per exemple, un programa, o dibuixos, que veuen habitualment i que esperen l'hora que els facin perquè en tenen moltes ganes. El xumet, que sovint costa molt desprendre's d'ell; molt probablement ho recordaran per ells mateixos o en referència a algun germanet petit... Segons l'edat dels nens, i la seva procedència social, també es pot parlar d'hàbits que creen dependència: tabac...

- **Rodolins:** Conjunt de versos que lliguen entre ells, generalment en to satíric o humorístic.
És important treballar aquest concepte, o refrescar els coneixements que es tinguin sobre el tema, donat que el conte

basa el seu argument en aquest fet. Al conte: “Et criden Llu!” ja els hem treballat amb molts exemples; podem recordar-ne algun i fer-ne de nous. Aquesta vegada, avancem en històries rimades.

- **Gelocatils:** És el nom d'un producte que fan servir els grans per calmar el dolor, alguna cosa així com una aspirina.
- **Cala:** Entrada que fa el mar en una costa. Sovint ho diem d'una platja petita.
- **Rapejar:** Cantar a ritme de rap. Generalment es recita un text rimat, es fa amb una base de música rítmica. Acompanyant la recitació es mouen els braços i mans i el cap.

2. DESPRÉS DE LLEGIR EL CONTE.

TREBALL DE COMPRESIÓ DEL CONTE: ASPECTES RELACIONALS, CAUSALS, LINGÜÍSTICS. EDUCACIÓ EN ELS VALORS I EN LES EMOCIONS.

- Per què, en començar, en Llu diu que esta de mal humor? Recordeu quines són les coses que li han passat i l'han fet enfadar?
A vosaltres, us han passat alguna vegada una o varies d'aquestes coses? Què us fa estar de mal humor? Què feu per tal que us passi?
Entre tots podríem buscar altres maneres de fer-nos passar el mal

humor? Pensar-ho plegats. Repetir i completar la frase: “Estic de mal humor per....”. Imaginar l’expressió contrària: estar de bon humor. Fer el mateix treball en aquesta direcció.

- La iaia d’en Liu sembla deprimida perquè a la funció que representava solament hi van anar quatre persones. Recordeu alguna vegada que a vosaltres us hagi passat alguna cosa semblant, és a dir que les coses no hagin anat tal i com vosaltres havíeu pensat. Buscar, entre tots situacions quotidianes. Per exemple: no haver pogut anar a jugar al carrer perquè plovia, o no estar invitat a la celebració d’aniversari d’un company o companya de classe...
- En Liu vol fer les paus amb la Salma i no sap com, el podríeu ajudar? Què us sembla que podria fer? A vosaltres us ha passat alguna vegada? Parlar que demanar perdó no és cap cursileria, que fa sentir bé a qui ho diu i a qui ho escolta. Recordeu com resol en Liu la situació? Us sembla una manera original? Penseu altres maneres de fer-ho. (*per ex.:* Portar-li una flor, donar-li una nota, trucar-la per telèfon...).
- En Liu sent ràbia per tot allò que li succeeix. L’heu sentida alguna vegada? Recordeu com explica en Liu que sent la ràbia? Podríeu explicar com la sentiu vosaltres? Parlar amb els nens i nenes que sentir ràbia no és dolent, el que cal és saber-la canalitzar sense fer mal a ningú, ni a nosaltres mateixos. En quines situacions heu sentit ràbia? Què heu fet per tal que desaparegui? Se us acudeixen altres maneres

de fer-la desaparèixer? Cercar-ne entre tots. (Ex.: Anar a córrer o fer esport, estripar paper, ballar o cantar...). Parlar de la necessitat de poder reconèixer les emocions i no sentir-se'n culpable, de la 'importància de poder donar-hi sortida i no emmagatzemar rancúnia.

- En Liu s' enfada molt amb el seu germà Sebas. Recordeu per què? Què li diu que en Liu no suporta? Per què us sembla que li diu *enano*? Recordeu alguna expressió que us hagin dit i que us hagi molestat, a vosaltres?
- Ser el petit de la casa és un rotllo, diu en Liu. Per què us sembla que ho diu? Vosaltres penseu el mateix? De ben segur que ser el petit de la casa té avantatges i inconvenients, demanar als nens i nenes que n'apuntin en un i altre sentit i fer-ne un llistat.
- Finalment les lletres de les cançons que canten els amics d'en Sebas, li acaben agradant a en Liu? Sabeu perquè? Com es diu aquest tipus de música? A què s'assembla? Per què diu, en Liu, que és fàcil?
- En Liu està engrescat rapejant, però de sobte es posa trist, recordeu perquè? Què se li acut per solucionar el seu problema?
- La tornada de la platja, al Liu, li sembla més tranquil·la. Per què? Què fa mentre tornen a casa? I en arribar-hi?

- Recordeu la lletra del rap que en Liu inventa per a la Salma? Què li vol dir?
- Et sembla que a la Salma li agrada? Quina expressió fa servir per dir-li? Heu dit alguna vegada “és genial”? Mirem de completar les següents frases i d’inventar-ne de noves.
 - És genial que avui sigui festa i...
 - Anar d’excursió amb els amics...

ACTIVITATS ESPECÍFIQUES PER TREBALLAR LA CONSCIÈNCIA FONOLÒGICA.

En cada sessió de llenguatge, després del conte, es porten a terme exercicis i jocs per tal de practicar les habilitats de consciència fonològica. El joc i els exercicis es seleccionen en relació a l’habilitat que es pretén desenvolupar en la sessió.

Els seus objectius són:

1. Demostrar o ensenyar una habilitat.
2. “Portar” a la memòria els coneixements que els nens i nenes ja han assolit en sessions anteriors per tal que estiguin disponibles en aquesta sessió.
3. Practicar aquests coneixements.

Aquests jocs i exercicis tenen algunes característiques que els fan molt efectius:

- Són curts, duren entre cinc i deu minuts, això permet que els nens i nenes es mantinguin concentrats durant tota l'activitat.
- Treballen intensivament una habilitat en un període concentrat, d'aquesta manera els infants tenen prou temps per entendre i dominar aquesta habilitat abans de passar a la següent. Aquesta sensació de domini els motiva a seguir aprenent i a valorar l'esforç.
- Pel fet de fer-se en grup, es potencia la interacció i el treball cooperatiu. Els nens més avançats ajuden els qui tenen més dificultats, oferint patrons a imitar.
- La seqüència d'exercicis i jocs proposats segueix la seqüència d'adquisició d'habilitats dels nens i nenes. Es tracta de treballar primer amb les habilitats i sons que els resulten més naturals (com el sentit de la rima) per poder progressar en aquells que els hi ofereixen un ensenyament més sistemàtic i guiat (com l'anàlisi i la síntesi).

Suggeriments:

- Si els nens són molt petits o el grup molt nombrós, pot portar-se a terme la modalitat de que cada dia participin en el joc un grup de nens i nenes. La resta de companys i companyes ho fan observant, afirmant o negant, allò que porta a terme el petit grup. D'aquesta manera, el temps proposat per a l'activitat es redueix, evitant el cansament.
- Resulta interessant planificar un mateix joc varies vegades, variant solament els sons o les paraules que treballem. Als nens i a les nenes no els molesta si l'activitat és curta. Tot el contrari,

els hi dóna més oportunitats per aplicar allò que ja han après i treballar amb paraules i sons més complexes cada vegada. Si variem tant el contingut com el joc els nens i les nenes hauran d'aprendre noves maneres de jugar i d'aplicar allò que han après. Per tant, si un joc funciona, és bo d'insistir-hi.

- És aconsellable que els nens estiguin disposats en cercle, d'aquesta manera tenen una visibilitat més gran i, per tant, es mantenen connectats amb allò que estan fent.
- Les activitats de producció de rimes, es porten a terme quan el grup ja ha tingut nombroses experiències de reconeixement de rimes.

És important que, després de fer l'exercici oral, es visualitzin les paraules i, els nens i nenes, puguin manipular-les: resseguir-les, retallar-les, aparellar-les i escriure-les.

1. Identificar i produir rimes i inserir-les en una frase. Pretenen ensenyar els nens a utilitzar el sentit i la "mètrica" per adonar-se'n i predir les paraules que rimen.

Per a la majoria dels nens, l'habilitat d'identificar rimes i produir-ne sembla desenvolupar-se de manera natural, sense necessitat d'un treball formal.

Sabem, però, que la sensibilitat a la rima és un indicador útil d'un nivell bàsic i inicial de consciència fonològica. Així doncs, per apreciar la semblança entre les paraules sol i col, l'infant ha de parar atenció no al significat de les paraules, sinó als seus sons. Encara que una sòlida sensibilitat a la rima no porta automàticament o directament a la

consciència fonològica, la seva absència suggereix l'existència de dificultats i és suficient per justificar una resposta educativa.

- Recordem que en el conte els nens cantaven cançons que d'alguna manera rimaven. Mirem-les per escrit i comprovem-ho:

*M'hauria d'haver quedat a casa tranquil però ara que hi penso si no estigués aquí
gastar la caixa dels gelocatils, no hi hauria festa tots estaríeu dormint.*

No fa més soroll el qui més crida.

No fa més soroll el qui més pica.

Qui fa soroll es qui mou la fitxa.

Cau el monstre al pou i tot ho esquitxa.

En aquest cas, la rima la lletra repetida és la vocal. La cançó –rap– que inventa en Liu, encara rima més, per que ho fa amb les vocals i consonants. Mirem-la:

No sé per què ens hem enfadat.

Serà que sóc un cap quadrat.

I vull tornar a ser el teu amic,

amb aquest rap màgic t'ho dic.

Intentar construir-ne una entre tots. Pensar el motiu, el què volem dir i pensar en la forma. Ex.:

Quan arriba la nit

i em poso dins el... (llit)

M'expliquen una història

i jo vaig fent... (memòria)

- En Liu fa rimar les paraules enfadat amb quadrat, penseu-ne d'altres que també hi rimin (abandonat, escanyat, afortunat, escaldat, acusat, aterrat, atrafegat, avisat, arrencat, bufat, confiat, congelat...)
 - També fa rimar història amb memòria. Feu el mateix exercici d'abans, cercant paraules que rimin amb aquest nou parell (*Ex.: Obligatòria, boira, Glòria, cridòria, victòria, eufòria, escapatòria...*).
 - Agafar dos parells de paraules del primer grup i dos del segon i fer un rap entre tots. Si resulta molt complicat fer un parell de versos. (*Ex.: M'hauries d'haver avisat i no l'hauria bufat; No veig a la Glòria, me la tapa la boira.*)
2. Si es considera oportú, es poden repassar les activitats i exercicis del conte "Et criden Liu!" que treballen, en un nivell més senzill, la rima. Tanmateix es poden escoltar i repetir les històries de presentació dels personatges dels contes: en Liu, la iaia Fina, en Sebas, l'Edu i la Salma. És una manera de familiaritzar-se amb els principals protagonistes i acostumar-se a escoltar les rimes.
 3. Es podria fer un recull de cançons rimades o raps i cantar-les en una festa a l'escola, amb una base de música o percussió que ajudaria a marcar el ritme.

ELS MATERIALS D'AULA

Imatges del conte

Aquest material d'aula està dissenyat especialment per utilitzar de suport durant l'explicació del conte que fa l'ensenyant. Serveix de punt de referència per a posteriors explicacions on es pot fer participar els infants a mesura que coneixen el text del conte. També es pot deixar el material en un espai a l'abast dels infants amb la idea que l'utilitzin ells per reproduir el conte o fragments del mateix de forma espontània i autònoma.

Imatges de suport: Seqüències del conte.

Personatges: En Llu, en Sebas i els seus amics, la Salma.

També s'anomena a la seva mare i a la iaia Fina.

Fórmula per acabar el conte:

És important utilitzar fórmules conegudes que ens indiquin que el conte ha finalitzat. La proposta dels contes que treballem és adaptar el contingut a la forma de : "*Vet aquí un gat, vet aquí un gos, aquest conte ja s'ha fos*".

En aquest cas, hem triat l'expressió:

Vet aquí un gos, vet aquí un gat. Vet aquí que en Llu s'ha enamorat!

Recull de poemes, rimes i endevinalles que tenen a veure amb el conte:

Fóra bo reproduir cada una d'aquestes eines en un mural per presentar-lo i treballar-lo col·lectivament. En primer lloc, el treball és de producció

oral i atenció auditiva. Després verificarem en el text escrit la repetició de sons.

Per molts nens, la sensibilitat de la rima apareix molt aviat. Per aquesta raó, jugar amb les rimes és una entrada excel·lent a la consciència fonològica. Donat que els jocs amb rimes dirigeixen l'atenció del nen a les semblances i diferències dels sons de les paraules, també és útil per a què el nen s'adoni que l'essència del llenguatge no és només significació i missatge sinó també una forma física, és a dir, no només el què es diu sinó també el com es diu.

Estructures rimades del conte:

- L'eco ens ha despistat i a tots ens ha espantat.

Tirallongues.

És un bon exercici per treballar l'atenció auditiva i la memòria seqüencial.

Un
cop
de
veu
que
cau
al
fons
i
fort
es
sent,
al
ras,
al

vent,
un
so
un
tro!

* * *

La ma
i el cap
i el peu,
que fort!
Em moc
i el rap
em té
pillat!

Endevinalles.

“Les endevinalles són un exercici de lògica o d’imaginació?”, es pregunta Gianni Rodari. “De totes dues coses”, respon ell mateix. Hi ha una activitat mental complexa: es parteix d’una descripció o definició i cal fer una tasca d’associació, de diferenciació, de relació amb coneixements passats, de comparació.

Segons Rodari, als nens els hi agraden tant les endevinalles perquè representen de forma concentrada la seva experiència de conquesta de la realitat. Per al infant el món és ple d’objectes estranys, misteriosos, sovint incomprensibles, indesxifrables. Resoldre una endevinalla és poder fer un sospir, perquè hem estat capaços de desfer l’enigma. I normalment quan en sabem la solució resulta tan fàcil i entenedor...!

Endevinalles del conte:

- Saps quina música és la que porta nom de peix i fa rodolins amb escriex?
- En cantar-lo mous les mans i el seu ritme s'encomana, les lletres sovint són rodolins i és una música urbana. Què és?
- No és peix, però en porta el nom. És música és, ho sap tothom. Si lo teu és rapejar, et serà fàcil contestar!

Rodolins:

- Aquest rap em du de cap.
- Ara que sé rapejar, a una festa vull anar.
- En Sebas i els seus amics mouen cap, peus i dits.
- Anar a la platja ha estat, un enorme disbarat, primer hem cantat, també hem ballat i plegats hem rapejat.
- Xi-xap, pata-xap, sota la pluja canto un rap.
- Quin mal de cap que em fa aquest rap!
- Si el rap no sols és un peix i el pop es pot cantar, anar a comprar amb el pare, és millor que jugar!

Embarbussaments:

- Cap, drap, nap,
Flap, nyap, pap,
sap, tap, RAP!!!
 - Cap nap en sap, de fer-ne un rap.
- Fitxa't en les paraules següents, només canviant una lletra es formen paraules diferents:
- Cap, nap, pap, sap, tap, rap.

JOCS I ACTIVITATS LÚDIQUES

Parlem de jocs i activitats lúdiques, perquè aquest és el punt de partida: la relació afectivo-intel·lectual. És en el joc i en les activitats plantejades com a divertides, exploratives, amb intervenció dels sentits, la mobilitat física, l'expressió corporal i lingüística, on ens podem situar i mostrar en la pràctica que pensar i aprendre també és divertit i que l'esforç de rumiar de vegades té moltes compensacions, perquè ens fa estar més contents i ens proporciona alegries.

En cadascun dels contes es proposen jocs des de la perspectiva de la seva relació amb el coneixement i l'aprenentatge: el joc com a comunicació, com a exploració i descoberta, com a element sociabilitzador...

Jocs proposats per aquest conte:

1. POEMES, CANÇONS I CANTARELLES.⁹

Objectiu: Utilitzar poemes i cançons de cara a augmentar la consciència dels nens als patrons sonors de la parla.

Materials Necessaris: Llibres de poemes rimats, cançons i cantarelles. Es poden utilitzar, també, les històries rimades dels protagonistes dels contes i raps senzills de cantautors catalans.

⁹ Les activitats que s'aconsellen a continuació han estat extretes de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: "Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE." <http://www.xtec.es/sgfp/llicencies/200203/resums/egarriga.html>

Activitat: Poemes rimats, cançons i cantarelles que els nens han après de memòria ofereixen oportunitats especial per als jocs de rimes. A l'apèndix D trobareu un petit recull de poemes, cançons per mimar, i cantarelles que podeu escollir i ampliar a la vostra conveniència. Inicialment, s'introdueix al nen a una o dues rimes que cal que aprengui bé. Amb el temps, sempre s'hi poden afegir més rimes al seu repertori.

A l'hora d'introduir un nou poema o cançó, primer llegiu-lo o reciteu-lo per als nens, emfasitzant el ritme i exagerant la rima.

A continuació, el torneu a llegir vers rere vers, fent que els nens repeteixin cada línia, tots alhora. Perquè tots puguin escoltar i estudiar les paraules, cal que a l'inici els passos siguin lents i exagerats i anar guanyant velocitat gradualment a mesura que els nens vagin adquirint l'habilitat.

Variacions: Recitar el poema en veu baixa, xiuxiuejant, però dient les paraules que rimen en veu alta.

- Recitar el poema en veu molt alta però xiuxiuejant les paraules que rimen.
- Recitar el poema en veu cada vegada més alta, i que vagi augmentant el to fins al final.
- Recitar el poema en veu cada vegada més fluixa, i que vagi disminuint el volum fins arribar al final.
- Recitar el poema com si fos un cànon –cada grup de nens diu un vers.
- Fer seure els nens en cercle i que vagin recitant cadascun dels versos dels poema, per torns.

- Feu seure els nens en cercle i que cadascú digui una de les paraules del poema, per torns.

2. EMFATITZANT RIMES A TRAVÉS DEL MOVIMENT

Objectiu: Centrar l'atenció dels nens en la rima.

Activitat: El joc multisensorial és, en general, un medi valuós per captar l'atenció dels menuts. Les tradicionals rimes infantils ofereixen un medi excel·lent per adaptar el moviment físic en la rima. Es fa seure els nens en cercle amb les cames estirades cap endavant. Mentre tots els nens estan cantant la cantarella, un d'ells, al mig del cercle, va tocant seguint la direcció de les agulles del rellotge, cadascuna de les cames dels nens. El nen la cama del qual ha estat tocada coincidint amb la darrera paraula rimada de cada línia (p. ex. en una de les paraules "màgiques") ha d'amagar la cama (arronsar-la). Tan aviat com un nen "perdi" les dues cames, queda eliminat. El darrer nen que manté la cama davant és el que passa al mig.

Exemple de cantarella: La gallina ponicana.

La gallina ponicana

Pon un ou cada setmana

Pon-n'hi un

Pon-n'hi dos

Pon-n'hi tres

Pon-n'hi quatre

Pon-n'hi cinc

Pon-n'hi sis
Pon-n'hi set
Pon-n'hi vuit
Pon-n'hi nou
Pon-n'hi deu,
La gallina de la Seu
Diu que amaguis aquest peu!

Paraules màgiques: ponicana, setmana, deu, Seu, peu.

Variació: És recomanable estendre aquest joc també a altres rimes.

(A l'apèndix D de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: "Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE." N'hi trobareu un extens recull. Estan classificades per dites, cançons, refranys, embarbussaments...)

3. RIMES AMB ACCIONS

Objectiu: Fer progressar els nens cap a un nou nivell de la consciència fonològica on cal que es fixin en l'arrel de les paraules.

Materials Necessaris: Dibuixos amb accions de diferents terminacions de gerundi.

Activitat: Aquest joc que anima els nens a prescindir dels sufixos -ant, -ent -int (que formen els gerundis dels verbs), és millor introduir-lo distribuint els nens en petits grups perquè és complicat per les dues demandes que es fan: atenció a la rima i a la construcció de frases. Cal que repartiu els dibuixos corresponents a cadascuna de les parelles que rimen als nens, fent que cadascun guardi la seva. Per explicar com es juga, ensenyeu el vostre dibuix i dieu una frase utilitzant la forma de

gerundi del verb (p.ex. el gos està saltant). Digueu als nens que examinin els seu propis dibuixos i busquin qui té una acció que rimi amb “saltant”. El primer que ho troba, ensenya el dibuix i diu la frase que rimi (p ex. els nens estan cantant). Una vegada s’hagin familiaritzat en petit grup, es pot jugar amb tota la classe alhora. Alguns exemples de gerundis per rimar segons el sufix:

cantant	bevent	vestint
criquant	rient	escrivint
plorant	caient	dormint
saltant	fent	obrint
menjant	dient	tossint
pujant	seient	llegint
baixant	encenent	conduint
jugant	creixent	sentint (la ràdio)
rentant	estenant	corregint
nedant	desfent	discutint
pintant	venent	vivint
retallant	aprenent	collint
mocant		
estripant		

QUART CONTE

Síl·labes esteses

No és que no ens agradi anar a l'escola, és clar que ens agrada. No sé que els fa pensar el contrari als grans. Els dies de festa estan molt bé, tot i que de vegades resulten avorrits i, sobretot, enyoro els amics i la Salma. Però avui estic content. És dissabte i he quedat amb ella al parc. La seva mare i la meva aniran a comprar plegades i abans ens deixaran jugar una estona. Quina sort!

Fa molt temps que m'agrada la Salma, em sembla que m'ha agradat sempre. Però aquesta setmana ha estat especial: l'he agafada de la ma. Ho he fet amb qualsevol excusa: mentre enganxàvem les fotos al mural, ajudant-la a repartir els colors... Lo més fantàstic és que a ella li ha agradat, m'ha mirat amb un somriure. Ai, per poc que no em desmaio! Triga molt. Començo a posar-me nerviós.

- Truca a la Salma, mama. Li deu haver passat alguna cosa –demanó preocupat.

- Esta bé, Liu. Ara ho faig. Si no la truco no callaràs!

La sento parlar amb la seva mare i de seguida endevino que no vindrà.

- Però, què passa mama? –li pregunto mentre encara parla per telèfon.

- Espera...

- Ja fa molta estona que espero, digues...

La mama penja el mòbil i, passant-me la ma pels cabells, m'explica:

- Està castigada.
- Castigada? –dic com si fos el pitjor que hauria pogut sentir-: Per què?
- Doncs sembla que ha buidat el tub de la pasta de dents, jugant a netejar-les-hi a la nina i, en veure-ho tot empastifat, ho ha netejat amb el *xador* de la seva mare. Imaginat!

- Però no n'hi ha per tant, ella segur que no ho volia fer!
- Això no és cosa nostra, Liu. Som-hi que ho tenim tot per fer.

Sense dir res més m'agafa de la ma i comença a caminar. Uns minuts més tard, en veure que m'arrossego més que camino, afegeix:

- Esta bé Liu, si fem via i no ens entretenim gaire, després et porto una estona a jugar amb l'Edu. Estàs content?

Doncs no. No n'estic gens, de content, però ara que hi penso... el meu cosí viu just davant de casa seva. Potser encara...

I m'afanyo. Comprem tot allò que la mama porta escrit a la llista i ens presentem a casa de l'Edu. Mentre pujo les escales de dos en dos, torno a sentir el cor anar apresada. La tieta obre la porta, li faig un petó i, després de ensopegar amb dos cadires i una pilota que l'Edu ha deixat al mig del passadís, enfilo cap el balcó.

És allí! M'ha semblat veure-la a la seva habitació. Faig puntetes, crido. Però, és clar, no em pot sentir. Torno a cridar. Ara és l'oncle qui se'm apropa pel darrera.

- Què fas Liu?
- Quin espant, oncle!
- Es pot saber a qui crides?

Sento vergonya. I ara què li dic?

- No... és que... bé, sí... la Salma. Volia parlar amb la Salma.

- La Salma? Qui és aquesta noieta que et té tan atabalat?

- Viu allí. Mira!

- Ah! Doncs haver començat per aquí, home! Potser si la cridem junts ens sentirà.

I la cridem. De fet vaig crido tant, tant, que fins i tot la mama surt **per veure que passa, però l'oncle la fa entrar dient:**

- Això és cosa nostra.

Tot seguit torna a la cuina. **La sento riure**, però a mi no me'n fa gens, de gràcia.

- Tinc una idea –fa el tiet-: Mira, no ens pot sentir, està lluny i a aquesta hora hi ha molt de trànsit.

Llavors veig que agafa un tovalló vermell i, com si es tractés d'una banderola per fer senyals als vaixells, comença a brandar-lo d'un costat a l'altre.

- Però, què fas? –no espero la resposta, en un segon ja en sacsejo un altre.

Si el meu oncle pensa que és la millor manera deu tenir raó. Té molta experiència en fer senyals; m'ha explicat un grapat d'històries de quan navega per tots els mars del mon.

- Mira Liu, mira! Es gira!

- Sí, sí!

Ho hem aconseguit!

El meu oncle i jo saltem d'alegria al balcó, com aquells que acaben de veure la nau que els rescatarà d'un naufragi.

Però encara falta el més important...

- I ara què fem, Liu?

- És que li voldria dir... li voldria dir...

- Escrivim-ho! Què li vols dir?

- Hola. Li vull dir...Hola!

És quan l'oncle va i agafa uns fulls del seu escriptori i un retolador gruixut. Se'm planta al davant i...

- Ho escrius tu o ho escric jo? –pregunta mentre em veu bocabadat fent senyals a la Salma. Ella també aixeca la ma i em saluda amb una gran rialla a la boca.

- Està clar. Dóna'm que ho faré jo. Ja ho veig, que tu no estàs per la feina...
–va dient mentre ratlla el full i em pica l'ullet.

I ja tenim un hola tan gran com es pot escriure al paper. El pugem, el baixem... però la Salma diu que no amb el cap.

- I ara què? –pregunto desanimat.

- Doncs ara... ara el trencarem en síl·labes! Saps què són les síl·labes, oi?

- Síl·labes! Em sembla que sí... la senyo ho ha explicat a classe: és alguna cosa així com que agafes una paraula i unes estisores i en fas trossos fins que la mestra diu que ja n'hi ha prou.

- Més o menys, Liu. Ja veig que ets un noiet molt aplicat. Només que aquesta vegada seré jo qui diré quan n'hi ha prou. D'acord?

- I llavors les veurà?

- Això espero. Ajuda'm! Agafa les estisores.

Els dos ens preparem per a l'operació. L'oncle reparteix la paraula HOLA en dos fulls, diu que ho hem de fer així perquè té dues síl·labes. Mentre escriu va dient:

- Ho veus Liu, HO és la primera síl·laba i la posem en un full, així pot ser més gran. I LA, la segona síl·laba, a l'altre full... I ja ho tenim!

- Ah! És el mateix que picar paraules! Ara recordo que no la podem tallar per qualsevol lloc, que primer piquem la paraula i diem els cops que té.

- Doncs potser sí, dos cops de veu, sí senyor! Apa, agafa la primera síl·laba i jo hi poso la segona al costat.

La Salma riu. Tots riem. L'invent de l'oncle ha funcionat!

- Funciona! Funciona! Això de les síl·labes funciona, oncle!

- Perfecte! Doncs, som-hi. Què més li voldries dir?

A mi se m'acudeixen un grapat de coses. La primera de totes és dir-li que m'agrada, que m'agrada molt, però... encara em fa massa vergonya.

- Va –diu l'oncle, que sembla tan engrescat com jo-: Què vols que li escrigui?

- Pregunta-li si aquesta tarda encara està castigada, si...

- A poc a poc, Liu. Pensa que han de ser paraules curtes per poder-les trencar en síl·labes i que ella les pugui anar llegint.

- Està bé, doncs escriu-li que per la tarda tornaré.

El meu oncle m'explica que si hi ha més d'una paraula ens cal un espai per treballar i decidim d'anar a fer-ho a dins de casa, damunt la taula. També em diu que no podem fer-ho com abans, que això ja és una frase i que el que podem fer és penjar-la amb agulles als fils d'estendre. Una darrera l'altra.

- És una gran idea, oncle!

Abans de marxar, però, n'escrivim una altra: ES PE RA: Tres síl·labes! Ens costa una mica més, ens falten mans però ens en sortim. Té raó, si són més fulls tindrem que penjar-los a les cordes d'estendre la roba.

Anem al menjador, però l'Edu roda per allí i sento la tieta que diu que vigilem amb les estisores.

- Serà millor que ho fem al despatx -diu l'oncle.

Jo torno a donar un cop d'ull al balcó per assegurar-me que la Salma segueix a la finestra i, després de enviar-li un petó, entro corrents. Un petó! Li he enviat un petó, no m'ho puc creure i ella me l'ha tornat. Estic content.

Al despatx de l'oncle ho preparem tot: A QUES TA TAR DA TOR NA
RÉ

- Potser si posem: VIN DRÉ només haurem de fer servir dos fulls per una paraula. Ens estalviem una síl·laba. Et sembla bé, Liu?

- Si, molt bé oncle. Fem-ho!

I ja ens veus als dos amb els papers sota el braç, cap al balcó una altra vegada. Però... no! La tieta se'ns ha avançat. Ja té tota una estesa de roba penjant dels fils, amb prou feines veig el cap de la Salma per sobre.

L'oncle i jo ens mirem sense dir res. Portem totes les síl·labes en ordre sota el braç i...

- Què feu amb tots aquests papers? Apa fora d'aquí, que això ha de quedar eixut per la tarda. Què no em sentiu?

És clar que la sentim! L'oncle s'arronsa d'espatlles i m'agafa. Alguns dels fulls se li cauen i comencen a volar en direcció al carrer. La Salma no entén gaire bé què està passant i ens mira decebuda.

- Ara li hauré de dir a classe –dic a l'oncle, amoïnat.

- Potser és una bona idea, Liu. La tindràs més a prop i serà més fàcil.

- Sí, tens raó, però potser no serà tan divertit –li responc mentre em miro els fulls que comencen a aterrar al carrer.

Vet aquí un gat, vet aquí un gos, he après a trencar les síl·labes de dos en dos.

GUIA DIDÀCTICA.

Conte: : “Síl·labes esteses”

Nivell Recomanat: P.4

OBJECTIUS.

- **Comprendre missatges orals.**
- **Ampliar vocabulari.**
- **Educar l’escolta i la memòria seqüencial auditiva.**
- **Introduir als nens i nenes en la naturalesa de les síl·labes iniciant-los en picar i comptar.**
- **Avançar en l’habilitat d’analitzar paraules en síl·labes.**
- **Adonar-se’n del ritme de les paraules.**
- **Introduir i avançar en la tasca de sintetitzar les síl·labes de les paraules.**

- Reforçar l'habilitat de sintetitzar paraules a partir de síl·labes separades.
- Recordar els conceptes de frase i paraula.

1. ACTIVITATS PREVIES A LA LECTURA DEL CONTE.

Activitats a portar a terme amb el títol del conte.

En termes generals, les activitats que proposem en relació als títols dels contes són les següents:

- Presentació del títol. Escriure'l a la pissarra i en una tira de cartolina. Col·locar-la en un lloc ben visible del racó dels contes. Fóra bo que cadascun dels nens també el tingués escrit en un full.

És important que també hi hagi un abecedari mural.

- En relació al títol es poden fer preguntes com:
 - Què us sembla que hi deu dir?* (assenyalar el títol escrit).
 - La mestra o el mestre llegeix en veu alta el títol del conte. Demanar la participació dels infants més experts en lectura.
 - Observar el títol i fer preguntes com:
 - Coneixeu alguna lletra?*
 - On deu dir Sí·labes?* (escriure la paraula a la pissarra molt a poc a poc). (donar pistes perquè puguin formular hipòtesis)
 - –*Surt aquesta lletra, la S, en el títol?* (animar-los que l'assenyalin en el seu full).
 - Quantes paraules té el títol?
 - Són curtes o llargues? El mestre o la mestra escriurà les paraules a la pissarra, una a sota de l'altra.

- Comparar la llargària de les paraules: Observar que les dues tenen tres síl·labes.
- Confegir el títol en fulls en blanc, després d'haver retallat les paraules.
- Fer hipòtesis, a partir del títol i, també, del contingut del conte.
- Formular preguntes que estimulin la curiositat, cercant respostes que facin servir diverses formes verbals: "Us sembla natural que algú estengui síl·labes?".
- Anticipar que és un conte on en Liu i la Salma estableixen una nova manera de comunicar-se. S'inventen una forma d'enviar-se missatges, sense mòbil, sense veu i sense poder enviar-se cap nota.

1. ACTIVITATS PREVIES A LA LECTURA DEL CONTE

- Treball de vocabulari que pot presentar dificultat:
 - **Empastifat:** Embrutat amb una substància pastosa, viscosa, amb tint.

Potser alguns nens no hauran escoltat aquesta paraula, però de ben segur, tots ells han tingut l'experiència d'empastifar-se alguna vegada. Cal explicar de què es tracta i estimular els coneixements previs. Donar exemples quotidians d'empastifar-se amb la xocolata, o amb la pasta de dents, amb fang... Deixar que els nens i les nenes expliquin vivències. Aprofitar per treballar l'alternança comunicativa: establir torns de paraula,

escoltar atentament les manifestacions dels altres, respectar les seves opinions i el temps que necessita per elaborar el seu discurs.

- **Xador:** (en persa: رداچ *Châdor*) es una roba que porten algunes dones musulmanes. Normalment els hi cobreix el cap, deixant la cara lliure, i arriba fins als peus.

De ben segur que aquesta paraula us la poden ajudar a explicar nens i nenes de la classe o d'alguna altre classe que podeu invitar a venir. És molt important crear una actitud de respecte vers allò diferent o desconegut. Avançar en la creença que el fet de no ser iguals pot esdevenir positiu, si tots sumem, si tots veiem en l'altre un motiu per aprendre, si no volem convèncer a ningú ni trobar veritats universals. És un bon moment per constatar que el fet de tenir religions i cultures diferents en les famílies de la Salma i en Liu, no significa necessàriament que no puguin ser amics i compartir un grapat de coses.

- **Oncle:** germà del pare o de la mare.

Animar els nens a pensar com es diuen els seus oncles.

- **Atabalat:** Fatigar el cervell, marejar amb sorolls.

Pensar plegats en situacions en que ens sentim atabalats. Què fem? Recordar quina ha estat la causa. Sentim que el cor ens va més a pressa o més a poc a poc? Potser és una expressió que l'han sentida dir a la gent gran, potser als pares. Mirar de fer-ne alguna contextualització per tal de que ho compreguin. Pensar

frases que reflecteixin situacions que ells hauran d'identificar si atabalen o no. *Ex.*: He de fer una llista de coses per a la festa del meu aniversari i no tinc ni paper, ni sé com fer-ho.

- **Brandar**: Moure alguna cosa d'un costat a l'altre, amb la mà. També pot ser un moviment oscil·latori, vibratori (*El vaixell branda*).

Per entendre ràpidament la nova paraula, el millor i el més fàcil és fer-ne una petita posada en escena.

- **Sacsejar**: Agitar bruscament alguna cosa, movent-la de dalt a baix o a l'inrevés.

Es tracta d'un moviment semblant al que fa el seu oncle, però una mica més nerviós i en direcció vertical. Fer-ho és una bona manera per entendre-ho.

- **Bocabadat**: Admirat, sorprès.

Pensar, entre tots, en quines situacions ens mostrem bocabadats. Deixar que parlin, que s'expressin. Vetllar pel respecte a totes les opinions. Pensar què pot fer sentir bocabadat a altres persones, per exemple als seus pares, mestres. Després d'escoltar el conte, pensar quin fet fa que en Liu es mostri bocabadat.

- **Engrescat**: Animat a fer una cosa.

Posar la paraula en un context significatiu per assegurar-ne la comprensió. Preguntar a la canalla amb quines coses estan més engrescats. Fer-ne frases, utilitzant diferents formes verbals. *Ex.:* A qui l'engresca molt anar d'excursió a la muntanya? A qui li engrescaria aprendre a cuinar? (dirigir-se a un nen o nena de la classe) Arnau, a tu t'engresca el fet d'anar a pescar?

○ **Matolls:** Herbes i arbustos baixos.

Fer referència a excursions que hagin fet i recordar que en trobem a la muntanya. Sovint aquestes herbes ens dificulten anar a un lloc. A sota s'hi poden amagar petits animals: serps, conills... Parlar-ne entre tots. Fer referència als esbarzers. Preguntar si els coneixen. Explicar que punxen.

○ **Amoïnat:** Estar preocupat.

Fer el mateix treball que amb estar engrescat.

○ **Decebuda:** No respondre a alguna cosa que s'esperava.

Traspassar i adaptar les activitats que ja hem fet a engrescat i amoïnat. Buscar exemples propers a la seva realitat. *Ex. El meu equip de futbol preferit aquesta vegada m'ha decebut totalment. Esperava que el meu amic es recordés del meu aniversari, però m'ha decebut en no fer-ho.* Potser és una paraula que empren poc, però poden entendre el seu significat si les exemplificacions son variades i senzilles.

2. DESPRÉS DE LLEGIR EL CONTE.

TREBALL DE COMPREENSIÓ DEL CONTE: ASPECTES RELACIONALS, CAUSALS, LINGÜÍSTICS. EDUCACIÓ EN ELS VALORS I EN LES EMOCIONS.

- En Liu, al començament del conte, ens explica que a ell li agrada molt anar a l'escola. Recordeu com ho fa, per explicar-ho, per què li agrada? Animar els infants a opinar sobre el fet d'anar a l'escola o de no fer-ho. Deixar que es manifestin lliurement. Tenir cura d'establir un torn de paraules, practicar l'escolta i el respecte a les opinions de tots encara que no les compartim.
- Per què en Liu esta content, encara que sigui dissabte i no hi hagi escola? També ens diu que aquesta setmana ha estat especial, recordeu què ha passat de nou i diferent? Engresqueu els nens i nenes a pensar situacions que per a ells van resultar especials.
- La Salma és la nena que li agrada a en Liu, se sent feliç agafant-li la mà. Conversar sobre el fet de sentir-nos molt a prop d'una persona i voler la seva companyia. Parlar-ne de forma natural i animar-los a que ells també ho facin. Afavorir l'expressió de sentiments i emocions. Parlar de la vergonya i, mitjançant exemples, identificar-la en situacions concretes. Afegir que als grans també ens passa.
- Però la Salma no arriba i, en trucar per telèfon, li diuen que no ho farà. Recordeu per què? En Liu es posa nerviós. Parlar del fet i

buscar situacions que ens posen nerviosos. De forma oral, entre tots, completar la frase: “Estic nerviós perquè...”. Comentar-ho plegats. Imaginar l’expressió contrària: estar tranquil. Fer el mateix treball en aquesta direcció. Ampliar a estar preocupat. En Liu es preocupa perquè pensa que a la Salma li ha passat alguna cosa. Cercar situacions en les quals ells també s’han sentit preocupats.

- A la Salma l’han castigada per netejar allò que havia empastifat, amb el xador de la seva mare. És un bon moment per parlar, de manera natural, de les diferències culturals. És probable que a la classe hi convisquin nens i nenes de cultures, llengües i religions diferents. Deixar que parlin dels seus costums, o els dels seus pares; de la manera de vestir, menjar. Tenir especial cura en no ferir sensibilitats i no tolerar cap desqualificació.
- Què fa que en Liu deixi d’estar trist i comenci a pensar en que no tot està perdut? Què li barrina pel cap? On li proposa anar, la seva mare? Què té d’especial, per en Liu, la casa de l’Edu, el seu cosí? Fer un dibuix a la pissarra per situar les dues cases, aquest detall és important per entendre la dinàmica del conte.
- En Liu puja les escales de casa del seu cosí de dos en dos, per què et sembla que ho fa? Té pressa? Què vol realment? Ens diu que torna a sentir el cor anar-li a pressa, heu sentit aquesta sensació? En quines circumstàncies? Afegiu que hi ha altres sensacions que també ens provoquen aquesta acceleració. *Per ex.:* la por.

- En Liu surt corrents al balcó i veu la Salma, a la seva habitació. Vol fer-li saber que està allí, què fa? Per molt que crida la nena no el sent. Per què?
- El seu oncle el descobreix intentant posar-se en comunicació amb la Salma i, en preguntar-li què fa, en Liu sent vergonya. Parlar del fet. Afegir que és bo parlar dels nostres sentiments. Deixar que els nens i nenes es manifestin al respecte.
- Recordeu quina és la primera solució que li proposa el seu oncle (cridar-la junts) funciona? De tant que criden surt la seva mare que estava a la cuina, es posa a cridar amb ells? Després en pensen una altra. Recordes quina? (fer servir un mocador vermell per cridar la seva atenció) Per què se li acut aquesta idea a l'oncle, quina experiència en té? (era navegant) Els hi funciona, ara?
- Què passa quan escriuen la paraula HOLA en un paper? Com que el paper és solament un full, resulta petit. Què se li acut a l'oncle per fer les lletres més grans i que la Salma les pugui llegir? Engrescar els nens i nenes a recordar els fets. Fóra bo fer-ne una petita representació. Ajudar-los a reproduir el procés de separar paraules en síl·labes. Activar coneixements previs.

- Què decideixen escriure? Podríeu recordar la frase? En podríeu pensar una de semblant? Fer l'exercici de passar de la frase a la paraula i de la paraula a la síl·laba.
- Com que necessiten molts papers van a escriure'ls dins de casa. Abans d'entrar, escriuen una sola paraula per demanar-li a la Salma que no marxi, la recordeu? Podríeu picar la paraula ESPERA en síl·labes? Fer-ho plegats.
- Finalment, ja amb la feina feta, tornen al balcó. Poden penjar el seu missatge a les cordes d'estendre la roba? Què ha passat? Com us sembla que se sent en Liu? Per què se sent amoïnat?
- Com acaba el conte? Recordeu l'expressió que utilitza per dir-nos que ja s'ha acabat? (*Vet aquí un gat, vet aquí un gos, he après a trencar les síl·labes de dos en dos*)

ACTIVITATS ESPECÍFIQUES PER TREBALLAR LA CONSCIÈNCIA FONOLÒGICA.

En cada sessió de llenguatge, després del conte, es porten a terme exercicis i jocs per tal de practicar les habilitats de consciència fonològica.

El joc i els exercicis es seleccionen en relació a l'habilitat que es pretén desenvolupar en la sessió.

Els seus **objectius** són:

1. Demostrar o ensenyar una habilitat.
2. "Portar" a la memòria els coneixements que els nens i nenes ja han assolit en sessions anteriors per tal que estiguin disponibles en aquesta sessió.
3. Practicar aquests coneixements.

Aquests jocs i exercicis tenen algunes **característiques** que els fan molt efectius:

- Són curts, duren entre cinc i deu minuts, això permet que els nens i nenes es mantinguin concentrats durant tota l'activitat.
- Treballen intensivament una habilitat en un període concentrat, d'aquesta manera els infants tenen prou temps per entendre i dominar aquesta habilitat abans de passar a la següent. Aquesta sensació de domini els motiva a seguir aprenent i a valorar l'esforç.
- Pel fet de fer-se en grup, es potencia la interacció i el treball cooperatiu. Els nens més avançats ajuden els que tenen més dificultats, oferint patrons a imitar.
- La seqüència d'exercicis i jocs proposats segueix la seqüència d'adquisició d'habilitats dels nens i nenes. Es tracta de treballar primer amb les habilitats i sons que els resulten més naturals (com el sentit de la rima) per poder progressar en aquells que els hi ofereixen un ensenyament més sistemàtic i guiat (com l'anàlisi i la síntesi).

Suggeriments:

- Si els nens són molt petits o el grup molt nombrós, pot portar-se a terme la modalitat de que cada dia participin en el joc un grup de nens i nenes. La resta de companys i companyes ho fan

observant, afirmant o negant, allò que porta a terme el petit grup. D'aquesta manera, el temps proposat per a l'activitat es redueix, evitant el cansament.

- Resulta interessant planificar un mateix joc varies vegades, variant solament els sons o les paraules que treballem. Als nens i a les nenes no els molesta si l'activitat és curta. Tot el contrari, els hi dóna més oportunitats per aplicar allò que ja han après i treballar amb paraules i sons més complexos cada vegada. Si variem tant el contingut com el joc els nens i les nenes hauran d'aprendre noves maneres de jugar i d'aplicar allò que han après. Per tant, si un joc funciona, és bo d'insistir-hi.
- És aconsellable que els nens estiguin disposats en cercle, d'aquesta manera tenen una visibilitat més gran i, per tant, es mantenen connectats amb allò que estan fent.

És important que, després de fer l'exercici oral, es visualitzin les paraules i, els nens i nenes, puguin manipular-les: resseguir-les, retallar-les, aparellar-les i escriure-les.

10

CONSCIÈNCIA DE SÍL·LABA

Una vegada els alumnes tenen establert que les frases estan formades per paraules, és el moment d'introduir-los en la idea de que les paraules, elles mateixes, estan formades per cadenes d'unitats més petites, les síl·labes.

¹⁰ Aquesta activitat ha estat extreta de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: "Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE."
<http://www.xtec.es/sgfp/licencias/200203/resums/egarriga.html>

Donat que a diferència de les paraules, les síl·labes no tenen significat, és poc probable que els nens les hagin percebut o hi hagin pensat abans. Per tant, cal que les successives síl·labes de la llengua parlada siguin tant escoltades com sentides: són el so de cada emissió – pulsació- de veu corresponent a un cicle complert d’obrir i tancar la boca. Molts nens troben els jocs amb síl·labes prou difícils i interessants però alhora també senzills per arribar a fer-los. Tot i així, donat que la consciència de síl·laba és un pas important en el desenvolupament de la consciència dels fonemes, caldrà que el mestre no perdi de vista a aquells nens que trobin aquest aprenentatge difícil per donar-los-hi un ajut extra si el necessiten.

L’existència i la naturalesa de les síl·labes s’introdueix fent que els nens piquin i comptin el nombre de pulsacions del seus propis noms. Per estendre aquest aprenentatge a una varietat de diferents paraules, cal reforçar i enriquir el concepte de síl·laba en els nens; per exemple, *telèfon* esdevé *te-lè-fon*. El joc avança des de l’anàlisi a la síntesi de manera que el nen aprengui a ajuntar i a reconèixer paraules donant la seqüència de les seves síl·labes separades: per exemple, *te-lè-fon* ara esdevé *telèfon*.

Abans de començar les activitats, cal tenir en compte alguns advertiments. Primer, assegureu-vos que per a tots els nens són familiars les paraules que utilitzeu en els jocs, perquè per a ells seria molt difícil recordar els sons d’una paraula desconeguda. Segon, al llarg d’aquests jocs, les síl·labes cal que siguin enunciades de forma clara i discriminable. Tercer, els nens cal que es desenvolupin en un nivell confortable, tant quan analitzin les paraules per separar-les en

síl·labes com quan sintetitzin paraules a partir de les síl·labes separades.

1. "PICANT" NOMS

Objectiu: Introduir els nens en la naturalesa de les síl·labes iniciant-los en picar i comptar les síl·labes del seus propis noms.

Activitat: Quan s'introdueixi per primera vegada aquesta activitat, modelex-la utilitzant varios noms de llargària contrastada. Pronuncieu el primer nom d'un dels nens de la classe, síl·laba per síl·laba i picant de mans en cadascuna d'elles, abans d'invitar els nens a dir i a picar tot el nom amb vosaltres. Després que s'hagi picat cada nom, pregunteu "*Quantes síl·labes heu sentit?*". Un cop els nens ho hagin après, demaneu que cada nen piqui i compti el nombre de síl·labes del seu propi nom. No oblideu tampoc els cognoms! És fàcil continuar picant altres paraules i comptant les síl·labes de cadascuna d'elles. Quan feu aquesta activitat per primera vegada, modelex el nom de cada nen pronunciant-lo, "picant-lo" i fent que tots els nens el piquin junts. Després que cada nom hagi estat picat per tots els nens, pregunteu "*Quantes síl·labes heu sentit?*" Si un nom té moltes síl·labes, caldrà deixar que els nens comptin les síl·labes mentre les estan picant.

Variacions: Demaneu els nens que piquin i comptin les síl·labes dels seu nom i cognom junt.

- Després de determinar el nombre de síl·labes en un nom, demaneu als nens que posin dos dits horitzontals sota la seva barbata per a què

així puguin notar com la barbeta es mou per a cada síl·laba. Per ampliar aquest efecte, animeu els nens a allargar l'articulació de cada síl·laba.

- A continuació, aquesta activitat pot donar lloc a una cançó rítmica com "La coqueta en sucre":

Qui la ballarà la coqueta en sucre
Qui la ballarà què feliç serà
Balli-la vostè, senyor/a MAR-TA
Balli-la vostè que la balla bé.

Senyaleu un nen/a que ha de respondre dient el seu nom. La classe repeteix el nom en veu alta. I es continua de la forma següent:

1. "Piqueu-la!" (Els nens repeteixen el nom, dient i picant cada síl·laba).
2. "Xiuxiuegeu-la!" (Els nens xiuxiuegen cada síl·laba mentre la piquen).
3. "En silenci!" (Els nens repeteixen el nom, dient les síl·labes només amb el moviment de la boca).

2. ¹¹ TRAIENT UNA COSA DE LA CAPSA

Objectiu: Reforçar l'habilitat dels nens per analitzar paraules en síl·labes demanant-los que les piquin i comptin en una varietat de paraules diferents.

¹¹ Aquesta activitat ha estat extreta de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: "Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE."
<http://www.xtec.es/sgfp/licencias/200203/resums/egarriga.html>

Materials Necessaris: Una capsa amb petits objectes, dibuixos de diferents objectes (opcional).

Activitat: Col·leccioneu diferents objectes en una capsa o cistella. Assegureu-vos d'incloure objectes que siguin diferents pel nombre de síl·labes en el seu nom.

Animeu a un alumne a tancar els seus ulls, a que agafi un objecte de la capsa i a que l'anomeni (*per exemple: "Això és un llapis"*). Tots els nens poden repetir el nom de l'objecte seleccionat mentre piquen les síl·labes. Després pregunteu quantes síl·labes han sentit, procurant no deixar que algú doni la resposta massa ràpid sense pensar.

De forma gradual, a mesura que els nens van entenent el joc, el podeu fer més difícil utilitzant objectes amb els noms més llargs i en conjunt de diferents i variades llargàries. Sortosament, els nens tendeixen a trobar força divertit les paraules molt llargues.

Variacions : Utilitzar altres moviments físics enlloc de picar de mans.

- Per ampliar el vocabulari del joc, fer servir dibuixos d'objectes familiars. Per obtenir una doble utilitat de l'activitat, es poden fer servir dibuixos o fotos que tinguin relació amb el tema que s'estudia a la classe. *Ex.:* Si s'està treballant la tardor, es poden incloure dibuixos de fulles, castanyes, panellets, vestits per la pluja, elements de festes populars , elements de la verema, etc.

- A mesura que la classe vagi desenvolupant major competència en aquesta activitat, demaneu a un nen que "piqui" el nom de l'objecte i digui el nombre de síl·labes i pregunteu als altres si és correcte o no.

- Utilitzant la filera superior d'un joc de cartes, alineu-ne d'esquerra a dreta un determinat nombre amb els números 1, 2, 3, 4 i 5. Feu que un nen agafi una targeta amb el dibuix d'un objecte de la capsa i, fent servir el mateix procediment que amb els objectes, que piqui i compti el nombre de síl·labes. Després el nen cal que, d'acord amb el nombre de síl·labes, col·loqui la targeta sota el número de la carta.

3. JUGAR AMB PARAULES DEL CONTE

A continuació hi ha un llistat de paraules del conte, estan agrupades pel nombre de síl·labes. A sota el llistat hi ha algunes propostes d'exercicis per portar a terme.

a) Paraules d'una síl·laba:

Liu, crit, full, dos, fils, braç, dins, cop, veu.

b) Paraules de dos síl·labes:

Salma, mama, oncle, Edu, xador, mòbil, cridar, paper, petó, vermell, invent, roba, classe, balcó.

c) Paraules de tres síl·labes:

- Tovalló, síl·laba, espera, divertit, vergonya, paraula, funciona, menjador, escales, agulles, engrescat.

d) Paraules de quatre síl·labes:

- Empastifar, castigada, habitació, estisores, retolador, bocabadat.
- Llegir cadascuna dels llistats de paraules, per separat. Cal marcar de manera exagerada les síl·labes de cada paraula i picar-les. Es tracta de trobar-hi el ritme.
- “Trobar la paraula que no toca” Col·locar una paraula que no correspongui en nombre de síl·labes a un grup determinat i discriminar-la auditivament. *Ex.:* Crit, full, veu, dos, habitació / bocabadat, estisores, fils, habitació, empastifar.
- “Parlar com un robot”
Ensenyar els nens com sintetitzar síl·labes una a una en paraules conegudes, del conte. Necessitarem que estiguin representades per dibuixos. Primer direm el nom de cadascun d’ells però d’una manera molt estranya –sí·laba per sí·laba. La parla ha de ser monòtona i la pausa entre sí·laba i sí·laba ha de ser clara. Podríem dir-los-hi que parlarem com un robot. Animarem els nens a escoltar atentament i endevinar el nom de cada dibuix. Quan l’endevinin, ensenyarem el dibuix de l’objecte i que tornin a repetir la paraula de les dues formes: normal i sí·laba per sí·laba.

ELS MATERIALS D'AULA

Imatges del conte

Aquest material d'aula està dissenyat especialment per utilitzar de suport durant l'explicació del conte que fa l'ensenyant. Serveix de punt de referència per a posteriors explicacions on es pot fer participar els infants a mesura que coneixen el text del conte. També es pot deixar el material en un espai a l'abast dels infants per a que l'utilitzin ells per reproduir el conte o fragments del mateix de forma espontània i autònoma.

Imatges de suport: Seqüències del conte.

Personatges: En Liu, la seva mare, el seu oncle i la Salma.

Fórmula per acabar el conte.

És important utilitzar fórmules conegudes que ens indiquin que el conte ha finalitzat. La proposta dels contes que treballem és adaptar el contingut a la forma de : "*Vet aquí un gat, vet aquí un gos, aquest conte ja s'ha fos*".

En aquest cas, hem triat l'expressió:

Vet aquí un gat, vet aquí un gos, he après a trencar síl·labes de dos en dos.

Recull de poemes, rimes i endevinalles que tenen a veure amb el conte.

Fóra bo reproduir cada una d'aquestes eines en un mural per presentar-lo i treballar-lo col·lectivament. En primer lloc, el treball és de producció oral i atenció auditiva. Després verificarem en el text escrit la repetició de sons.

Per molts nens, la sensibilitat de la rima apareix molt aviat. Per aquesta raó, jugar amb les rimes és una entrada excel·lent a la consciència fonològica. Donat que els jocs amb rimes dirigeixen l'atenció del nen a les semblances i diferències dels sons de les paraules, també és útil per a què el nen s'adoni que l'essència del llenguatge no és només significació i missatge sinó també una forma física, és a dir, no només el què es diu sinó també el com es diu.

Estructures rimades del conte:

- En Liu fa senyals amb un tovalló,
no sé que vol,
solament veig la vermellor!

Tirallongues.

És un bon exercici per treballar l'atenció auditiva i la memòria seqüencial.

No veig
el mot
que en Liu
escriu.
El sol
em dol

i d'un
cop d'ull,
les caço
al vol!

Endevinalles.

“Les endevinalles són un exercici de lògica o d’imaginació?”, es pregunta Gianni Rodari. “De totes dues coses”, respon ell mateix. Hi ha una activitat mental complexa: es parteix d’una descripció o definició i cal fer una tasca d’associació, de diferenciació, de relació amb coneixements passats, de comparació.

Segons Rodari, als nens els hi agraden tant les endevinalles perquè representen de forma concentrada la seva experiència de conquesta de la realitat. Per a l’infant el món és ple d’objectes estranys, misteriosos, sovint incomprensibles, indesxifrables. Resoldre una endevinalla és poder fer un sospir, perquè hem estat capaços de desfer l’enigma. I normalment quan en sabem la solució resulta tan fàcil i entenedor...!

Endevinalles del conte:

- Dos anells t’has de posar, si vols fer-me treballar. (*les estisores*)
- Sóc molt intel·ligent, per això em consulta la gent. (*el diccionari*)

JOCS I ACTIVITATS LÚDIQUES

Parlem de jocs i activitats lúdiques, perquè aquest és el punt de partida: la relació afectivo-intel·lectual. És en el joc i en les activitats plantejades

com a divertides, exploratives, amb intervenció dels sentits, la mobilitat física, l'expressió corporal i lingüística, on ens podem situar i mostrar en la pràctica com pensar i aprendre també és divertit, i que l'esforç de rumiar de vegades té moltes compensacions, perquè ens fa estar més contents i ens proporciona alegries.

En cadascun dels contes es proposen jocs des de la perspectiva de la seva relació amb el coneixement i l'aprenentatge: el joc com a comunicació, com a exploració i descoberta, com a element sociabilitzador...

Jocs proposats per aquest conte:

¹²EL SUCCESSOR DEL REI O DE LA REINA

Objectiu: Fer evident el ritme de les paraules a partir de moviments repetitius.

Materials Necessaris: Una corona de joguina o de cartolina.

Activitat: Feu una corona per posar-la al "rei" o "reina" que dissenyeu.

Al començament del joc, feu que tots els nens es posin en cercle al voltant vostre. Actueu com un rei o reina, donant una ordre (*per exemple.*: un verb d'acció), de forma clara i deixant una pausa entre les síl·labes. A continuació, els nens han d'executar l'acció al ritme de les síl·labes (*Ex.*: "ca-mi-nar" fent que cada síl·laba coincideixi amb un pas). Cal dir les paraules de forma molt rítmica de manera que cadascuna tingui el seu

¹² Les activitats aconsellades a continuació han estat extretes de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: "Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE." <http://www.xtec.es/sgfp/llicencies/200203/resums/egarriga.html>

temps contrastat amb les altres. Una vegada hagueu ensenyat a cadascú com es juga, feu que els nens intervinguin per torns portant la corona i donant ordres. A l'inici de l'activitat, recomanem utilitzar les paraules següents:

- Aplaudir (picar de mans)
- Beure (imitar gest de beure a galet amb el polze)
- Caminar (marcar el pas)
- Cosir (Imitar, agafar una agulla amb els dits i donar puntades)
- Desenroscar / enroscar (fer moviments de rotació amb el canell de la mà)
- Escriure (imitar l'acció d'agafar un llapis i escriure)
- Estirar (estirar una corda)
- Girar (donar voltes sobre un mateix)
- Gronxar (balancejar el cos endavant i endarrere)
- Inclinar-se (fer una reverència)
- Llegir (amb les dues mans juntes imitant un llibre davant la cara i movent el cap a dreta i esquerra com si llegíssim)
- Menjar (Imitar gest de posar-se menjar a la boca amb dits junts)
- Pintar (Imitar l'acció d'agafar un pinzell o llapis i fer pinzellades)
- Regar (Imitar regar amb regadora amb moviments circulars)
- Retallar (Imitar unes tisores amb els dits i fer l'acció)
- Saltar
- Saludar (moviments oscil·lants amb la mà com si saludéssim)
- Sembrar (imitar els moviments de llençar la llavor)

- Serrar (imitar el moviment de vaivé d'una serra)
- Picar (amb martell)
- Trepitjar (aixecar i baixar alternativament els peus)

CINQUÈ CONTE

Paraules en tren

Els trens sempre circulen amb presses. Ho sé ara que us he d'explicar l'aventura d'aquest estiu amb la iaia, la Fina Estradé, una actriu del món de les bambolines, com a ella li agrada de referir-se al teatre.

És curiós que hagi passat quan m'avorreixo d'allò més tancat a casa, mentre els grans prenen la calor com a excusa per a dormir més del compte cada dia.

Jo passo les hores al sofà, mirant els dibuixos del Disney Chanel o llegint una antiga col·lecció de còmics de l'oncle... I és un d'aquests dies tan inútils quan arriba la iaia Fina, poc després que els pares s'han tancat a fer la migdiada.

Sé que és ella perquè en fer sonar el timbre truca a la porta com si fos el Mitxu, arrapant la fusta amb les seves ungles i deixant-hi una marca ben visible que la mama sempre li retreu.

- Liu! Què fas que no estàs llest? –em pregunta quan Burt Simpson és a punt de menjar-se una hamburguesa triple.

- Llest? Que marxem?

La mama ja surt de l'habitació mig despullada i amb el ventall que no abandona mai a l'estiu. Fa cara d'haver oblidat alguna cosa i de seguida es descobreix l'entrellat.

- Com és que no has vestit el teu fill? –diu la iaia amb cara de pocs amics:-
Pensava que ens havíem entès.

- Em sap greu, mare. Se m'ha anat el sant al cel.

- El sant, el sant...! Com si sabessis molt de sants, tu.

I Ve't aquí que tot es converteix en anades i vingudes. La mama em vesteix amb la camisa dels diumenges i em fa un pentinat a l'Elvis Presley, dels que tant odio. En un tres i no res, la iaia Fina i jo ens trobem corrents cap a l'estació.

M'explica que farà una funció a Barcelona, que li havia promès a la mama que em portaria perquè conegués coses noves. Jo no tinc clar si m'interessa el món del teatre, però el viatge sembla inevitable. Pugem al tren i de seguida se succeeixen les platges plenes de banyistes.

Me'ls miro amb certa enveja, i jo tan repentinat! La iaia no calla, que si coneixeré a les seves amigues artistes, que si amb una mica de sort també veurem a un actor del Cor de la Ciutat... Però jo em quedo amb el dubte de si Burt Simpson ha estat capaç de sobreviure a l'empatx d'hamburgueses.

Mentre la iaia m'explica com anirà el nostre dia a Barcelona, jo m'entretinc mirant passar estacions. De vegades em fa l'efecte que nosaltres no ens movem del lloc i tot plegat és com mirar els anuncis de la *tele* sense so; és clar així no n'entens res. O potser sí, en tinc una pista. Un rètol, he vist un cartell que anunciava un poble, o una ciutat o... El cas és que he llegit: Cala.

Tot i que he anat sovint a Barcelona amb els pares no recordo cap ciutat amb aquest nom. Penso que la iaia ho sabrà i li pregunto.

- Iaia, hi ha un poble que es diu Cala?

- Cala? Vols dir?
 - Sí, n'estic segur, era un rètol gran a l'estació que acabem de passar.
 - Però Liu, el tren va tan ràpid que potser t'has enganyat!
 - Doncs ho posava, de debò que ho posava!
 - A veure, dius que hi deia Cala?
 - Sí, sí!
 - Ah! Ja sé què ha passat. Mira, sí que has llegit Cala, però com que el tren va a tanta velocitat no t'ha donat temps a veure la paraula sencera. El poble que acabem de passar es diu Calafell.
 - Calafell, iaia? Estàs segura?
 - Es clar que sí. Se m'acut que en podríem fer un joc, a veure què et sembla. Pensem paraules que comencin per cala...
 - Ja en tinc una: calamar!
 - Caram noi, que ràpid! A veure, a veure... calavera!
 - Aquesta sí que és *xula*, iaia! Espera que acabo de veure un altre cartell: Vilanova i...
 - Això és Vilanova i la Geltrú.
 - Iaia, jo conec un altre poble que comença igual: Vilaseca. Hi vam passar per anar a Port Aventura amb la tieta, l'Edu i la Salma.
 - Sí senyor, veig que ho has entès. També podria ser Vilafranca del Penedès o Vilallonga del Camp; n'hi ha un bon grapat.
- Passem la resta del viatge engrescats en aquest joc. En un tres i no res arribem a l'estació de Sants i la iaia diu...
- No et recorda res aquest nom?
 - És clar que sí: Sans Cigró, es diu com jo.

Ens petem de riure divertits mentre enfilem les escales de l'estació i la iaia em repeteix que no em deixi de la ma, que tanta gent i tants cotxes és molt perillós.

I camina que caminaràs arribem a un edifici enorme. Abans d'entrar la iaia s'arregla els cabells i jo li dic que està bonica, em pica l'ullet mentre ens aturem davant d'un cartell que anuncia la funció: *La marqueseta que no sap que té.*

- I iaia... Tu què hi fas? De marqueseta?

- Ja m'agradaria ja. No, però sóc la seva amiga. És un paper molt important, no et creguis.

Però no sols hi ha el títol de l'obra, al cartell. A sota es poden llegir els noms de les persones que actuen.

Esperança Corbella Pieó.

Carles Lapont Veraeruz

Bartolomé Rufete Tafalla

Fina Estradé Claravalls

- Mira iaia, han ratllat per damunt!

- Seran bandarres! Però fixa-t'hi bé, han deixat algunes lletres.

- Què han volgut fer? Acostem-nos-hi.

No sembla fàcil, part de les paraules estan tatxades. No entenc que hi diu però m'esforço amb la intenció de trobar-ne la solució; com si fos una sopa de lletres o un encreuat d'aquests que faig amb el papa quan anem a la perruqueria.

- Ja ho tinc, iaia! Començo a llegir amb dificultat: EsCorPí, CaLaVera, BarRufeTa, FinEstra Clara. Aquesta ets tu!

- Això sembla, Liu. No es que em faci gaire gràcia, eh! Però sí que és divertit. Han deixat els començaments de paraules i han tret les lletres finals fins que han descobert paraules noves, aquestes que tu ara has llegit. Bona feina, Liu!

- Vols dir que han fet el mateix que nosaltres? És com el joc del tren, el de les paraules que començaven igual...

- Sí, Liu. Han inventat paraules noves deixant la primera part igual. Però això de Finestra Clara no sé si m'acaba d'agradar –va dir més seriosa que de costum-

M'aguanto el riure, però no hi ha res a fer, penso en la cara que posarà la mama quan li expliqui. Potser per això la iaia -per que em veu tan divertit- no s'enfada i, en arribar a la taquilla on s'ha de presentar, sento que diu...

- Bon dia! Sóc la Finestra Clara.

- Doncs miri, l'esperen a la segona porta fosca a l'esquerra.

Fa temps que no ric amb tantes ganes, potser des del dia en que l'Edu, el meu cosí, va aparèixer amb els bolquers per barret i arrossegant el tren de plàstic que se li havia enredat als peus.

Surto a la porta del teatre i, agafant-me la panxa, tartamudejo: ella Finestra Clara, jo Liu Sacsejat!

Vet aquí un gos, vet aquí un gat, amb les paraules he jugat.

Vet aquí un gat, vet aquí un gos, menjant síl·labes de dos en dos!

GUIA DIDÀCTICA.

Conte: : “ Paraules en tren”

Nivell recomenat: a partir de P.5.

OBJECTIUS.

- **Comprendre missatges orals.**
- **Ampliar vocabulari.**
- **Educar l’escolta i la memòria seqüencial auditiva.**
- **Relacionar lletra i so.**
- **Introduir als nens i nenes en la noció de que la seqüència de fonemes que compona una paraula està representada, d’esquerra a dreta, per la seqüència de lletres que compona el seu lletrejar.**
- **Avançar en la síntesis fonèmica: ser capaç de separar paraules en els seus sons corresponents i ajuntar varis sons formant una paraula. (Exercicis de síntesis i anàlisis fonèmic).**

1. ACTIVITATS PREVIES A LA LECTURA DEL CONTE.

Activitats a portar a terme amb el títol del conte.

En termes generals, les activitats que proposem en relació als títols dels contes són les següents:

- Presentació del títol. Escriure'l a la pissarra i en una tira de cartolina. Col·locar-la en un lloc ben visible del racó dels contes. Fóra bo que cadascun dels nens també el tingués escrit en un full.

És important que també hi hagi un abecedari mural.

- En relació al títol es poden fer preguntes com:

–*Què us sembla que hi deu dir?* (assenyalar el títol escrit).

- La mestra o el mestre llegeix en veu alta el títol del conte. Demanar la participació dels infants més experts en lectura.

- Observar el títol i fer preguntes com:

–*Coneixeu alguna lletra?*

–*On deu dir Paraules?* (escriure la paraula a la pissarra molt a poc a poc).

I on deu dir tren? (donar pistes per a què puguin formular hipòtesis).

–*Surt aquesta lletra, la P, en el títol?* (animar-los que l'assenyalin en el seu full). I la lletra T? Seguir el mateix procediment.

–*Quantes vegades?* (comptar-les entre tots).

- Quantes paraules té el títol?
- Són curtes o llargues? El mestre o la mestra escriurà les paraules paraules i tren a la pissarra, una a sota de l'altra.
- Comparar la llargària de les paraules:
- –*¿Quina és més llarga/curta?*

- Confegir el títol en fulls en blanc, després d’haver retallat les paraules.
- Fer hipòtesis, a partir del títol, del contingut del conte.
- Formular preguntes que estimulin la curiositat, cercant respostes fent servir diverses formes verbals: “Voleu saber que succeeix al tren?” “Us imagineu qui hi viatja? Què els hi deu passar a les paraules?”.
- Anticipar que és un conte divertit i que hi ha un viatge pel mig.

➤ **Treball de vocabulari que pot presentar dificultat, de frases fetes i expressions:**

- **Bambolines:** Es diu de les bandes de tela que penjades del sostre d’un escenari, formen la part superior d’una decoració que figura un sostre.

La millor manera d’explicar als nens aquesta expressió és ensenyar alguna imatge de l’escenari d’un teatre. Estar entre bambolines és formar part del món del teatre.

- **“Descobrir l’entrellat”:** Una manera de dir que s’ha resolt un misteri que no quedava clar.

Per entendre les frases fetes, lo millor és incloure-les en situacions que les clarifiquin. Cal inserir-les en un context prou entenedor i proper als infants. *Ex.:* La mare va descobrir l’entrellat, era en Liu qui es menjava la xocolata de la nevera. Mirar de trobar més exemplificacions, entre tots.

○ **“Cara de pocs amics”**: Tenir una expressió que demostra estar enfadada o de mal humor.

- Estimular els coneixements previs: L’heu sentit alguna vegada? Pensem situacions en que hem posat cara de pocs amics. Donar exemples. *Ex.*: Vaig arribar a casa seva una hora tard i en obrir la porta ja vaig veure que tenia cara de pocs amics.

○ **“En un tres i no res”**: En un moment, molt de pressa.

Simular una situació on incloure aquesta frase feta. Cercar nous exemples i demanar als nens aportacions. *Ex.*: No marxis, vinc en un tres i no res. / Em vaig dormir dalt el tren i el viatge em va passar en un tres i no res. Fer preguntes de comprensió dels exemples: Creieu que se li va fer llarg o curt, el viatge?

○ **Inevitable**: Que no es pot evitar.

Segons el nivell, es podria explicar l’ús del prefix In- i comentar que significa negació. Donar exemples: inacabat, interminable, incomplet... Donar exemples d’inevitable i parlar-ne. *Ex.*: No volia que marxés, però l’esperaven a casa, la seva marxa era inevitable. Engrescar als nens i nenes a pensar en esdeveniments inevitables.

2. DESPRÉS DE LLEGIR EL CONTE.

TREBALL DE COMPREENSIÓ DEL CONTE: ASPECTES RELACIONALS, CAUSALS, LINGÜÍSTICS. EDUCACIÓ EN ELS VALORS I EN LES EMOCIONS.

- En Liu ens diu que la seva iaia és una actriu del món de les bambolines. Preguntar als nens i nenes si han anat alguna vegada al teatre. Que n'expliquin l'experiència. Comentar, amb ells, que és un món molt especial on els actors i actrius es transformen en personatges diferents. Parlar també, de l'esforç per aprendre's un paper, dels assajos... Intentar apropar als infants a aquest món, crear-los-hi curiositat.
- Què passa quan la iaia Fina arriba a casa? Com diu en Liu que la seva iaia truca a la porta? Per què la iaia posa cara de pocs amics? Respondre sí o no a les següents qüestions: Et sembla que faries cara de pocs amics sí....?
 - En arribar a casa te n'adonessis que el teu germà t'ha llençat una col·lecció que guardaves.
 - Tot just el dia d'anar d'excursió fa una tempesta molt grossa i la mestra diu que no es fa.
 - Un amic t'invita a una festa d'aniversari.
 - Els pares et diuen que et quedis a dinar a l'escola, tot just el dia que hi ha allò que menys t'agrada.

- Arribes a casa corrents per veure el teu programa preferit i el televisor està espatllat.

- Podeu explicar què hi van a fer a Barcelona? En Liu explica que la seva mare el repentina, a què us assembla que es refereix? Representar l'acció.

- Com li explica que anirà a Barcelona? A qui li vol presentar? Us sembla que està contenta la iaia? I en Liu? Mirar de comentar les respostes. Remarcar les relacions de causalitat. Si de manera oral s'emfatitzen els nexes que indiquen intencions (la iaia VOL...) expliquen les relacions causa-efecte (estava contenta perquè...) introdueixen l'inconvenient (hi volia anar PERÒ...) o provoquen el desenllaç (LLAVORS...) donem moltes pistes als nostres alumnes per entendre la història i els hi facilitem la comprensió lectora quan se'ls trobin per escrit.

En Liu comença a llegir els rètols des del tren. Pot fer-ho? Què li passa? Podem fer-ne un simulacre mostrant rètols i fent-los desaparèixer ràpidament, donant-los-hi solament l'oportunitat de llegir el començament.

- Recordeu alguns dels pobles que anomena en Liu? A qui joc juguen la resta del viatge? Sembla ser que a buscar paraules que comencin d'una determinada manera, hi heu jugat mai. En les activitats proposades per aquest conte hi trobareu un exemple.

- La iaia arronsa les celles quan no pot enfilem l'agulla. Imitem el gest. Pensem plegats quina cara se'ns queda. En quines situacions fem aquest gest o l'hem vist fer. Com ens sentim? Potser preocupats, enfadats... ?
- En arribar al teatre, què fa la iaia? I en Liu? Recordeu el nom de la funció? Què ha passat al cartell? Demanar als nens i nenes que expliquin allò que han entès. Fer un cartell o escriure a la pissarra allò que ens diu el conte per veure com traient síl·labes de les paraules se'n formen altres de diferents. També a les activitats es proposa un joc en aquest sentit.
- Com ha quedat el nom de la iaia Fina? Què han hagut de fer per tal d'aparèixer aquest nom? Ara qui és el que es diverteix?
- La iaia quan arriba a la taquilla es presenta com: "Finestra Clara" Tot i que primer s'ha posat seriosa, ara segueix la broma. Sabeu què vol dir tenir sentit del humor? Parlar-ne entre tots.
- Recordeu què li respon el senyor de la taquilla? Ara en Liu segueix seriós? Per què? Després de fer-se un tip de riure diu: Ella finestra Clara, jo Liu Sacsejat, sabeu perquè? (explicar que és perquè de tant riure sangloteja).

ACTIVITATS ESPECÍFIQUES PER TREBALLAR LA CONSCIÈNCIA FONOLÒGICA.

En cada sessió de llenguatge, després del conte, es porten a terme exercicis i jocs per tal de practicar les habilitats de consciència fonològica. El joc i els exercicis es seleccionen en relació a l'habilitat que es pretén desenvolupar en la sessió.

Els seus **objectius** són:

1. Demostrar o ensenyar una habilitat.
2. "Portar" a la memòria els coneixements que els nens i nenes ja han assolit en sessions anteriors per tal que estiguin disponibles en aquesta sessió.
3. Practicar aquests coneixements.

Aquests jocs i exercicis tenen algunes **característiques** que els fan molt efectius:

- Són curts, duren entre cinc i deu minuts, això permet que els nens i nenes es mantinguin concentrats durant tota l'activitat.
- Treballen intensivament una habilitat en un període concentrat, d'aquesta manera els infants tenen prou temps per entendre i dominar aquesta habilitat abans de passar a la següent. Aquesta sensació de domini els motiva a seguir aprenent i a valorar l'esforç.
- Pel fet de fer-se en grup, es potencia la interacció i el treball cooperatiu. Els nens més avançats ajuden els que tenen més dificultats, oferint patrons a imitar.
- La seqüència d'exercicis i jocs proposats segueix la seqüència d'adquisició d'habilitats dels nens i nenes. Es tracta de treballar

primer amb les habilitats i sons que els resulten més naturals (com el sentit de la rima) per poder progressar en aquells que els hi ofereixen un ensenyament més sistemàtic i guiat (com l'anàlisi i la síntesi).

Suggeriments:

- Si els nens són molt petits o el grup molt nombrós, pot portar-se a terme la modalitat de que cada dia participin en el joc un grup de nens i nenes. La resta de companys i companyes ho fan observant, afirmant o negant, allò que porta a terme el petit grup. D'aquesta manera, el temps proposat per a l'activitat es redueix, evitant el cansament.
- Resulta interessant planificar un mateix joc varies vegades, variant solament els sons o les paraules que treballem. Als nens i a les nenes no els molesta si l'activitat és curta. Tot el contrari, els hi dóna més oportunitats per aplicar allò que ja han après i treballar amb paraules i sons més complexes cada vegada. Si variem tant el contingut com el joc els nens i les nenes hauran d'aprendre noves maneres de jugar i d'aplicar allò que han après. Per tant, si un joc funciona, és bo d'insistir-hi.
- És aconsellable que els nens estiguin disposats en cercle, d'aquesta manera tenen una visibilitat més gran i, per tant, es mantenen connectats amb allò que estan fent.

És important que, després de fer l'exercici oral, es visualitzin les paraules i, els nens i nenes, puguin manipular-les: resseguir-les, retallar-les, aparellar-les i escriure-les.

Les activitats i exercicis que portarem a terme en el treball d'aquest conte seran generals. Això vol dir que no treballaran de manera específica cap habilitat en concret.

Es tracta de:

- Apropar els alumnes a la versatilitat del llenguatge.
- Fer-los participar en la construcció i deconstrucció de paraules, fer-ne un joc. L'objectiu fóra que prenguessin consciència de que podem manipular-les i, fent-ho, canvien.
- Treball d'evocació de lèxic i classificació. Si no tenen un magatzem de paraules que poden classificar segons un criteri, difícilment en podran fer ús.

ELS EXERCICIS PROPOSATS SÓN ELS SEGÜENTS:

3. UNA PARAULA QUE COMENÇA PER...

La iaia i en Liu juguen a endevinar paraules que comencin d'una determinada manera. Fem-ho plegats.

Buscar paraules que comencin per:

És important remarcar allò que demanem, emfatitzar força. *Ex.:* ssssa.

- sa. (sac, sabó, sabata, sala, sal, saltar, sang, sardina...).

Si no troben paraules, podem ajudar donant pistes d'aquell mot que pensem. *Ex.:* de sabó: una cosa que fem servir per rentar-nos les mans... sssaaaa...

- fi. (fil, final, finestra, filferro, fi, fixa, filera, figa, figura, fira...).

- ma. (mama, maco, mal, maleta, malat, matalàs, mar, mariner...).
- di. (tots els dies de la setmana, diari, dimoni, divertit, dia, difícil, disset, divuit, dinou, disfressa...).

4. MENJANT SÍL·LABES.

Es tracta de reproduir l'efecte del cartell que van trobar en Liu i la seva iaia a l'entrada del teatre. Mirem de construir missatges taxant les síl·labes que facin falta de varies paraules.

Aquest joc es pot proposar de dues maneres: o bé se'ls hi donen les paraules escrites o els dibuixos. Fer-ho d'una manera o d'una altra treballarem objectius diferents. Es aconsellable portar-ho a terme en grups de quatre o cinc nens.

La consigna és: "Heu de buscar una paraula nova a partir de les que us donaré".

Ex.: campana, marieta, porta (Es pot trobar patata).

fantasma, burro, corda (bufanda).

escala, indi, nevera (cadira).

escombres, xocolata, taula (escola).

5. CANVIANT LES LLETRES.

Objectiu: Dirigir l'atenció dels nens i nenes al fet que totes les lletres d'una paraula hi tenen un paper.

Observar com un sol so fa canviar la significació de la paraula.

Escolta bé i mira de dir quina diferència trobes en aquestes paraules:

(És molt important pronunciar a poc a poc cadascun dels sons i articular emfàticament.)

Drap – drac.

Poma – goma.

Maleta – galeta.

Pi – pa.

Dit – nit.

Cartell – martell.

Fot – moto.

Dos – gos.

fulla – mulla.

fil – mil.

Fina – nina.

Liu – viu – niu – piu.

Finament – finalment.

ELS MATERIALS D'AULA

Imatges dels contes

Aquest material d'aula està dissenyat especialment per utilitzar de suport durant l'explicació del conte que fa l'ensenyant. Serveix de punt de referència per a posteriors explicacions on es pot fer participar els infants a mesura que coneixen el text del conte. També es pot deixar el material en un espai a l'abast dels infants per a què l'utilitzin ells per reproduir el conte o fragments del mateix de forma espontània i autònoma.

Imatges de suport: Seqüències del conte.

Personatges: En Liu, la iaia Fina.

Fórmula per acabar el conte.

És important utilitzar fórmules conegudes que ens indiquin que el conte ha finalitzat. La proposta dels contes que treballem és adaptar el contingut a la forma de : *“Vet aquí un gat, vet aquí un gos, aquest conte ja s’ha fos”*.

En aquest cas, hem triat l’expressió:

Vet aquí un gos, vet aquí un gat, amb les paraules he jugat.

Vet aquí un gat vet aquí un gos, menjant síl·labes de dos en dos!

Recull de poemes, rimes i endevinalles que tenen a veure amb el conte.

Fóra bo reproduir cada una d’aquestes eines en un mural per presentar-lo i treballar-lo col·lectivament. En primer lloc el treball és de producció oral i atenció auditiva. Després verificarem en el text escrit la repetició de sons.

Per molts nens, la sensibilitat de la rima apareix molt aviat. Per aquesta raó, jugar amb les rimes és una entrada excel·lent a la consciència fonològica. Donat que els jocs amb rimes dirigeixen l’atenció del nen a les semblances i diferències dels sons de les paraules, també és útil per a què el nen s’adoni que l’essència del llenguatge no és només significació i missatge sinó també una forma física, és a dir, no només el que es diu sinó també el com es diu.

Estructures rimades del conte:

- *Llegim el cartell i es un desgavell, algú l'ha ratllat i els noms que hem trobat són un disbarat!*

Tirallongues.

És un bon exercici per treballar l'atenció auditiva i la memòria seqüencial.

Quin
mal
de
cap.
No
sé
què
diu!
El
tren
se'n
du
els
mots
ben
lluny!

Endevinalles.

“Les endevinalles són un exercici de lògica o d’imaginació?”, es pregunta Gianni Rodari. “De totes dues coses”, respon ell mateix. Hi ha una activitat mental complexa: es parteix d’una descripció o definició i cal fer una tasca d’associació, de diferenciació, de relació amb coneixements passats, de comparació.

Segons Rodari, als nens els hi agraden tant les endevinalles perquè representen de forma concentrada la seva experiència de conquesta de la realitat. Per a l’infant el món és ple d’objectes estranys, misteriosos, sovint incomprensibles, indesxifrables. Resoldre una endevinalla és poder fer un sospir, perquè hem estat capaços de desfer l’enigma. I normalment quan en sabem la solució resulta tan fàcil i entenedor...!

Endevinalles del conte:

Sóc ben llarg i molt veloç, igual porto gent que arròs. Si vens en mi no has de patir i quan crido faig: piiiiiiii, piiiiiiiiiiii. (el tren)

SISÈ CONTE

Embolica que fa Liu!

Què sabeu d'ocasions especials, aquelles en què tothom s'esforça perquè les coses surtin bé? Avui és una d'elles. Toca celebrar l'aniversari del papa; fa quaranta-cinc anys i, és clar, li hem muntat una festa. Bé, la intenció és que sigui una festassa.

La iaia Fina ve de bon matí per donar un cop de ma i em treu del llit amb la seva xerrameca habitual, tota ella energia!

- Són les deu tocases, Liu! Apa, nen, que ja t'he preparat l'esmorzar.

Si no m'espavilo em perdré l'episodi dels Simpson! Mentrestant el papa ha marxat a rentar el cotxe i després farà uns encàrrecs. A casa ho tenen molt ben pensat perquè en tornar es porti una sorpresa...

Quan m'he menjat les galetes sucades en la llet i he rigut una bona estona, recullo la cuina i sento com el meu germà brama des de la dutxa:

- Liiiu! Agafa el mòbil!

En Mitxo dorm a la catifa i fa un bot en sentir-lo, però torna a cargolar-se com si res. Sí que viu bé aquest animaló!

- Ja vinc, Sebas, ja vinc! –tampoc no corro gaire, deu ser alguna amiga seva, de les que truquen a tota hora!

- Sebas? –sento la veu de la mama.

- Sóc en Liu. El Sebas no s'hi pot posar, que és a la dutxa

- Encara és a la dutxa! Digues-li que espavili a fer els deures. M'he quedat una mica més a l'oficina i arribaré tard.
 - Mama, et sento molt malament.
 - És que no tinc gaire cobertura, estem aturats al túnel. Potser hi ha hagut un accident o han tornat a iniciar les obres, no sé...
 - Com dius mama? Et perdo.
 - Escolta'm, digues-li a la iaia que vagi a buscar el pastís. Tinc por que tanquin la pastisseria. M'has sentit?
 - Sí, mama, el pastís.
 - Això mateix. Que el demani per nou. Un pastís per nou.
 - No pateixis, que ara l'hi dic. Alguna cosa més?
 - Et sembla que podries embolicar els regals? El paper està al primer calaix del moble del rebedor.
 - Els he d'embolicar! Per què?
 - Doncs perquè així fan més bonic, home!
 - Et sento malament, mama.
 - Fes-ho com puguis, Liu, i compte amb les estisores; ni les toquis! Els papers ja estan preparats. Són al calaix del rebedor.
 - No pateixis mama, ara li dic a tothom què ha de fer, i jo em poso a embolicar.
- Vaig al lavabo i, de la porta estant, parlo amb el meu germà:
- No et facis cap il·lusió. Era la mama des d'un embussament. Diu que arribarà tard, que no t'oblides de fer els deures.
 - Que faci què?
 - Que facis els deures!

Però entre el soroll de l'aigua i la música a tota castanya no hi ha qui s'entengui. Com que ja començo a saber escriure paraules, li deixo una nota damunt del llit. Tal i com fan els grans.

- Què passa Liu, què són aquests crits? – diu la iaia sortint de la cuina.

- Doncs que la mama ha trucat dient que trigarà a venir. Ah! M'ha dit que si pots anar a comprar el pastís. Un pastís per nou.

- Mare de Déu, amb la feinada que hi ha! Ara mateix me n'hi vaig.

Es treu el davantal, es calça les sabates i surt decidida. Al cap d'una estona arriba amb una bossa.

- I el pastís iaia, de què l'has comprat? – li pregunto.

- El pastís, quin pastís?

- Quin pastís ha de ser, el del papa!

- A mi ningú no m'ha dit res de cap pastís –respon arronsant-se d'espatlles i amb un to poc amistós.

- Sí que ho he fet, i m'has assegurat que ja hi anaves! Què hi portes aquí, doncs? -li pregunto mirant-me la bossa.

- Doncs el que ha dit la teva mare: anís i un ou.

- Anís i un ou, iaia? –se m'obren tant els ulls que dec semblar el burro d'*Shrek*:- I per a què ho volem nosaltres, això?

- Jo no en faig tantes, de preguntes, Liu! Jo faig el que em manen i prou; tu m'has dit que comprés anís i un ou. Això he fet!

Em poso les mans al cap i tancant els ulls d'*Shrek* faig una ganyota. Ara entenc l'embolic!

- Pastís per a nou, iaia! Pastís per a nou, no pas anís i un ou!

La iaia remuga i li dóna la culpa a la música que sonava molt alta. No ho vol reconèixer, es fa gran i no sent bé el que li diuen. La mama opina que

hem de tenir paciència, que tots ens farem grans, però jo em poso ben nerviós pensant que la pastisseria ja ha tancat.

En Sebas entra i surt de la cuina a ritme de rap, carregat de botelles i connectat al seu intocable MP3. És inútil dir-li res. Però la iaia se li adreça:

- On vas amb les ampolles? No veus que estarà tot calent a l'hora de dinar, si les treus ara de la nevera?

- Què? Com dius, iaia? Ah sí, *l'enano* diu que la mama m'ha encarregat els beures –repeteix mentre es treu un dels dos auriculars.

- Els beures? Feliiiu!

En Mitxo torna a fer un salt i, aquesta vegada, jo també. Cada cop que els grans s'empipen em diuen el nom sencer; m'hi acosto a veure quina n'he fet ara. Em miren amb cara de pocs amics...

- Què passa, Liu? La teva mare ha dit que en Sebas prepari els beures tan aviat?

- No m'ha dit res d'això. Tan sols que faci els deures. T'he deixat una nota damunt el llit i tot!

- Beures! Hi has posat "beures", no pas deures. Seràs ruc! Jo a la teva edat ja escrivia la llista de la compra sencera.

Potser sí. He canviat la B per una D, però ben fort que li vaig dir abans. És clar que amb tant de xivarri! Ara tenim un parell de problemes. N'estic ben segur, d'això, i encara he d'embolicar...

Sense pensar-m'ho dues vegades, vaig a buscar el paper per començar la feina. Deu minuts més tard sento la porta. Són la mama i el papa que arriben junts. Ho sé per que s'escolta riure el papa, i sempre ho fa molt fort, de vegades tant com l'Edu quan plora. Van directes a la cuina. M'estic a l'aguait, però sense que em vegin. Ni el joc dels disbarats resulta

tan divertit. I ells s'ho han pres d'allò més bé. El Sebas explica la confusió amb el pastís, també la dels deures. Aleshores entren al menjador.

- Però Sebas, es pot saber què fas tu amb els fanals? –pregunta sorpresa la mama.

- Els embolico, si no m'haguéssiu entretingut amb tant d'enrenou ja estarien llestos, però...

- Sí, ja ho veig que els emboliques fill, el que passa és que mai no hauria dit que els fanals haguessin d'estar embolicats per poder penjar-los!

- No m'has dit que emboliqués els fanals, mama?

- Els regals, Liu. Els regals!

El riure ha estat contagiós. Més encara quan arriben els oncles amb el meu cosí i els hi expliquem fil per randa tot l'enrenou. La iaia tampoc no s'ha pogut aguantar i se li ha escapat una rialla. I el papa? Doncs s'ho ha passat pipa i diu que l'any vinent vol un altre aniversari com aquest. Ara bé, sense que hagi de bufar les espelmes clavades als bunyols.

Vet aquí un gos, vet aquí un gat, tot ha estat un disbarat.

GUIA DIDÀCTICA

Conte: *“Embolica que fa Liu!”*

Nivell recomanat: *a partir de P.4..*

OBJECTIUS.

- **Estimular una bona predisposició a escoltar de forma atenta i sensible.**
- **Comprendre missatges orals.**
- **Ampliar vocabulari**
- **Exercitar l’habilitat de recordar i executar accions en passos seqüencials.**
- **Desenvolupar les activitats de memòria auditiva a partir de seqüències de sorolls i sons del llenguatge i de la seva discussió.**
- **Desenvolupar l’habilitat dels nens perquè notin les diferències entre el que esperen escoltar i el que realment escolten.**

1. ACTIVITATS PREVIES A LA LECTURA DEL CONTE.

Activitats a portar a terme amb el títol del conte.

En termes generals, les activitats que proposem en relació als títols dels contes són les següents:

- Presentació del títol. Escriure'l a la pissarra i en una tira de cartolina. Col·locar-la en un lloc ben visible del racó dels contes. Fóra bo que cadascun dels nens també el tingués escrit en un full.

És important que també hi hagi un abecedari mural.

- En relació al títol es poden fer preguntes com:

–*Què us sembla que hi deu dir?* (assenyalar el títol escrit).

- La mestra o el mestre llegeix en veu alta el títol del conte. Demanar la participació dels infants més experts en lectura.

- Observar el títol i fer preguntes com:

–*Coneixeu alguna lletra?*

–*On deu dir Liu?* (escriure la paraula a la pissarra molt a poc a poc). *On deu dir “embolica”?* (donar pistes perquè puguin formular hipòtesis)

- –*Surt aquesta lletra, la I, en el títol?* (animar-los que l'assenyalin en el seu full). I la U?
- Quantes paraules té el títol?
- Són curtes o llargues? El mestre o la mestra escriurà les paraules a la pissarra, una a sota de l'altra.
- Comparar la llargària de les paraules:
- –*Quina és més llarga/curta?* (*Embolica / Liu*) *Picar-les.*

- Confegir el títol en fulls en blanc, després d’haver retallat les paraules.
- Fer hipòtesis, a partir del títol i, també, del contingut del conte.
- Formular preguntes que estimulin la curiositat, cercant respostes que facin servir diverses formes verbals: “Què deuen voler embolicar, potser és un regal, per a qui pot ser?”
- Anticipar que és un conte on cal escoltar molt bé, per que s’hi troben molts embolics.

1. ACTIVITATS PREVIES A LA LECTURA DEL CONTE

- Treball de vocabulari que pot presentar dificultat:
 - **Xerrameca:** Parlar molt i, de vegades, sense saber massa el què es diu.
En el conte de *“Et criden Llu”* també es treballa l’expressió: xerrar. Donar exemples i fer frases al voltant d’aquesta paraula. Introduir la frase feta: “xerra pels descosits” i explicar la seva significació. Preguntar als nens i nenes si coneixen algú que parli així. En alguna situació contextualitzada, aprofitar per dir: *“Quina xerrameca teniu avui, eh!”*
 - **Espavilar-se:** Avivar l’enteniment. Despertar-se, afanyar-se. Posar la paraula en un context que en faciliti la comprensió. Fer frases plegats. Preguntar en quines situacions els hi cal espavilar i les conseqüències de no fer-ho.

- **Episodi:** Esdeveniment que s'enllaça més o menys amb uns altres que formen un tot o conjunt.

Pensar plegats series de dibuixos que ells vegin a casa i explicar que de vegades n'hi ha un que no acabem d'entendre, perquè fa uns dies que no els veiem, perquè ens hem perdut episodis. Explicar que tenen a veure els uns amb els altres.

- **Cobertura:** Quan aquesta paraula s'utilitza en relació a parlar amb el mòbil, vol dir que allí on ets no arriba bé la senyal.

Preguntar als nens i nenes si l'han escoltada alguna vegada aquesta expressió: "no tinc gaire cobertura". Als menuts els hi agraden aquestes explicacions d'antenes repetidores i ones que no es veuen i van per l'aire; potser no ho acaben d'entendre, però li donen un to màgic que els interessa. Fóra bo fer-ne una representació: un parell de nens que parlen i en un moment donat es perd la senyal, per diferents motius, pensar-los (entrar en un ascensor, entrar a una cova, a un túnel...).

- **Embussament:** Estar en un embús. Si estem parlant de circulació, es refereix a no poder bellugar-se perquè, per alguna causa, tothom està aturat. També es pot utilitzar per denominar que un obstacle embussa el conducte.

Posar la paraula en un context que en faciliti la comprensió. Buscar situacions en que es puguin donar embussaments i parlar, entre tots i totes, de les causes. Deixar que els nens i

nenes de situacions viscudes o vistes al televisor en que hagin constatat aquest fet.

“Quedar amb un pam de nas” : Expressió que es fa servir per donar a entendre admiració o sorpresa.

- **“A tota castanya”** És una expressió que s'utilitza per dir que algú fa una cosa de forma exagerada.

Posar aquesta expressió en un context que en faciliti la comprensió. Donar-ne molts exemples per tal que la puguin entendre. Preguntar si l'han escoltada abans. Sovint es relaciona amb posar la música molt alta, (tenia la musica posada a tota castanya) o anar a molta velocitat (va venir a tota castanya).

- **Anís**: Un licor dolç que conté alcohol. També s'utilitza per anomenar els confits petits.

- **“Estar a l'aguait”**: És una expressió que vol dir estar pendent, posar atenció.

Posar aquesta expressió en un context que en faciliti la comprensió. Donar-ne molts exemples per tal que la puguin entendre. *Ex.* Estàvem a l'aguait, tots miràvem per la finestra, per si el veiem venir. / Si hagués estat a l'aguait no hauria perdut el tren. Ajudar els nens a fer frases que continguin aquesta expressió. Utilitzar-la en context real, a classe, per tal de que puguin integrar-la i generalitzar-la.

- **Enrenou:** Agitació, bullícia. Moviment de coses que es porten d'un lloc a un altre.

La millor manera d'entendre les frases fetes i les expressions és posar-les en un context vivencial. Hi ha moltes situacions on els nens fan xivarri i enrenou, aprofitar-ne una per utilitzar-la. Explicar-ho, posar més exemples i recordar plegats altres situacions on l'enrenou hagi estat present. Parlar de les causes i de les conseqüències. *Ex.:* Estava tan cansat de l'enrenou de pintar la casa, que no vaig tenir ganes de sortir en dos dies.

- **Contagiós:** Vol dir que s'encomana.

Podem parlar del contagi de certes malalties que ells coneixen, per exemple la grip. Remarcar el sentit que té en el conte: riure contagiós. De ben segur que han viscut alguna experiència similar. Activar coneixements previs. Deixar que els nens en parlin.

- **"Passar-ho pipa":** És una expressió que utilitzem per dir que s'ho passem molt bé.

Fer frases amb aquesta expressió. Respondre a preguntes: recordeu la darrera vegada en que us ho vareu passar pipa? On era? Per què?

2. DESPRÉS DE LLEGIR EL CONTE.

TREBALL DE COMPREENSIÓ DEL CONTE: ASPECTES RELACIONALS, CAUSALS, LINGÜÍSTICS. EDUCACIÓ EN ELS VALORS I EN LES EMOCIONS.

- En Llu, en començar el conte, ens explica que hi ha ocasions especials on tothom s'esforça perquè les coses surtin bé. Enumerar-ne algunes. Parlar-ne entre tots. Deixar que els nens i nenes expliquin les seves experiències al respecte. Aprofitar per fer una bona gestió de la conversa: demanar la paraula, esperar el torn, escoltar les aportacions dels altres companys.
- Per què en Llu ens diu que entre tots estan preparant una sorpresa per a quan arribi el seu pare? De què es tracta? Vosaltres, alguna vegada, també n'heu preparat alguna? Deixar que els nens i les nenes expliquin les seves experiències.
- Recordeu el nom del germà d'en Llu? Què li demana, des de la dutxa, que en faci? Recordeu el nom del gat d'en Llu? Què fa en sentir el mòbil? Algú dels nens i nenes té un gat? Deixar que expliqui que fa en espantar-se.
- En Llu no corre gaire a agafar el mòbil, qui es pensa que truca? Qui respon a l'altra banda del telèfon? Per què truca la mare d'en Llu?
- Sembla ser que no acaben d'entendre's, sabríeu explicar per què?

- El fet de no escoltar bé el que la mare li diu, fa que en Lluís entengui coses diferents i tot es complica. Recordeu quines indicacions dóna la mare i què és allò que entén el nen? (deures : beures / pastís per nou : anís i un ou / embolica els regals: embolica els fanals).
- Qui és l'encarregat de fer cadascuna de les coses? El pastís l'ha d'anar a comprar la... Els deures els ha de fer en... Els regals els ha d'embolicar en...
- Ajudeu els infants a recordar quines han estat les causes de cadascun dels embolics. Per què et sembla que la iaia no ha comprat el pastís? (o hi sent bé) Explicar que, sovint, la gent gran perd audició i cal tenir paciència i parlar una mica més alt –sense cridar- atansant-s'hi. Explicar també que hi ha persones –adults i infants- que no hi senten bé i que necessiten un audiòfon. Treball d'atenció a la diversitat. Fomentar l'actitud de respecte i tolerància.
- Recordar el segon embolic: (beures per deures). Com es produeix? Per què en Sebas ho entén malament, malgrat que en Lluís crida fort? Explicar-los-hi que el soroll destorba l'audició: donar referents, posar exemples, demanar-ne que siguin ells qui en posin. *Ex.:* Per a comentar: parlant tots a l'hora, no podem escoltar què diu la mestra, si el televisor està a un volum molt alt no ens entenem els uns als altres, de vegades hem de tancar la finestra per a què el soroll del carrer no ens deixa sentir allò que volem o ens atabala...).

Fer l'experiència d'escoltar les dues paraules en un ambient sorollós i sense poder llegir els llibres de qui les diu.

- Però en Liu li ha deixat un paper on també li explicava això dels deures. Què ha passat? On s'ha equivocat? Escriure les dues paraules a la pissarra, una a sota de l'altra).

DEURES

BEURES

i assenyalar-ne les diferències.

Recordar el tercer embolic (embolica els regals, per embolica els fanals) a què ha estat degut? Confirmar que ho han entès.

- Quan els pares arriben a casa i la iaia els explica tot l'enrenou, en Liu els escolta i s'ho passa d'allò més bé. Per fer-nos-ho saber diu que: ni el joc dels disbarats és tan divertit. Preguntar als nens si el coneixen i fer una proposta de joc per a un altre dia.
- Al final del conte, en Liu ens explica que el riure ha estat contagiós i que ningú s'ha enfadat. També ens diu que arriba una visita. Recordeu qui arriba a casa d'en Liu?
- El papa s'ha divertit molt amb tant d'embolic i diu que l'any vinent vol un aniversari com aquest, però sense haver de bufar les espelmes clavades als bunyols. Podríeu explicar què hi fan les espelmes clavades als bunyols? Per què les hi ha posat?

- Recordes la formula per acabar el conte? (*vet aquí un gos, vet aquí un gat, tot ha estat un disbarat!*) Repetir-la junts.

ACTIVITATS ESPECÍFIQUES PER TREBALLAR LA CONSCIÈNCIA FONOLÒGICA.

En cada sessió de llenguatge, després del conte, es porten a terme exercicis i jocs per tal de practicar les habilitats de consciència fonològica.

El joc i exercicis es seleccionen en relació a l'habilitat que es pretén desenvolupar en la sessió.

Els seus **objectius** són:

1. Demostrar o ensenyar una habilitat.
2. "Portar" a la memòria els coneixements que els nens i nenes ja han assolit en sessions anteriors per tal que estiguin disponibles en aquesta sessió.
3. Practicar aquests coneixements.

Aquests jocs i exercicis tenen algunes **característiques** que els fan molt efectius:

- Són curts, duren entre cinc i deu minuts, això permet que els nens i nenes es mantinguin concentrats durant tota l'activitat.
- Treballen intensivament una habilitat en un període concentrat, d'aquesta manera els infants tenen prou temps per entendre i dominar aquesta habilitat abans de passar a la següent. Aquesta sensació de domini els motiva a seguir aprenent i a valorar l'esforç.

- Pel fet de ser en grup, es potencia la interacció i el treball cooperatiu. Els nens més avançats ajuden als que tenen més dificultats, oferint patrons a imitar.
- La seqüència d'exercicis i jocs proposats segueix la seqüència d'adquisició d'habilitats dels nens i nenes. Es tracta de treballar primer amb les habilitats i sons que li resulten més naturals (com el sentit de la rima) per poder progressar a aquells que els hi ofereixen un ensenyament més sistemàtic i guiat (com l'anàlisi i la síntesi).

Suggeriments:

- Si els nens són molt petits o el grup molt nombrós, pot portar-se a terme la modalitat de que cada dia participin en el joc un grup de nens i nenes. La resta de companys i companyes ho fan observant, afirmant o negant allò que porta a terme el petit grup. D'aquesta manera el temps proposat per a l'activitat es redueix, evitant el cansament.
- Resulta interessant planificar un mateix joc varies vegades, variant solament els sons o les paraules que treballem. Als nens i a les nenes no els molesta si l'activitat és curta. Tot el contrari, els hi dóna més oportunitats per aplicar allò que ja han après i treballar amb paraules i sons més complexos cada vegada. Si variem tant el contingut com el joc, els nens i les nenes hauran d'aprendre noves maneres de jugar i d'aplicar allò que han après. Per tant, si un joc funciona, és bo d'insistir-hi.

- És aconsellable que els nens estiguin disposats en cercle, d'aquesta manera tenen una visibilitat més gran i, per tant, els manté connectats amb allò que estan fent.

És important que, després de fer l'exercici oral, es visualitzin les paraules i, els nens i nenes, puguin manipular-les: resseguir-les, retallar-les, aparellar-les i escriure-les (si encara no saben escriure es finalitzarà l'activitat fent un dibuix representatiu d'allò que han après).

JOCS D'ESCOLTAR

En la Guia Didàctica 1 del conte: *L'Edu, en Pet i el gran jefe Liu!* Es proposen activitats que afavoreixen l'escolta activa, primer de sons i sorolls, després de la parla. Si ho creiem convenient, podríem rescatar-les també per el treballs auditiu d'aquest conte. Especialment, les de llenguatge.

1. QUI MURMURA QUÈ?

Objectiu: Desenvolupar la percepció auditiva i l'habilitat per discriminar entre varis sons similars amb emmascarament de fons.

En Liu li diu al seu germà Sebas, mentre està a la dutxa, que ha de fer els deures, però ell entén beures. En Sebas explica que s'ha confós pel soroll de l'aigua i de la música. Intentarem reproduir la situació i "parar l'orella". Hi haurà un nen que escolta i dividirem el grup en quatre parts: un grup de nenes i nens diran fluixet la paraula "deures", l'altre grup faran el mateix amb la paraula "beures" i els altres dos grups faran

sorolls: un el *xip-xap-xip-xap* de l'aigua i el darrer grup xiuxiuejarà una melodia: *na-na-na-na*. Tots estaran en moviment.

El nen que escolta portarà els ulls tapats i haurà d'anar apropant-se a uns i altres per escoltar què diuen. Se li demana que faci dos grups, un amb els nens i nenes que diuen "deures" i l'altre amb el que diuen "beures".

Variació: Farem el mateix exercici, però aquesta vegada les paraules a dir són regals / fanals. El soroll d'emascarament serà: cric-crac¹³.

2. EL JOC DEL TELÈFON (EL JOC DEL XIUXIUEIG)

Objectiu: Exercitar l'habilitat dels nens a superar distraccions, formes de pronunciació diferents i aspectes similars, mentre escolten el que es diu.

Activitat: Fer seure els nens en cercle. Aleshores xiuxiuegeu alguna cosa al nen que teniu a l'esquerra; aquest nen ha de xiuxiuejar el que ha sentit al seu company de l'esquerra i així progressivament.

El joc continua, nen per nen, seguint l'ordre de les agulles del rellotge, fins arribar a l'últim nen que ha de dir en veu alta allò que ha sentit. Cal tenir en compte que aquest joc és difícil per diverses raons. El nens més petits poden necessitar practicar primer, el passar al de l'esquerra; això es pot fer demanant que cadascú vagi i doni un copet a l'esquena al del costat, seguint el torn o bé que es vagin passant un objecte cadascú al company de l'esquerra. Per fer el joc lingüístic més fàcil, intenteu posar els nens en grups petits amb no més de cinc inicialment. Comenceu amb

¹³ L'activitat descrita a continuació ha estat extreta de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: "Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE." <http://www.xtec.es/sgfp/licencias/200203/resums/egarriga.html>

paraules, després continueu amb frases senzilles i finalment amb oracions més complexes, només a mesura que els nens van desenvolupant l'habilitat (i esdevenen més madurs).

ELS MATERIALS D'AULA

Imatges del conte

Aquest material d'aula està dissenyat especialment per utilitzar-se com a suport durant l'explicació del conte que fa l'ensenyant. Serveix de punt de referència per a posteriors explicacions on es poden fer participar els infants a mesura que coneixen el text del conte. També es pot deixar el material en un espai a l'abast dels infants per a què l'utilitzin ells per reproduir el conte o fragments del mateix, de forma espontània i autònoma.

Imatges de suport: Seqüències del conte.

Personatges: En Liu, en Sebas, la iaia Fina i la mama, com a personatges principals; el papa i els oncles com a secundaris. l'Edu i en Pet, com a personatges principals. La tieta i la mama com a secundaris.

Fórmula per acabar el conte:

És important utilitzar fórmules conegudes que ens indiquin que el conte ha finalitzat. La proposta dels contes que treballem és adaptar el contingut a la forma de: *"Vet aquí un gat, vet aquí un gos, aquest conte ja s'ha fos"*.

En aquest cas, hem triat l'expressió:

Vet aquí un gos, vet aquí un gat, tot ha esta un disbarat!

Recull de poemes, rimes i endevinalles que tenen a veure amb el conte:

Fóra bo reproduir cada una d'aquestes eines en un mural per presentar-lo i treballar-lo col·lectivament. En primer lloc el treball és de producció oral i d'atenció auditiva. Després verificarem en el text escrit la repetició de sons.

Per a molts nens, la sensibilitat de la rima apareix molt aviat. Per aquesta raó, jugar amb les rimes és una entrada excel·lent a la consciència fonològica. Donat que els jocs amb rimes dirigeixen l'atenció del nen a les semblances i diferències dels sons de les paraules, també és útil per a què el nen s'adoni que l'essència del llenguatge no és només significació i missatge sinó també una forma física, és a dir no només el què es diu sinó també el com es diu.

Estructures rimades del conte:

- Millor juguem als disbarats, que d'embolics n'estem ben farts.
- A la mama no se la sent i això acabarà malament.
- No hi ha manera d'escoltar si alhora tots voleu parlar.

Tirallongues.

És un bon exercici per treballar l'atenció auditiva, el ritme i la memòria seqüencial.

M'ha dit
que diu
que hi sent,
que no;
i jo
no sé
si el so
és bo.
Què sí!
Què no!

Endevinalles.

“Les endevinalles són un exercici de lògica o d’imaginació?”, es pregunta Gianni Rodari. “De totes dues coses”, respon ell mateix. Hi ha una activitat mental complexa: es parteix d’una descripció o definició i cal fer una tasca d’associació, de diferenciació, de relació amb coneixements passats, de comparació.

Segons Rodari, als nens els hi agraden tant les endevinalles perquè representen de forma concentrada la seva experiència de conquesta de la realitat. Per a l’infant el món és ple d’objectes estranys, misteriosos, sovint incomprensibles, indesxifrables. Resoldre una endevinalla és poder fer un sospir, perquè hem estat capaços de desfer l’enigma. I normalment quan en sabem la solució resulta tan fàcil i entenedor...!

Endevinalles del conte:

No té boca, però parla, i encara que la veu vingui de lluny, la sents sempre a cau d'orella i si l'apartes s'esmuny. (el telèfon)

JOCS I ACTIVITATS LÚDIQUES

Parlem de jocs i activitats lúdiques, perquè aquest és el punt de partida: la relació afectivo-intel·lectual. És en el joc i en les activitats plantejades com a divertides, exploratives, amb intervenció dels sentits, la mobilitat física, l'expressió corporal i lingüística, on ens podem situar i mostrar a la pràctica que pensar i aprendre també és divertit i que l'esforç de rumiar de vegades té moltes compensacions, perquè ens fa estar més contents i ens proporciona alegries.

En cadascun dels contes es proposen jocs des de la perspectiva de la seva relació amb el coneixement i l'aprenentatge: el joc com a comunicació, com a exploració i descoberta, com a element sociabilitzador...

Jocs proposats per aquest conte:

14

EL JOC DELS DISBARATS (SENSE SENTIT)

Objectiu: Desenvolupar l'habilitat dels nens perquè notin les diferències entre el que esperen escoltar i el que realment escolten.

Materials Necessaris: Contes i poemes molt treballats i coneguts pels nens.

¹⁴” L'activitat descrita a continuació ha estat extreta de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: “Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE <http://www.xtec.es/sgfp/licencias/200203/resums/egarriga.html>

Activitat: Inviteu els nens a seure i a tancar els ulls perquè es concentrin millor en el que sentiran. Aleshores reciteu o llegiu-ne en veu alta un poema o conte que sigui ben conegut per a ells, però aquesta vegada canviant paraules o construccions de manera que canviï el seu sentit i esdevingui sense sentit. El que es demana als nens és que detectin els canvis quan aquests es donin. Quan ho facin, animeu-los per a que expliquin perquè està malament. Com el joc es pot repetir amb diferents variacions al llarg del any, també pot servir per afinar la consciència de la fonologia, de les paraules, de la sintaxi i de la semàntica del llenguatge dels nens.

D'acord amb el llistat, es pot modificar qualsevol text en diferent grau i nivell, incloent-hi fonemes, paraules, estructures gramaticals i significació. Per això, el joc es pot aprofitar per ser utilitzat de forma variada i motivadora al llarg de tot el curs. Amb tot, al començament, és important que els canvis modifiquin el sentit, el significat i l'estructura del text de forma clarament perceptible. Les modificacions que es poden fer en poemes i contes familiars per arribar al "sense sentit" poden referir-se a:

- utilitzar paraules que signifiquin el contrari (*gegant molt gran per molt petit*).
- substituir paraules (*tres porquets per tres gatets*).
- canviar l'ordre de les paraules (*es volien fer una casa per es volien casa fer una*).
- invertir l'ordre dels esdeveniments.
- substituir parts de les paraules (*rateta per raqueta, caçador per cuçudur, mel per pèl...*).

Nota: No oblideu d'alternar de forma imprevisible les preguntes a tot el grup o a algun nen en concret.

15

3. RECORDES? (SEQÜÈNCIA D'ORDRES)

Objectiu: Per exercitar l'habilitat dels nens en recordar i executar accions en passos seqüencials i, en general, per desenvolupar l'escolta atenta que es necessita per entendre i seguir instruccions verbals (ambdues habilitats són molt importants per als menuts).

Materials Necessaris: Targes (cartes) amb dibuixos o fotografies (opcional).

Activitat: Aquest és un joc de instruccions seqüenciades. Ensenyar al nen com es fa per completar una sèrie d'accions (*p. ex.: "Aixeca't, aguanta't amb una cama, ves saltant -amb una cama- fins a la porta i crida: Oh!"*). Mentre, la resta de nens han d'escoltar i fixar-se atentament si el company segueix correctament les instruccions (*p. ex.: executa les accions correctes en l'ordre adequat*).

Les primeres vegades que es faci aquest joc, cal que les instruccions siguin relativament senzilles i curtes. Quan es repeteixi i d'acord amb l'habilitat de cada nen en particular, es pot incrementar tant la llargària com la complexitat sintàctica de les instruccions per mantenir el nivell d'exigència adequat perquè es pugui donar l'aprenentatge. En particular, aquest joc i les seves variacions ofereixen una especial oportunitat per

¹⁵” L'activitat descrita a continuació ha estat extreta de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: “Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE

desenvolupar en els nens la consciència i la comprensió de preposicions, adverbis i conjuncions –connectors de frases i partícules espacials- com ara: *damunt/sota, davant/darrera; després, al mig, enfront de, al final, mentre, fins que...* A continuació es donen alguns exemples:

1. Fàcil: *“Ves cap a la taula. Agafa el llapis”*.
2. Més difícil: *“Gateja sota la taula. Aixeca’t. Agafa tres llibres. Somriu”*.
3. Molt difícil: *“Aguanta’t sobre el teu peu dret. Dona quatre salts cap a la taula. Agafa dos llapis blaus mentre somrius a la Rosa”*.

Nota: Observeu atentament els nens per determinar qui necessita d’alguna ajuda especial o més pràctica.

Variacions: Animar a un nen perquè doni instruccions a un altre. Per incrementar la participació, es pot dividir la classe en grups de quatre o cinc nens.

- Amb nens més petits, pot ser un suport acompanyar les instruccions orals amb fotografies o dibuixos.
- Quan els nens dominin el joc, pot ser divertit per a tota la classe i una forma de exercitar i estendre aquestes habilitats d’atenció i de llenguatge, jugar a jocs tipus: *“Què mana el rei?”*.

Nota: Cal que vosaltres us col·loqueu al costat dels nens que reben les paraules de cara a ajudar-los a entendre el missatge i que el transmetin de forma efectiva al company de l’esquerra.

En cas que hi haguessin diversos nens a la classe amb dificultats de parla o de llenguatge, és millor no fer aquest joc.

SETÈ CONTE

***Marea de lletres
que maregen***

Avui no ha passat res d'extraordinari. Els meus amics s'han lluit amb les mateixes rucades de sempre i la Salma continua sense fer-me cas. D'altra banda, la mama no s'ha cregut encara la meva promesa de no pujar als arbres i va d'habitació en habitació amb un gest poc amistós.

Es clar que, si bé ho penso, sí que hi ha novetats. La *senyo* ha explicat a classe que les paraules estan fetes de lletres i que l'ordre de les lletres és molt important. Però no us penseu que he entès gaire cosa.

Tot i que la casa sembla en calma, que en Mitxu dorm i que la iaia no fa gens de soroll, allò més sorprenent del dia encara ha de passar.

- Es pot saber què fas estirat al llit, mirant les musaranyes, Liu? Encara no has recollit l'habitació? És què no em sents? Liiiiiu!

La mama, que fa una de les seves entrades triomfants. De fet no puc dir res perquè no em deixa. Està guerrera, avui!

- No t'ho tornaré a dir. Fins que no tinguis l'habitació recollida, no cal que pensis a berenar.

Sí dona, sí. I què més? Penso, mentre a puntades de peu faig desaparèixer sota el llit tot el que hi ha escampat pel terra: els *Playmobil*, els mitjons desaparellats, una tribu d'indis muntats a cavall i un joc de daus gegants de fusta amb lletres a totes les cares.

L'habitació sembla prou ordenada, però tant fa. Si li dic a la mama que vull berenar, segur que acaba descobrint que he fet trampa. Em rendeixo, m'estiro al llit i miro les estrelles que el papa m'ha pintat al sostre.

De sobte sento uns cops a la finestra. M'he adormit? Plou? Sí, deu ser això. Però si plou, plou molt i ningú no ha vingut a avisar-me. Tant que m'agrada veure com cau la pluja i la llum que els llampecs deixen al cel.

Amb qui deu parlar la mama? De qui són aquestes veus que criden i discuteixen? M'ha semblat que el veí del costat vol avisar els bombers.

Els bombers? Sens dubte passa alguna cosa grossa! Potser en Mitxu s'ha pujat a l'arbre del jardí perseguint algun ocell i ara no pot baixar.

Faig un bot a terra. Xip-xap! Però... què és això? Tota l'habitació inundada!

- Mamaaaaa!

- Què vols, Liu? Ja has vist quin desastre. No et moguis del llit que els bombers estan a punt d'arribar.

- I si plou més i continua entrant l'aigua del jardí. El meu llit serà un vaixell, com el del capità Garfi?

- Sí fill, sí, i si els bombers amb la seva mànega ens xuclen a tots acabarem en companyia de la *Sirenita*.

- Caram, mama, quines coses que dius.

- Deixa-ho córrer, Liu. Tu, sobretot, no belluguis ni una cama fora del llit. Hem quedat entesos, oi?

La mama surt de l'habitació per anar a l'encontre d'uns bombers que no arriben mai i em quedo a sobre del llit. Però ja no miro les estrelles del papa. És més divertit contemplar el terra, observar com l'aigua tèrbola,

barrejada amb algunes fulles, procedents del jardí, recorren l'habitació fent surar bona part de les coses que hi havia amagades a sota del llit.

El vaixell pirata dels *Playmobil* surt a navegar de sobte en direcció a l'armari i ensopega amb una de les seves potes, mentre escora perillosament. Al darrere hi van alguns mitjons dels que en Pet porta amunt i avall i amaga pels racons de la casa. Però el més sorprenent és la filera de daus de fusta que de sobte creua l'habitació i marxa lentament cap a la porta.

Els daus formen la paraula "LLETRA", perquè la mama l'ha muntada mentre jo feia com que m'escoltava les seves explicacions.

Tot seguit l'aigua ha començat a moure's a més velocitat, els daus han accelerat el seu viatge i la mamà m'ha fet un bon crit...

- Liiiu! No et moguis que els bombers ara xuclen l'aigua.

Pel que veig, xuclen l'aigua i tot el que hi sura. El vaixell ha desencallat però navega ara amb un dels costats sobre les ones. La filera de daus comença a desfer-se i cada peça pren una camí diferent: l'una acaba a la popa del vaixell, l'altra viatja mig coberta per un mitjó, l'altra...

Però, ara que em fixo, ja no formen la paraula "LLETRA"! Aquesta també s'ha desfet i algunes lletres s'han girat mentre altres campen al seu aire. A més a més, hi ha altres daus que surten de sota el llit, potser aquells que s'havien anat perdent.

Tot plegat formen parelles estranyes: "AT", "TLE", "RL"...De seguida venen els daus que no estaven al cas i acaben de trastocar-ho tot. Una P, una F, una M... De cop i volta veig que els daus em diuen alguna cosa d'un PAL, i de sobte l'A se'n va passadís avall i apareix una E. Surt de

dins d'una capsa que s'ha tombat i veig que és un PEL. Déu ser veritat que només canviant una lletra es pot formar una altra paraula...

Mentre, la mama clapoteja sobre les restes d'aigua que queden a l'habitació, rescata algunes de les coses que encara es poden aprofitar. Jo, ara sí, me l'escolto...

- Liu! Ja podries ajudar una mica, oi?

- No puc. M'has dit que no em mogui.

- Sí, i ara! Que et tornaràs obedient?

- No és això, mama. Ara estudio.

- Com que estudies? Des de quan estudien els nens de la teva edat?

- Sí, mama. Pensava en el que ha dit la mestra de les lletres, de com han de posar-se totes ben ordenades perquè formin paraules...

La mama mira embadocada. Ha deixat de rescatar coses i escolta com continuo la meva explicació...

- Perquè l'R anava al darrere del vaixell, i l'L sota un mitjó... I amb tot aquest ball les paraules es transformaven i ja no eren les mateixes, tot i que encara tenien, gairebé, les mateixes lletres...

La mama, amb els ulls molt oberts, fa cara d'engegar-me dos dies a casa dels avis...

- I després han viatjat tan ràpid cap a l'interior de la boca del drac – continuo explicant-li- que ja no hi ha quedat cap paraula, ni cap lletra, ni res... Només hi han quedat els *Playmobil*, però ja no podien demanar ajut perquè totes les lletres havien desaparegut, i amb les lletres es formen paraules, saps mama?

- Liu! Fes-me un gran favor, avui. No surtis de l'habitació durant una bona estona, val?

- Mama, però què farà el món sense lletres?
- Li ho preguntaré als bombers, què et sembla, Liu?
- D'això res! Sí ho fan, quan aquest monstre escupi tot el que s'ha menjat, els bombers es posaran a jugar amb les meves lletres.
- Segurament no tenen una altra feina, fill!

No me la vaig creure a la mama. Vaig quedar-me al llit tal i com m'havia manat i imaginava com sortien de la mànega una lletra i una altra i els bombers anaven dient:

- Mira un PEL.
- No! Que hi diu POL.
- Espereu que ara surt una U... PLOU?
- Encara plou? –diu el bomber que fins aquell instant netejava el camió:- Quina mala sort! Segur que ens criden abans que puguem acabar de sopar....

Es clar, tot depèn de com es moguin les lletres. Ara ho sé!

Vet aquí un gos, vet aquí un gat. Vet aquí que les lletres ja s'han marejat!

GUIA DIDÀCTICA.

Conte: : “Marea de lletres que maregen”

Nivell Recomanat: P.5

OBJECTIUS.

- **Comprendre missatges orals.**
- **Ampliar vocabulari.**
- **Educar l’escolta i la memòria seqüencial auditiva.**
- **Introduir les correspondències lletra-so.**
- **Introduir als nens i nenes l’habilitat de lletrejar paraules. i en la correspondència lletra-so de les cinc vocals bàsiques.**
- **Dirigir l’atenció al fet que totes les lletres d’una paraula hi tenen un paper i desenvolupar la seva percepció de les distincions vocàliques.**

- **Avançar en la descodificació de forma independent, afegint o canviant lletres en qualsevol posició en una paraula.**

1. ACTIVITATS PREVIES A LA LECTURA DEL CONTE.

Activitats a portar a terme amb el títol del conte.

En termes generals, les activitats que proposem en relació als títols dels contes són les següents:

- Presentació del títol. Escriure'l a la pissarra i en una tira de cartolina. Col·locar-la en un lloc ben visible del racó dels contes. Fóra bo que cadascun dels nens també el tingués escrit en un full.

És important que també hi hagi un abecedari mural.

- En relació al títol es poden fer preguntes com:
 - Què us sembla que hi deu dir?* (assenyalar el títol escrit).
- La mestra o el mestre llegeix en veu alta el títol del conte. Demanar la participació dels infants més experts en lectura.
- Observar el títol i fer preguntes com:
 - Coneixeu alguna lletra?*
 - On deu dir lletres?* (escriure la paraula a la pissarra molt a poc a poc). *I marea?* (donar pistes per a què puguin formular hipòtesis)
 - –*Surt aquesta lletra, la M, en el títol?* (animar-los a que l'assenyalin en el seu full).
 - Quantes paraules té el títol?
 - Són curtes o llargues? El mestre o la mestra escriurà les paraules a la pissarra, una a sota de l'altra.

- Comparar la llargària de les paraules:
- –¿Quina és més llarga/curta?
- Confegir el títol en fulls en blanc, després d’haver retallat les paraules.
- Fer hipòtesis, a partir del títol i, també, del contingut del conte.
- Formular preguntes que estimulin la curiositat, cercant respostes que facin servir diverses formes verbals: “Per què us sembla que les lletres poden marejar?” “A qui li deuen marejar les lletres?” “ On podria passar aquest conte, potser a la muntanya? Per què?”
- Anticipar que és un conte on hi trobaran un ensurt!

1. ACTIVITATS PREVIES A LA LECTURA DEL CONTE

- Treball de vocabulari que pot presentar dificultat:
 - **Marea:** Moviment del mar en ascens, pujada, o descens, baixada, degut a l’acció gravitatòria del sol i, especialment, de la lluna.
Explicar com, de nit, l’aigua cobreix més superfície de platja i en retirar-se la lluna, l’aigua torna al seu lloc. Fer esment de les petxines, cargols, algues... que hi deixa en retirar-se. De ben segur els nens les han vistes i hi han jugat.
 - **Extraordinari:** Alguna cosa diferent, que no és habitual, fora del que fem cada dia.

Posar aquesta paraula en un context significatiu per als nens i les nenes, amb la finalitat de facilitar la seva comprensió. Buscar, entre tots, fets extraordinaris i d'altres habituals. Remarcar la diferència. Que els infants diguin quin és el fet més extraordinari que recorden. També podríem aprofitar per dir que moltes de les coses que fem cada dia podem fer que siguin especials, si ens hi esmercem. Posar exemples (parar la taula i posar-hi unes flors).

- **Mirar les musaranyes:** Expressió que es fa servir quan algú s'està sense fer res i capficat o distret.

Preguntar si han escoltat mai aquesta expressió i utilitzar-la en referents coneguts. Donar exemples.

- **Tèrbola:** Que no és transparent, segurament perquè s'hi han barrejat substàncies.

Trobar exemples d'aigües tèrboles, per exemple quan, després de ploure posem els peus en un bassal i remenem l'aigua que abans era transparent. Fer esment a que la transparència ens permet veure el que hi ha al fons, mentre que si l'aigua es fa tèrbola no ho veiem clar.

- **Surar:** És el mateix que flotar.

Fer referència a experiències en que ells mateixos o alguna cosa hagi flotat. A la platja, a la banyera, a l'aigüera. Parlar de coses que suren i de coses que no. Aquelles que no ho fan se'n van al

fons. Fer hipòtesis de materials que suren i materials que no.
“Us sembla que el paper sura? I una pedra i...?”

- **Escora:** Inclinió d'un vaixell sobre un dels seus costats.

Si cal, dibuixar-lo a la pissarra, per tal de facilitar-ne la comprensió. Pensar plegats quines poden ser les causes per a què un vaixell escori. Potser ho ha vist en alguna pel·lícula (excés de pes, que hi hagi entrat aigua en una tempesta, que s'hagi escardat... Avançar en trobar solucions per solucionar el problema. Deixar volar la imaginació.

- **Desencallat:** Treure del lloc on s'ha encallat (aturat per un obstacle que atura el seu moviment).

Fer frases, en contextos significatius per als nens i les nenes, o aplicar les dues paraules: encallat i desencallat. Cercar exemples de situacions diverses (una cremallera que no pot ni pujar ni baixar per que s'ha encallat amb la roba, un full que s'ha encallat a la fotocopiadora, una barca que s'ha encallat en unes roques...).

- **Campen al seu aire:** Expressió que vol dir anar a la seva.

També s'utilitza: “Campa com puguis”. Donar exemples en situacions contextualitzades. *Ex.:* Estàvem tots jugant a la plaça i va començar a ploure molt fort, li vaig preguntar als meus amics què podíem fer, però ells sense parar de córrer em van dir: Campa com puguis! Vaig entendre que cadascú s'havia d'espavilar per ell mateix.

- **Popa del vaixell:** Part posterior del vaixell en el qual hi ha el timó.

Es podrien cercar imatges il·lustratives o fer-ne un dibuix a la pissarra. Tanmateix es podria anomenar la part contrària: proa.

- **Clapoteja:** Fer un seguit de breus sorolls sobre la superfície d'una massa líquida.

Donar el referent de l'acció que fem caminant pels carrers mullats, després de la pluja. Parar atenció al soroll. De ben segur els nens han viscut aquesta experiència, a tots el menuts els hi agrada clapotejar als bassals. Deixar que expliquin què passa (si s'esquitxen, si els hi calen botes d'aigua o si es mullen els mitjons, si la mare els hi deixa fer o no...

- **Embadocada:** Molt atenta.

Explicar que s'utilitza aquesta paraula per dir que algú està molt pendent d'allò que veu o escolta, està admirada. Pensar situacions en que ens hi hem sentit. Potser mirant una pel·lícula que ens ha agradat molt i no volem distreure'ns, potser veient els focs d'artifici o escoltant un conte... Construir frases que continguin la paraula embadocar: *"Estava tan embadocada mirant els lleons del circ, que es va oblidar de l'entrepà que tenia a les mans".*
"Mireu si estava embadocat amb la pel·lícula que no vaig sentir arribar els meus pares i en trobar-me'ls al davant em vaig espantar força!"

2. DESPRÉS DE LLEGIR EL CONTE.

TREBALL DE COMPREENSIÓ DEL CONTE: ASPECTES RELACIONALS, CAUSALS, LINGÜÍSTICS. EDUCACIÓ EN ELS VALORS I EN LES EMOCIONS.

- En Liu sembla començar el dia una mica avorrit, diu que no hi ha novetats, fins que pensa en alguna cosa que ha explicat la seva senyoreta a classe. Recordeu de què es tracta? Diu alguna cosa de les lletres i del seu ordre...? Afirma que aquest ordre és molt important, sabeu per què? Comentar-ho plegats.
- En Liu diu que la seva mare va d'habitació en habitació amb un gest poc amistós. Podríeu explicar què enteneu per aquesta expressió? Posar paraules a les emocions i als sentiments, sovint, ajuda a entendre'ls. Animeu els nens i les nenes a que facin l'esforç de fer-ho. Pensar plegats situacions en que ells han viscut aquesta experiència. Parlar de les causes.
- Quan finalment la seva mare entra a la seva habitació preguntant-li si l'ha endreçada, en Liu diu que ha fet una de les seves entrades triomfals, que no el deixa parlar i que avui està guerrera. Com us imagineu que està: contenta, enfadada, nerviosa? Podríeu explicar-ho?

- En Llu treu del mig totes les coses que estan a la vista, on les posa? Per què pensa que tot i així la seva mare no el deixarà berenar?
- Recordeu les coses que va anomenant en Llu que hi ha escampades pel terra? (Playmobils, mitjons desparellats, una tribu d'indis muntats a cavall i un joc gegant de daus de fusta amb les lletres a totes bandes). Fóra bo dibuixar cada element a la pissarra, o buscar fotografies. Especialment els daus, és una peça important per comprendre la dinàmica del conte.
- Recordeu què crida l'atenció d'en Llu, quan es pensava que s'havia adormit? Parla de la pluja i dels llampecs, ens explica que li agraden molt. A vosaltres també us agraden o us fan por? Parlar-ne entre tots. És força habitual que els nens tinguin temor a les tempestes. Deixar que ho posin en comú, que expliqui el que fan. A aquesta edat els hi fascinen les curiositats, és un bon moment per explicar que: a mesura que la tempesta s'allunya, el soroll del tro s'escolta més tard que el llampec. Pot servir per tranquil·litzar-se, anar comptant els segons que separen els trons dels llampecs.
- En Llu escolta veus des de la seva habitació, sembla ser que la mama parla amb els veïns, recordeu perquè? A qui volen cridar? Sabíeu que els bombers a més d'apagar el foc també fan altres coses com: rescatar gent i treure aigua? En Llu sembla que sí que ho sap, per què parla de que potser venen a rescatar algú, recordes a qui es refereix?

- Quan en Liu posa els peus a terra i nota que l'habitació està inundada, quin soroll fa en contacte amb l'aigua?
- Tant la seva mare com ell anomenen personatges de contes ben coneguts, en recordeu el nom? (El capità Garfi i la Sirenita) Si no el recorden, doneu pistes.
- En Liu s'ho passa bé mirant com l'aigua entra a la seva habitació. Podríeu descriure l'escena? Animar els nens a anar recordant els diferents elements i atributs. Intentar fer una composició de lloc, entre tots. Remarcar els darrers elements que creuant l'habitació marxen cap a la porta (els daus amb lletres).
- Centrar l'atenció dels nens i nenes cap els daus. Recordar la paraula que formen, que ha estat la darrera construïda per la seva mare. Anomenar-la i escriure-la a la pissarra. Fóra bo tenir uns daus per representar l'escena. Si no és possible, utilitzar lletres mòbils o papers amb les grafies, per facilitar la comprensió.
- En poc temps la filera de daus que posava la paraula: LLETRA, s'ha desfet i els daus formen parelles estranyes. Fer l'experiència per tal que els nens i nenes se n'adonin que l'ordre de les lletres no és arbitrari i que la posició de cadascuna d'elles és fonamental.

- En Lluís intentava llegir les paraules que es movien sobre l'aigua. Recordeu que tan aviat hi deia una cosa com una altra? Parlar plegats, després d'haver-ho constatat, que en substituir una lletra per una altra el significat varia. Seguir lletrejant els noms que van apareixent. És important el procés de denominació, reconeixement i escriptura de les lletres. És important fixar-se que no és el mateix començar per l'esquerra que per la dreta i aprofitar per fixar la correcta manera de fer-ho.
- Recordeu amb quina fórmula acaba el conte? (Vet aquí un gos, vet aquí un gat. Vet aquí que les lletres s'han marejat!)

ACTIVITATS ESPECÍFIQUES PER TREBALLAR LA CONSCIÈNCIA FONOLÒGICA.

En cada sessió de llenguatge, després del conte, es porten a terme exercicis i jocs per tal de practicar les habilitats de consciència fonològica.

El joc i els exercicis es seleccionen en relació a l'habilitat que es pretén desenvolupar en la sessió.

Els seus **objectius** són:

1. Demostrar o ensenyar una habilitat.
2. "Portar" a la memòria els coneixements que els nens i nenes ja han assolit en sessions anteriors per tal que estiguin disponibles en aquesta sessió.
3. Practicar aquests coneixements.

Aquests jocs i exercicis tenen algunes **característiques** que els fan molt efectius:

- Són curts, duren entre cinc i deu minuts, això permet que els nens i nenes es mantinguin concentrats durant tota l'activitat.
- Treballen intensivament una habilitat en un període concentrat, d'aquesta manera els infants tenen prou temps per entendre i dominar aquesta habilitat abans de passar a la següent. Aquesta sensació de domini els motiva a seguir aprenent i a valorar l'esforç.
- Pel fet de fer-se en grup, es potencia la interacció i el treball cooperatiu. Els nens més avançats ajuden els que tenen més dificultats, oferint patrons a imitar.
- La seqüència d'exercicis i jocs proposats segueix la seqüència d'adquisició d'habilitats dels nens i nenes. Es tracta de treballar primer amb les habilitats i sons que els resulten més naturals (com el sentit de la rima) per poder progressar en aquells que els hi ofereixen un ensenyament més sistemàtic i guiat (com l'anàlisi i la síntesi).

Suggeriments:

- Si els nens són molt petits o el grup molt nombrós, pot portar-se a terme la modalitat de que cada dia participin en el joc un grup de nens i nenes. La resta de companys i companyes ho fan observant, afirmant o negant, allò que porta a terme el petit grup. D'aquesta manera, el temps proposat per a l'activitat es redueix, evitant el cansament.

- Resulta interessant planificar un mateix joc varies vegades, variant solament els sons o les paraules que treballlem. Als nens i a les nenes no els molesta si l'activitat és curta. Tot el contrari, els hi dóna més oportunitats per aplicar allò que ja han après i treballar amb paraules i sons més complexes cada vegada. Si variem tant el contingut com el joc els nens i les nenes hauran d'aprendre noves maneres de jugar i d'aplicar allò que han après. Per tant, si un joc funciona, és bo d'insistir-hi.
- És aconsellable que els nens estiguin disposats en cercle, d'aquesta manera tenen una visibilitat més gran i, per tant, es mantenen connectats amb allò que estan fent.

És important que, després de fer l'exercici oral, es visualitzin les paraules i, els nens i nenes, puguin manipular-les: resseguir-les, retallar-les, aparellar-les i escriure-les. Si els nens encara no són hàbils per escriure es recomana que realitzin un dibuix o una representació d'allò que han treballat.

Els exercicis dissenyats per aquest conte estan escollits per treballar a dos nivells amb objectius diferenciats. Per una banda es treballen **fonemes**, construint paraules de tres i quatre sons i inici de treball amb els sons medials, afegint-ne i traient-ne.

Tanmateix es porta a terme una introducció a les **lletres i el lletrejar**.

1. En Liu va mirant les lletres surar damunt l'aigua i observa com aquestes s'ajunten i es separen; sovint sembla que es reuneixen i no diuen res: parelles de lletres sense sentit. Fixeu-vos que amb les lletres de la paraula LLETRA, la darrera que ha confegit la seva

mare, podeu ajuntar-les de manera que surt el nom de dues de les lletres. Sabeu quines són? (ELA, TE) És important que per fer aquests exercicis els nens i nenes tinguin al seu abast fitxes que representin les lletres i que puguin manipular, classificar...

2. Per l'efecte de l'aigua, que tot ho va arrossegant, apareixen noves lletres, que estaven sota el llit: Una P, una F i una M.

Mireu de construir paraules amb aquestes lletres que ara teniu al vostre abast: L L E T R A P F M A.

Algunes de les que es poden confegir serien:

PA

TE (infusió)

MA

TAP

PET

MATA

TELA

FAMA

MALETA

Amb aquesta darrera paraula es pot portar a terme l'exercici de trobar "paraules amagades".

MALETA (MA)

MALETA (MATA)

3. La primera paraula nova que en Lluís llegeix és PEL i la segona POL. Repetiu-les a poc a poc (anàlisi) P...E...L // P...O...L Podeu explicar

què ha passat? Podríeu construir alguna paraula nova substituint de nou la vocal? (PAL)

4. Al final del conte, Liu explica que s'hi afegeix una U. Recordeu quina paraula es forma? (PLOU)

Juguem amb aquesta paraula nova, igual que ho hem fet amb MALETA. Hi ha dues paraules amagades, sabríeu trobar-les?

PLOU: OU

PLOU: POU

5. Ara juguem amb les terminacions d'aquestes paraules que acabem de descobrir: -OU i pensem paraules que acabin igual.

OU

NOU

TOU

POU

BOU

PROU

6. Ara pensem amb paraules que tinguin aquesta seqüència vocàlica al mig de la paraula. *Ex.:*

DIJOUS

PLOURE

MOURE

COURE

Per tal de facilitar l'evocació de les paraules podem utilitzar diferents estratègies. Una d'elles podria ser deixar l'espai en blanc, per tal que els nens i nenes l'omplin i la descobreixin en demanar-los-hi, i així la lletregin:

DIJ S

PL RE

M RE

C RE

També se'ls podria ajudar donant pistes de la paraula resultant. *Per ex.:* És un dia de la setmana (dijous)

O bé amb exercicis de completar la frase. *Per ex.:*

No vaig poder sortir a jugar, per que no va parar de... (ploure)

Tenia tanta por que no em podia... (moure)

Em va dir que era un plat precuinat, que no li cal... (coure)

Aquests exercicis d'evocació solament son l'excusa per un posterior treball amb els sons individuals de les paraules.

Aprofitant algun d'aquests exemples, amb l'objectiu d'ampliar l'anàlisi i síntesi dels fonemes en paraules de tres sons, proposem la següent activitat:

16 PARAULES DE TRES SONS

Objectiu: Ampliar l'anàlisi i síntesis dels fonemes en paraules de consonant (C) - vocal (V) – consonant (V)

¹⁶ Activitat extreta de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: "Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE."

<http://www.xtec.es/sgfp/licencias/200203/resums/egarriga.html>

Activitat: Per jugar a aquests joc tant el mestre com cadascun dels nens necessita tres fitxes o blocs de color. Comenceu dient una paraula de dos sons (*p. ex.:* “mà”) en dos parts clarament separades, “m...a” i feu que els nens repeteixin el que heu dit.

Tots els nens, aleshores, representen la paraula amb els dos blocs de diferent color per mostrar que hi ha dos sons.

A continuació expliqueu que les paraules poden constar de més de dos sons. Per demostrar-ho, dieu la paraula “m...a...r” i feu que els nens repeteixin tots junts la paraula. Per representar el tercer fonema, col·loqueu un tercer bloc a la dreta dels altres dos blocs pronunciant la paraula completa, fonema per fonema, mentre assenyaleu cada bloc d’esquerra a dreta (direccionalitat de la lectura).

A continuació d’aquesta introducció, l’activitat es divideix en tres diferents estadis. En el primer, de l’anàlisi a la síntesi, els nens han de percebre que es pot crear una nova paraula afegint un fonema a una paraula de dos sons. El segon estadi, de la síntesi a l’anàlisi, demostrar que un pot, al contrari, construir paraules de dos sons traient-ne un a una paraula de tres sons.

(Atenció! Es pot introduir el concepte de “*pseudoparaula*”, és a dir, paraules gramaticalment i fonèticament correctes però sense significació: preguntar als nens si la paraula que han construït vol dir alguna cosa o és un invent.) El tercer estadi de l’activitat, anàlisi i síntesi, requereix que els nens utilitzin els seus coneixements per determinar el nombre de sons que hi ha en paraules de dos i tres sons.

De l'anàlisi a la síntesi: Pronunciar una paraula de dos fonemes i utilitzar-la en una frase per assegurar el seu reconeixement (*p. ex.:* "Ou. Avui menjarem ou ferrat"). Els nens han de repetir la paraula i treballar-la amb els blocs de colors, analitzant-la en fonemes separats. Reviseu les solucions dels nens amb ells, assegurant-vos que tots han dividit la paraula de forma correcta i escoltant com la diuen assenyalant els blocs d'esquerra a dreta "o... u".

Fonema per fonema, a continuació produïu la nova paraula, creant-la afegint una consonant al començament (*p. ex.:* "b... o...u"). Es demana als nens que modifiquin la col·locació dels seus blocs per representar la nova paraula de tres sons. Mentre assenyalen els seus respectius blocs, els nens han de repetir la seqüència dels tres fonemes una i altra vegada, cada cop més de pressa, de la mateixa manera com s'ha fet en el joc anterior, amb paraules de dos sons. Una vegada han aconseguit dir els fonemes junts i reconegut la paraula, poden aixecar la mà per dir-la en veu alta i utilitzar-la en una frase. Cal que vigileu per cridar a diferents nens per a cada paraula, donant ajut i encoratjant a aquells que ho necessitin.

De la síntesi a l'anàlisi: A poc a poc, clarament i fonema per fonema, pronuncieu una paraula de tres fonemes (*p. ex.:* "p... a... l"). Els nens representen els tres fonemes amb els seus blocs o fitxes i els repeteixen seqüencialment fins que sintetitzen la paraula "sol". Tan aviat com han reconegut la paraula, els nens poden aixecar la mà per dir-la en veu alta i utilitzar-la en una frase.

A continuació, pronuncieu una paraula de dos sons creada a partir de treure una de les consonants (*p. ex.: "pa"*). Una vegada els nens han modificat la col·locació dels seus blocs per representar la nova paraula, poden aixecar les mans, preparats per compartir la seva solució, fonema per fonema "*p... a*".

Novament tingueu cura de cridar un o varios nens diferents per a cada paraula, facilitant ajut i encoratjant a aquells que ho necessitin.

Anàlisi i Síntesi: Seleccioneu un parell de paraules que rimin, una de dos i l'altra de tres fonemes, com "*os*" i "*tos*". Escolliu una de les paraules –a vegades la més llarga i a vegades la més curta, de forma indistinta- i la presenteu als nens per a què l'analitzin (*p. ex.: "Tos. Tinc molta tos"*). Després que els nens han analitzat la paraula i han representat els fonemes amb les seves fitxes, feu que el grup (o individualment) revisin la solució assenyalant cada fitxa mentre diuen el corresponent fonema. Quan tots han corregit la seva col·locació, presenteu l'altra paraula de la parella (*p. ex.: "o... s"*). Els nens han de modificar la col·locació de les seves fitxes de forma apropiada i les utilitzen per fer la síntesi de la segona paraula. Quan la tinguin, aixequen les mans, es preparen per dir-la i utilitzar-la en una frase.

Nota: És important que els nens no estiguin "preparats" sobre si serà la paraula curta o llarga la que es dirà primer. Un dels valors primaris d'aquest joc és aconseguir que els nens per ells mateixos puguin determinar el nombre de fonemes de cada paraula.

ELS MATERIALS D'AULA

Imatges del conte

Aquest material d'aula està dissenyat especialment per utilitzar de suport durant l'explicació del conte que fa l'ensenyant. Serveix de punt de referència per a posteriors explicacions on es pot fer participar els infants a mesura que coneixen el text del conte. També es pot deixar el material en un espai a l'abast dels infants per a que l'utilitzin ells per reproduir el conte o fragments del mateix de forma espontània i autònoma.

Imatges de suport: Seqüències del conte.

Personatges: En Liu, la seva mare i, de retruc, els bombers i els veïns.

Fórmula per acabar el conte.

És important utilitzar fórmules conegudes que ens indiquin que el conte ha finalitzat. La proposta dels contes que treballem és adaptar el contingut a la forma de : *“Vet aquí un gat, vet aquí un gos, aquest conte ja s'ha fos”*.

En aquest cas, hem triat l'expressió:

Vet aquí un gos, vet aquí un gat. Vet aquí que les lletres s'han marejat!

Recull de poemes, rimes i endevinalles que tenen a veure amb el conte.

Fóra bo reproduir cada una d'aquestes eines en un mural per presentar-lo i treballar-lo col·lectivament. En primer lloc, el treball és de producció

oral i atenció auditiva. Després verificarem en el text escrit la repetició de sons.

Per molts nens, la sensibilitat de la rima apareix molt aviat. Per aquesta raó, jugar amb les rimes és una entrada excel·lent a la consciència fonològica. Donat que els jocs amb rimes dirigeixen l'atenció del nen a les semblances i diferències dels sons de les paraules, també és útil per a què el nen s'adoni que l'essència del llenguatge no és només significació i missatge sinó també una forma física, és a dir no, només el què es diu sinó també el com es diu.

Estructures rimades del conte:

- Les lletres van amuntegant-se i res ja no puc llegir, necessito posar ordre per entendre què em volen dir.

Tirallongues.

És un bon exercici per treballar l'atenció auditiva i la memòria seqüencial.

És com un mar
i no hi ha far.
D'on trec un iot,
Que em dugui a port?

Endevinalles.

"Les endevinalles són un exercici de lògica o d'imaginació?", es pregunta Gianni Rodari. "De totes dues coses", respon ell mateix. Hi ha

una activitat mental complexa: es parteix d'una descripció o definició i cal fer una tasca d'associació, de diferenciació, de relació amb coneixements passats, de comparació.

Segons Rodari, als nens els hi agraden tant les endevinalles perquè representen de forma concentrada la seva experiència de conquesta de la realitat. Per a l'infant el món és ple d'objectes estranys, misteriosos, sovint incomprensibles, indesxifrables. Resoldre una endevinalla és poder fer un sospir, perquè hem estat capaços de desfer l'enigma. I normalment quan en sabem la solució resulta tan fàcil i entenedor...!

Endevinalles del conte:

En aquest conte podem pensar en endevinalles que ens portin a la recerca de lletres.

- Sóc la primera tots els dies de la setmana; també en divertir-me i dormir. Si encara no m'has descobert, no sé com t'ho podria dir! (la lletra D)
- Em trobo al mig del cel, amagada entre estels, a la cua del tigre i dos cops a l'imperdible. (la lletra E)
- Adàn la porta davant i Eva la porta darrere. Què és? (la lletra A)

JOCS I ACTIVITATS LÚDIQUES

Parlem de jocs i activitats lúdiques, perquè aquest és el punt de partida: la relació afectivo-intel·lectual. És en el joc i en les activitats plantejades com a divertides, exploratives, amb intervenció dels sentits, la mobilitat física, l'expressió corporal i lingüística, on ens podem situar i mostrar a la pràctica que pensar i aprendre també és divertit i que l'esforç de

rumiar de vegades té moltes compensacions, perquè ens fa estar més contents i ens proporciona alegries.

En cadascun dels contes es proposen jocs des de la perspectiva de la seva relació amb el coneixement i l'aprenentatge: el joc com a comunicació, com a exploració i descoberta, com a element sociabilitzador...

Jocs proposats per aquest conte:

17 ENDEVINANT LA PARAULA

Objectiu: Avaluar el progrés dels nens i la seguretat en relació a l'anàlisi fonèmic i a la segmentació.

Activitat: Col·locar dibuixos de paraules monosil·làbiques cara avall enmig d'un cercle amb els nens asseguts al voltant. Un dels nens escull un dels dibuixos "secrets" sense deixar que els altres el vegin. El nen aleshores diu el primer fonema i tots els altres el repeteixen. Aleshores diu el segon fonema i tots els altres el repeteixen. A continuació es diu el tercer (i el quart fonema, quan s'avanci més en el joc). Després del darrer fonema, el grup, o nens individualment, diuen tots els fonemes seguits en seqüència i identifiquen el dibuix secret.

Més endavant els dibuixos poden ser omesos i, en el seu lloc, el mestre pot xiuxiuejar la paraula a un nen que, a continuació, la dirà fonema per fonema mentre els altres nens repeteixen els fonemes i identifiquen la paraula.

¹⁷ Activitat extreta de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: "Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE."

<http://www.xtec.es/sgfp/licencias/200203/resums/egarriga.html>

VUITÈ CONTE

*La iaia Fina
enfila el fil*

Quina mala sort, penso mentre vaig cap a casa. Avui tot m'ha sortit malament. Tot! La Salma – la nena que m'agrada – no ha vingut a classe i m'he passat el matí mirant la seva cadira buida. Tampoc he entès que m'hagin posat peix per dinar, quan avui és dilluns i toca macarrons. A més que el meu equip ha perdut el partit de futbol. Jo sóc el porter i m'han fet cinc gols, cinc!

Després, l'estrip als pantalons! Volia despenjar la pilota de l'arbre i me'ls he enganxat en una branca!

Quina mala sort! Em dic mentre torno a casa.

En arribar, obro la porta sense fer soroll. Vull anar a la meva habitació i canviar-me de roba. Ja pensaré més tard què en faig, dels pantalons. Però en Mitxu –el meu gat–, en veure'm, es posa a miolar i em descobreix.

- Ja era a punt de marxar. Que no hi viu ningú, en aquesta casa?

La iaia! És la iaia que s'ha instal·lat al sofà i es llima les ungles.

La meva iaia Fina. Viu a la casa del costat, però no para mai a casa. Sempre va amunt i avall, perquè la meva iaia és artista!

És la iaia més *guai* del món. M'hi passaria hores escoltant-la.

- M'has salvat la vida! –exclamo, llençant-me al seu coll i ensenyant-li l'estrip.

- Renoi! Que hi han ratolins, a l'escola? –em pregunta, mentre m'embulla els cabells.

En Mitxu ja es llepa els bigotis quan li responc:

- No iaia, no... que m'he pujat una altra vegada a l'arbre del passeig.

- ... i què? T'ha esgarrapat, oi? –em diu rient, mentre busca la capsa de cosir:- A veure què hi podem fer, nano!

I és així com tots tres, la iaia, jo i en Mitxu, seiem plegats entre betes i fils.

La iaia Fina no du les ulleres posades. És massa coqueta i comenta que la fan semblar més vella. Arronsa les celles i, sense gaire sort, mira d'enfilar l'agulla.

- Vols que t'ajudi, iaia? –li dic..

- No, no vull. És feina meva! –em respon tossuda.

Llavors s'aixeca per encendre la llum i, en tornar, ensopega amb l'estora i tot va enlaire: les tisores, els didals, els botons de colors... En Mitxu salta espantat, en veure els rodets de fil rodolant per terra. *Fffffff*, fa el gat, mentre encorba tota l'esquena i se li posen els pels de punta.

I sabeu què passa? Doncs que el fil que la iaia té entre els dits es tiba tot d'una, com si fos un dels pèls d'en Mitxu.

La iaia i jo ens mirem espantats, mentre el fil torna a fer-se tou.

- Iaia, has vist el mateix que jo? –li pregunto fregant-me els ulls.

La meua iaia, que sempre té respostes per a tot, es queda muda. Bé, ben bé muda no. La iaia comença a tartamudejar de por, mirant-se el fil que encara té entre els dits. Sembla que estigui viu! La veig tremolar per primera vegada!

- Sí, sí que ho he vist. M'ha, m'ha semblat veure que el *ffffiil*...

El fil, en sentir-ho, travessa el petit forat de l'agulla.

Ho repetim moltes vegades. És fantàstic! Cada cop que cridem el fil a poc a poc: *ffffiil...* l'agulla queda enfilada com per art de màgia.

El cert és que mai no li hem explicat el nostre secret a ningú. Sempre que en Mitxu s'espanta i prova de bufar: *ffffff*, jo miro que cap fil no estigui a prop. Em penso que ell també. I és que no entén què passa dins la capsa de cosir: el soroll que fan tots els fils quan es tiben.

Des d'aquell dia, la iaia cus moltíssim. Tant que ens vam animar a fer plegats les disfresses que portaríem per carnestoltes. Us ho imagineu? Ella disfressada d'agulla, jo de fil. Ah! I assajarem un salt ben divertit: Quan la iaia cridava *ffffiil...* i feia un cercle amb els braços imitant el forat de l'agulla, jo d'un bot traspassava a l'altra banda. No us penseu que és gens fàcil, eh! Vam haver d'assajar molt! Però hem guanyat el primer premi a la *des-filada*.

En Mitxu, en veure'ns, s'amaga sota el llit. Els pares no n'entenen res, de tot això: ni per què riem, ni per què s'espanta tant el gat.

Però ja se sap, ho diuen els grans: les criatures som estranyes. I la meua iaia Fina també!

Vet aquí un gos... No! Que era un gat. Vet aquí que el fil ha passat pel forat!

GUIA DIDÀCTICA.

Conte: : “ La iaia Fina enfila el fil”

Nivell Recomanat: P.5

OBJECTIUS.

- **Comprendre missatges orals.**
- **Ampliar vocabulari.**
- **Educar l’escolta i la memòria seqüencial auditiva.**
- **Reconèixer el so inicial d’una paraula.**
- **Relacionar lletra i so.**
- **Aïllar el so inicial d’una paraula.**
- **Introduir els nens i les nenes en la noció de que la seqüència de fonemes que compona una paraula està representada, d’esquerra a dreta, per la seqüència de lletres que compona el seu lletrejar.**

- **Avançar en la síntesis fonèmica: ser capaç d'ajuntar varis sons escoltats -la mestra és qui els diu- i formar una paraula.**
(Exercicis de síntesis i anàlisi fonèmic.)

1. ACTIVITATS PRÈVIES A LA LECTURA DEL CONTE.

Activitats a portar a terme amb el títol del conte.

En termes generals, les activitats que proposem en relació als títols dels contes són les següents:

- Presentació del títol. Escriure'l a la pissarra i en una tira de cartolina. Col·locar-la en un lloc ben visible del racó dels contes. Fóra bo que cadascun dels nens també el tingués escrit en un full.

És important que també hi hagi un abecedari mural.

- En relació al títol es poden fer preguntes com:
 - Què us sembla que hi deu dir?* (assenyalar el títol escrit).
- La mestra o el mestre llegeix en veu alta el títol del conte. Demanar la participació dels infants més experts en lectura.
- Observar el títol i fer preguntes com:
 - Coneixeu alguna lletra?*
 - On deu dir fil?* (escriure la paraula a la pissarra molt a poc a poc). *On deu dir iaia?* (donar pistes perquè puguin formular hipòtesis)
 - Surt aquesta lletra, la F, en el títol?* (animar-los que l'assenyalin en el seu full). I la lletra I? Seguir el mateix procediment.
 - Quantes vegades?* (comptar-les entre tots).
- Quantes paraules té el títol?

- Són curtes o llargues? El mestre o la mestra escriurà les paraules *enfila* i *fil* a la pissarra, una a sota de l'altra.
- Comparar la llargària de les paraules.
- – *Quina és més llarga/curta?*
- Confegir el títol en fulls en blanc, després d'haver retallat les paraules.
- Fer hipòtesis, a partir del títol, del contingut del conte.
- Formular preguntes que estimulin la curiositat, cercant respostes fent servir diverses formes verbals: "Voleu saber què passa quan la iaia Fina cus?". "Us imagineu què pot passar si en Mitxo –el gat del conte- s'espanta?".
- Anticipar que és un conte on succeeixen coses màgiques.

➤ **Treball de vocabulari que pot presentar dificultat:**

○ **Enfilar:**

- Fer passar un fil, cordill, etc, pel forat d'una agulla.

- Pujar fent servir els peus i les mans: S'ha enfilat en un pi. També es podria dir: pujar.

Parlar-ne entre tots. Estimular els coneixements previs: Has vist mai enfilar una agulla? Per què l'enfilem? És fàcil? T'has enfilat alguna vegada a algun lloc? Per què? Què ha passat?

○ **Estrip:** Alguna cosa que està estripada. Un estrip als pantalons: un trep als pantalons.

Parlar-ne entre tots. Estimular els coneixements previs: Alguna vegada te n'has fet un? Com ha estat? On eres? T'has fet mal? Com s'ha solucionat?

- **Miolar:** Crit del gat.

Estimular els coneixements previs: L'heu sentit alguna vegada? Per què et sembla que miolen els gats? Com ho fan?

- **Capsa de cosir:** cosidor.

Parlar-ne entre tots. Estimular els coneixements previs: N'has vist alguna? On? Si a casa teva en tens, ens la pots descriure? Què hi ha a dins? Per a què serveixen les coses que hi trobem?

- **Tossuda:** Que difícilment canvia d'opinió. També podríem dir caparruda.

Parlar-ne entre tots. Estimular els coneixements previs: Segur que alguna vegada t'han dit que ets tossut o tossuda, recordes per què? Inventa situacions on poder dir-ho. Pensar frases que acabin amb l'expressió: "Tossut, més que tossut!"

- **Tibar:** Alguna cosa flexible es posa rígida per les forces que l'estiren. També podríem dir: tensar.

Parlar-ne entre tots. Estimular els coneixements previs: Buscar situacions quotidianes on tibem alguna cosa per algun motiu. Ex.: Les cordes d'estendre la roba, les cordes d'una guitarra, una corda per fer un salt o per pujar a algun lloc... Fer-ne el dibuix,

veure la diferència; també es pot manipular i experimentar al respecte. Treballar amb el contrari: flexible, elàstic. Fer tota la seqüència anterior amb aquest concepte.

2. DESPRÉS DE LLEGIR EL CONTE.

TREBALL DE COMPRESIÓ DEL CONTE: ASPECTES RELACIONALS, CAUSALS, LINGÜÍSTICS. EDUCACIÓ EN ELS VALORS I EN LES EMOCIONS.

- Per què diu en Liu que té mala sort? Recordeu quines son les quatre coses que li fan pensar això? Penseu si vosaltres heu utilitzat alguna vegada aquesta expressió? Què us passava? Com us sentíeu? Imagineu el contrari: tenir molta sort. L'expressió: Quina sort que tinc! Penseu coses que us portin a dir-la. I ara com us sentiu? Per què?
- Quan la iaia Fina li pregunta a en Liu si hi ha ratolins a l'escola, què fa en Mitxo? Per què li diu això la iaia? Per què es llepa els bigotis en Mitxo?
- Què vol dir la iaia Fina a en Liu quan li pregunta si l'arbre li ha esgarrapa't? Els arbres esgarrapen?
Si esgarrapem paper de seda, què passa? Ajudar els nens a treure'n les conclusions pertinents.

- Per què la iaia Fina no porta les ulleres posades? Què et sembla que vol dir “ser massa coqueta”? Pensem entre tots situacions en les quals podríem utilitzar aquesta expressió. Si no porta les ulleres posades, què passa? Parlar d’aquest fet. Els nens que les porten poden explicar situacions en que se’ls fa difícil veure-hi sense ulleres. *Per ex.:* A la platja, o a la piscina... Es pot aprofitar per parlar d’altres realitats com pot ser no sentir-hi bé i portar audiòfons, etc.
- La iaia arronsa les celles quan no pot enfilem l’agulla. Imitem el gest. Pensem plegats quina cara se’ns queda. En quines situacions fem aquest gest o l’hem vist fer? Com ens sentim? Potser preocupats, enfadats...?
- Quan el gat s’espanta, en veure els rodets de fil per terra, què fa? Fem-ho tots. Pensem altres situacions que el farien fer el mateix? Com diríeu que reacciona? Fer, de manera alternativa, l’onomatopeia del gat espantat (ffffff) i de quan miola (mèeeuuuu). Tenir cura de fer-ho a poc a poc, i allargant-ho, de manera es pugui copsar la seqüenciació de tots els sons. Què notem a nivell de tensió? Pensem situacions en les que, si fóssim gats, faríem una cosa o una altra. *Per ex.:* Què faríem si volguéssim una carícia? Si veiéssim un gos, etc... Reflexionar sobre la relació que hi ha entre l’estat d’ànim i la tensió del cos. Parlar-ne.

- En Mitxo té els pels de punta. Com està quan això li passa? Has escoltat, alguna vegada, dir aquesta expressió a algú? Parlar-ne. Pensar, entre tots, coses que et puguin posar els pels de punta. Incloure la paraula: esgarrifança.

ACTIVITATS ESPECÍFIQUES PER TREBALLAR LA CONSCIÈNCIA FONOLÒGICA.

En cada sessió de llenguatge, després del conte, es porten a terme exercicis i jocs per tal de practicar les habilitats de consciència fonològica. El joc i els exercicis es seleccionen en relació a l'habilitat que es pretén desenvolupar en la sessió.

Els seus **objectius** són:

1. Demostrar o ensenyar una habilitat.
2. "Portar" a la memòria els coneixements que els nens i nenes ja han assolit en sessions anteriors per tal que estiguin disponibles en aquesta sessió.
3. Practicar aquests coneixements.

Aquests jocs i exercicis tenen algunes **característiques** que els fan molt efectius:

- Són curts, duren entre cinc i deu minuts, això permet que els nens i nenes es mantinguin concentrats durant tota l'activitat.
- Treballen intensivament una habilitat en un període concentrat, d'aquesta manera els infants tenen prou temps per entendre i

dominar aquesta habilitat abans de passar a la següent. Aquesta sensació de domini els motiva a seguir aprenent i a valorar l'esforç.

- Pel fet de fer-se en grup, es potencia la interacció i el treball cooperatiu. Els nens més avançats ajuden els qui tenen més dificultats, oferint patrons a imitar.
- La seqüència d'exercicis i jocs proposats segueix la seqüència d'adquisició d'habilitats dels nens i nenes. Es tracta de treballar primer amb les habilitats i sons que els resulten més naturals (com el sentit de la rima) per poder progressar en aquells que els hi ofereixen un ensenyament més sistemàtic i guiat (com l'anàlisi i la síntesi).

Suggeriments:

- Si els nens són molt petits o el grup molt nombrós, pot portar-se a terme la modalitat de que cada dia participin en el joc un grup de nens i nenes. La resta de companys i companyes ho fan observant, afirmant o negant, allò que porta a terme el petit grup. D'aquesta manera, el temps proposat per a l'activitat es redueix, evitant el cansament.
- Resulta interessant planificar un mateix joc varies vegades, variant solament els sons o les paraules que treballem. Als nens i a les nenes no els molesta si l'activitat és curta. Tot el contrari, els hi dóna més oportunitats per aplicar allò que ja han après i treballar amb paraules i sons més complexos cada vegada. Si variem tant el contingut com el joc els nens i les nenes hauran

d'aprendre noves maneres de jugar i d'aplicar allò que han après. Per tant, si un joc funciona, és bo d'insistir-hi.

- És aconsellable que els nens estiguin disposats en cercle, d'aquesta manera tenen una visibilitat més gran i, per tant, es mantenen connectats amb allò que estan fent.
- Les activitats de producció de rimes, es porten a terme quan el grup ja ha tingut nombroses experiències de reconeixement de rimes.

És important que, després de fer l'exercici oral, es visualitzin les paraules i, els nens i nenes, puguin manipular-les: resseguir-les, retallar-les, aparellar-les i escriure-les.

6. Identificar rimes.

Per a la majoria dels nens, l'habilitat d'identificar rimes i produir-ne sembla desenvolupar-se de manera natural, sense necessitat d'un treball formal.

Sabem, però, que la sensibilitat per la rima és un indicador útil d'un nivell bàsic i inicial de consciència fonològica. Així doncs, per apreciar la semblança entre les paraules sol i col, l'infant ha de prestar atenció no al significat de les paraules, sinó als seus sons. Encara que una sòlida sensibilitat a la rima no porta automàticament o directament a la consciència fonològica, la seva absència suggereix l'existència de dificultats i és suficient per justificar una resposta educativa.

Escolta aquestes paraules i pensa en què s'assemblen:

agulla – patrulla – despulla.

abril – tranquil - perfil – marfil – carril – fil.

Fina – Paulina – Florentina – Florentina – Valentina.

Macarrons – cordons – segons – pantalons.

En cadascuna de les fileres de paraules n’hi ha algunes que surten al conte. Recordar quines són (agulla, fil, Fina, macarrons, pantalons)

Cal explicar que dues paraules que rimen tenen un final que sona igual. Als nens que presentin més dificultats per portar a terme l’exercici, se’ls pot proposar altres paraules amb un grau de complexitat més baix. Per exemple:

Pa – ma

Got – pot

Mal – pal

7. Engrescar als nens i nenes a que facin rimes tots sols.

“Pensem plegats amb una paraula que rimi amb niu (*per exemple*: viu, riu, diu, piu...)

“... amb sol (*per ex.*: Col, rol, dol, Pol).

“... amb nas (*per ex.*: Pas, ras, mas, vas)

8. Posa molta atenció a les paraules que escoltaràs, n’hi ha una que hi fa nosa; endevina quina és. Sabries explicar perquè?

Cigrons – petons - canelons – **taula**.

Fulla – despulla – **nas** – agulla.

Pentina – petxina – cortina – **escola** – Fina.

Gos - pernil – fil – tranquil.

9. Repassar el concepte de síl·laba. Un cop han escoltat les paraules – molt contrastades al començament– es portarà a terme l'exercici de picar-les i contar-ne les síl·labes.

Quina d'aquestes paraules es diferent a les altres i per què?:

Fil – gat – tou – tartamudejar – Liu – llum – pèls.

Pilota – tisoires– artista – ulleres – bigotis – gol.

Olla – llapis – cotxe- papallona – terra.

Pessigolles – policia – futbolista – carnestoltes – fum.

És important fer evident el ritme de les paraules.

10. L'habilitat d'examinar si les paraules tenen el mateix so inicial és un primer aspecte crític en el desenvolupament de la consciència fonològica.

Fil – foc – festa – fusta – fum – fada.

Mitxo – mama – mona – marieta – mosca.

Sí – sempre – sol – suma – sabata – sabó.

Reforçar el concepte de que cada fonema pot estar en moltes paraules diferents i invitar els nens i nenes a parar atenció de com se senten els fonemes quan són articulats. Cal una pronúncia exagerada d'aquest fonema inicial, incidint en les seves particularitats articulatòries (fricció, nasalització...).

Es pot treballar amb memòries de sons, on els nens aparellen dibuixos d'objectes o d'animals que comencin per el mateix fonema inicial.

Totes aquestes paraules surten al conte de "La iaia Fina enfila el fil", mira de fer-ne dos grups segons el so inicial:

Macarrons, Mitxo, cinc, Salma, sofà, marxar, muda, sentir.

També se'ls hi poden donar dibuixos i que cadascun identifiqui el fonema inicial, fent-ne agrupacions.

L'objectiu és ampliar la consciència dels infants als fonemes inicials fent que comparin, contrastin i identifiquin els sons inicials de diferents paraules.

11. Joc de "En què estic pensant...?".¹⁸

Objectiu: Evocar les paraules de memòria basades en el fonema inicial i desenvolupar les habilitats de raonament dels nens i nenes i de la resolució de problemes.

Es tracta de que el mestre/a li diu als nens i nenes que pensa en alguna cosa i ells i elles l'han d'endevinar. La primera pista ha de ser donar el fonema inicial de la paraula que s'ha pensat. Després donar pistes que facin referència al significat, per tal que puguin anomenar la paraula. De cara a assegurar-se que el joc ofereix moltes oportunitats als nens perquè pensin en la paraula que comença amb el fonema donat, cal invitar-los a endevinar què s'està pensant després de cada pista (és important exagerar la consonant inicial quan es fa els suggeriments).

¹⁸ Aquesta activitat ha estat extreta de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: "Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE."

<http://www.xtec.es/sgfp/licencias/200203/resums/egarriga.html>

Ex. Mestre/a: La cosa que estic pensant comença amb /s-s-s-s-s/

Amb quin so comença la paraula?

Nens/es: s-s-s-s-s.

Mestre/a: Aquesta cosa la tenim tots a casa.

Nens/es: ssssabata, sssssabó, ssssal ...

Mestre/a: Molt bé! Podrien ser qualsevol d'aquestes, però us he de dir que serveix per seure, per descansar.

Nens/es: ssssofà!

12. Cridar paraules. Fer l'exercici de pronunciar tots el fonemes que formen part de les paraules, amb l'objectiu de prendre consciència de cadascun d'ells. Primer aprofitant la síl·laba tònica, després mirarem d'aturar-nos en la pronúncia de tots en l'ordre que es presentin.

Iaiaaaaaaaaa! Iiiiaaaaiiiiaaaa.

Liiiiiiiiiiiiiiuu! Lllliiiuuuuu.

Meeeeeeeeeu! Mmmmeeeuuuuu.

Fiiiiiiiiiiiiiiil! Ffffiilllll.

Mitxoooooooo! Mmmiiiiittttxxxxoooo.

13. Descobrir les paraules amagades.

En primer lloc s'escolta cadascuna de les paraules. Després cal pronunciar-la en veu baixa i pujar el to en trobar la paraula amagada.

fila – perfil - **filferro** – **filet** – **enfila** - **filtre** – **infiltrat** – **filma** – **filera**.

Finalista - **morfina** – **refinada** – **Delfina** – **afinar** – **desafinar** – **final**.

14. Hi ha una paraula composta: **filferro**. Dibuixar-la, escriure-la. Explicar la seva significació. Donar-ne d'altres exemples: **ferrocarril**, **trencaclosques**, **celobert**, **gratacel**, **autopista**, **capicua**.

15. Parelles de paraules: Treure un so (anàlisi).¹⁹

Objectiu: Ajudar els nens i les nenes a separar sons d'una paraula prescindint del seu significat.

Aquesta activitat pretén ajudar els nens i les nenes a separar els sons d'una paraula més enllà del seu significat. Els hi ensenjem que si traiem el fonema inicial d'una paraula apareix una altra completament diferent. Un exemple podria ser: Diem “*f-f-f-ull*”, allargant la consonant inicial i demanen que ho repeteixin. Aleshores diem “*ull*” i també demanem que ho repeteixin. Preguntem als nens i les nenes si poden dir quin so s'ha tret i repetim les paraules (*f-f-f-ull...ull... f-f-f-ull...ull*).

Altres paraules podrien ser: **foca** – **oca** / **pala** – **ala** / **lluna** – **una** / **tos** – **os** / **pou** – **ou** / .

¹⁹ Aquesta activitat ha estat extreta de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: “Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE.”

16. Canviar la lletra.

Objectiu: Dirigir l'atenció dels nens i nenes al fet que totes les lletres d'una paraula hi tenen un paper.

Observar com un sol so fa canviar la significació de la paraula.

Escolta bé i mira de dir quina diferència trobes en aquestes paraules:

(És molt important pronunciar poc a poc cadascun dels sons i articular emfàticament)

fulla – **m**ulla.

fil – **m**il.

Fina – **n**ina.

Liu – **v**iu – **n**iu – **p**iu.

Després d'haver pres consciència de que el so inicial és; en aquest cas, el que altera la significació de la paraula; farem més exercicis per reforçar aquest aprenentatge.

Finament – **f**inament.

ELS MATERIALS D'AULA

Imatges dels contes

Aquest material d'aula està dissenyat especialment per utilitzar de suport durant l'explicació del conte que fa l'ensenyant. Serveix de punt de referència per a posteriors explicacions on es pot fer participar els infants a mesura que coneixen el text del conte. També es pot deixar el material en un espai a l'abast dels infants per a que l'utilitzin ells per reproduir el conte o fragments del mateix de forma espontània i autònoma.

Imatges de suport: 3 seqüències del conte.

Personatges: En Llu, en Mitxo –el seu gat- i la iaia Fina.

Fórmula per acabar el conte:

És important utilitzar fórmules conegudes que ens indiquin que el conte ha finalitzat. La proposta dels contes que treballem és adaptar el contingut a la forma de : “*Vet aquí un gat, vet aquí un gos, aquest conte ja s’ha fos*”.

En aquest cas, hem triat l’expressió:

Vet aquí un gos... No! Que era un gat. Vet aquí que el fil ha passat pel forat!

Recull de poemes, rimes i endevinalles que tenen a veure amb el conte.

Fóra bo reproduir cada una d’aquestes eines en un mural per presentar-lo i treballar-lo col·lectivament. En primer lloc el treball és de producció oral i atenció auditiva. Després verificarem en el text escrit la repetició de sons.

Per a molts nens, la sensibilitat de la rima apareix molt aviat. Per aquesta raó, jugar amb les rimes és una entrada excel·lent a la consciència fonològica. Donat que els jocs amb rimes dirigeixen l’atenció del nen a les semblances i diferències dels sons de les paraules, també és útil per a que el nen s’adoni que l’essència del llenguatge no és només significació i missatge sinó també una forma física, és a dir no només el què es diu sinó també el com es diu.

Estructures rimades del conte:

- Si la iaia Fina no em cus els pantalons, de ben segur hi hauran moltes raons!
- El fil tot tibat ha passat pel forat.
- Quan el fil s'ha tibat, tots tres ens hem espantat!
- En Mitxo corre escuat, veient el fil enfilat.

Tirallongues:

És un bon exercici per treballar l'atenció auditiva i la memòria seqüencial.

En Liu
s'ha fet
un trep.
El fil
que surt
fa por
al gat.
Un bot,
un mèu,
forat
tapat!

Endevinalles:

"Les endevinalles són un exercici de lògica o d'imaginació?", es pregunta Gianni Rodari. "De totes dues coses", respon ell mateix. Hi ha

una activitat mental complexa: es parteix d'una descripció o definició i cal fer una tasca d'associació, de diferenciació, de relació amb coneixements passats, de comparació.

Segons Rodari, als nens els hi agraden tant les endevinalles perquè representen de forma concentrada la seva experiència de conquesta de la realitat. Per al infant el món és ple d'objectes estranys, misteriosos, sovint incomprensibles, indesxifrables. Resoldre una endevinalla és poder fer un sospir, perquè hem estat capaços de desfer l'enigma. I normalment quan en sabem la solució resulta tan fàcil i entenedor...!

Endevinalles del conte:

- La fem servir per cosir, és tot el que et puc dir. (l'agulla)
- Amb ell enfilem l'agulla, el tenim de tots colors, és lleuger com una fulla i el trobem als cosidors. (el fil)
- Tan gran com un camí i cap en un pot petit. Què és? (el fil)
- Quina és la bestioleta que corrent, a cada pas hi deixa un tros de cueta? (l'agulla i el fil)

JOCS I ACTIVITATS LÚDIQUES

Parlem de jocs i activitats lúdiques, perquè aquest és el punt de partida: la relació afectivo-intel·lectual. És en el joc i en les activitats plantejades com a divertides, exploratives, amb intervenció dels sentits, la mobilitat física, l'expressió corporal i lingüística, on ens podem situar i mostrar en la pràctica com pensar i aprendre també és divertit, i que l'esforç de

rumiar de vegades té moltes compensacions, perquè ens fa estar més contents i ens proporciona alegries.

En cadascun dels contes es proposen jocs des de la perspectiva de la seva relació amb el coneixement i l'aprenentatge: el joc com a comunicació, com a exploració i descoberta, com a element sociabilitzador...

Jocs proposats per aquest conte:

1. Es dona a cada nen un globus. Se li demana que l'unfli. Un cop tots els globus estan inflats es prem el forat de sortida de l'aire amb els dits. L'ensenyant emet el so *ffffff* i els nens, en escoltar-ho, van permetent la sortida a poc a poc, mentre imiten la producció. Prendre consciència de la fricció o fregament. L'ensenyant afegeix el so vocàlic /i/ i el consonàntic /l/, sense interrupció; els nens l'imiten. Quan la seqüència es completa: *ffffiil*, deixen anar el globus, que surt donant girs per l'espai.
2. Tots asseguts en semicercle han d'observar atentament el pas de diapositives sobre la metamorfosi del cuc de seda, per a després poder-ne imitar el procés. Explicarem que el capoll està fet de **fil** de seda. Imaginarem que per sortir la papallona cal trencar aquest fil. Els moviments que portarem a terme acompanyen i afavoreixen la producció de: *ffffiil*.

Un cop han vist les imatges i se n'ha parlat, s'agenollen al terra i es disposen en forma de crisàlide: inspiren i es pleguen sobre ells mateixos. El cos està encongit, el cap amagat entre els braços. Es queden en aquesta postura immòbils uns segons. Es preparen per escoltar. L'educador produeix el so *fffff*, ells l'imiten i lentament comencen a desplegar-se, aprofitant la sortida de l'aire que frega i empeny: *fffff*. Els braços amagats van sortint a l'exterior, aixecant el cap. L'educador continua dient: *ffffiii...* Els nens l'imiten i van estirant els braços amunt, com volent trencar el fil de seda –la producció de la “i” és de màxima tensió-. Després tots junts diuen: *ffffiiil*, en aquest moment els braços davallen relaxats, amb un moviment harmònic. Són les ales de la papallona. Allarguen la producció de la: *lllll*. Repetim l'exercici per parelles, un nen condueix i l'altre el porta a terme, després es canvien.

3. Es tracta d'una experiència de pressa de contacte amb la fonologia, on els trets que caracteritzen la producció afavoreixen una manifestació per part de l'infant. En aquest cas la representació es plàstica.

A cada nen i nena se li dóna un paper gran on deixar empremtes amb pintura. Se li dóna, també, pintura de dits. Se l'engresca a estampar al paper de manera simultània a l'escolta uns determinats sons. Per començar cal que siguin molt contrastats: uns oclusius, altres fricatus. Si són onomatopeies millor, d'aquesta manera donem significació a l'activitat.

Mentre s'escolta (enregistrat o en veu de l'ensenyant) *pam, pam, pam* (trucar) els infants han d'estampar al paper. De ben segur, ho faran de manera rítmica i la representació seran marques que representen el cop.

Després el so esdevindrà llarg, fricatiu. *Per exemple: zzzzzz* (vent, vol de l'abella, dormir). El rastre de pintura esdevindrà continuu. La representació obtinguda, de les dues representacions escoltades –que ells també hauran de repetir- ajudaran a integrar els trets característics de la producció oral.

En aquest conte, "estamparem" la *fffff* que fa en Mitxo en bufar i la producció de *ffffiil*. Veurem plegats com el resultat esdevé un rastre i no un cop. Farem l'experiència d'intentar reproduir simultàniament el so /f/ mantingut i portar un ritme contrari (cops) i verificarem que no esdevé correlatiu.

Aquesta activitat esdevé propera a l'escriptura i ens facilitarà paràmetres per possibles correccions en les seves produccions orals i escrites.

NOVÈ CONTE

*Quan en Liu fa de cangur,
l'Edu es fa el dur*

Ja m'ha tornar a enredar! Parlo del meu germà, qui sí no! Primer semblava un tracte interessant, però a mesura que passaven els minuts me n'he adonat que m'ha pres el pèl. Ha estat una ensarronada!

Mireu si no tinc raó...

Els meus oncles havien quedat per anar a sopar i al cinema amb uns amics, però la cangur de l'Edu ha avisat un parell d'hores abans que no hi podia anar. La tieta s'ha posat com una fera, ha trucat al Sebas i li ha ofert vint euros per a què el cuidés.. De seguida ha vingut a casa i, mentre el meu germà s'ho pensava, li ha dit un cop i un altre que tornarien d'hora i que per a qualsevol cosa truqués al mòbil.

Això passa tot just avui, quan el papa s'ha quedat al *insti* a corregir exàmens i la mama fa inventari a l'oficina. I és que treballen massa.

Quan la tieta ha tancat la porta de casa i hem sentit l'ascensor, tots, també en Mitxo, ens hem relaxat. Mira que arriba a ser xerraire la tieta!

He volgut tornar al lloc que ocupava al sofà abans de la visita inesperada, continuar jugant amb la *play*, però l'Edu no m'ha deixat.

Ha anat així...

- Vols fer el favor de no tocar res, Edu. Per culpa teva ja he tingut dos *pinyos* en la cursa. Fas que em baixi la puntuació!

- Jo *pambé*, jo *pambé*! –diu el mitja llengua, estira els cables nerviós i es posa davant, mentre imita el gest de conduir la moto. Així no hi ha manera de guanyar!

Se suposa que en Sebas ha de cuidar l'Edu, però es tanca a la seva habitació, passant de tot.

- Sebaaaaaas! Vols emportar-te aquest marrec d'una vegada?

És llavors que el meu germà apareix al menjador amb cara de no haver trencat un plat. S'apropa, m'ofereix un glop del refresc que beu i, tot mirant la pantalla, em diu que sóc un campió. Com diria la iaia: aquí no hi ha un pam de net! Després m'explica que han trucat uns amics, que puguen a casa. Em pregunta si vull ser jo qui se'n cuidi de l'Edu.

- Què dius ara? Ni parlar-ne! La tieta t'ha donat vint euros per a què te'n cuidis tu. Jo ho he vist!

- No t'esveris, home! Ningú no t'ha dit que ho faries gratis; ens els podem repartir, els diners, però tu muts i a la gàbia.

Jo a la gàbia només veig el canari Seraffí, que està molt atent a la nostra conversa, com si volgués participar-hi. Així que em centro a negociar si en seran deu o quinze els euros que em toquen. Mentrestant, l'Edu ja ha desmuntat el diari d'avui, ha llençat al terra les flors que la mama deixa secar en un plateret i, em fa l'efecte que s'ha posat alguna cosa a la boca!

Corro abans que se l'empassi, pensant en els deu euros que li he tret al Sebas. Amb aquesta fortuna puc comprar-me els cromos que vull i encara em sobren diners per comprar una coseta a la Salma.

És així com caic en la trampa. El molt espavilat se n'embutxacarà deu per tot el morro, i jo *pringat* .

- D'acord –dic, mentre en Sebas desapareix en direcció a la porta, on truquen els seus col·legues.

I ja em teniu amb l'Edu amunt i avall. Que si ara vull això, que si ara no. De sobte, quan ja no sé què fer, se m'acut una idea: un conte, li explicaré un conte, a veure si es tranquil·litza.

Anem a la meva habitació i agafo un conte molt *xulo* que va explicar la *senyo* a classe.

- Ja veuràs quin conte més bonic, Edu! –dic per encuriosir-lo mentre l'animo a que pari quiet d'una vegada.

Però no n'hi ha manera. Vaig per la segona pàgina i ell ja s'ha enfilat pel llit i ha intentat d'agafar un cotxe que tinc al prestatge.

- Vols fer el favor de seure! Que no em sents?

De sentir-me, sí que em sent, però no sembla estar disposat a fer-ne cas.

- Escolta Edu, que això no és cap trampolí! Que no t'agrada el conte?

Mira, mira, ara hi surt un gos que s'assembla al teu!

Però com si parlés en xinès, ben bé igual. Em carregó de paciència, insisteixo:

- Edu, mira és com el Pet i està dret!

- Et! Et! Repeteix rient, mentre mostra quatre dents i una altra a mig sortir.

No m'ho puc creure! Ha deixat de botar i se m'asseu a la vora. Llavors entenc que potser és massa petit per un conte tan llarg, que l'estic avorrint. Faré com la iaia Fina, me l'inventaré! Sí, me l'inventaré i hi faré sortir un bon grapat de rodolins. Quan anava a l'escola bressol recordo

que ja m'agradaven. És a dir que ja em teniu fent de gran. És cansat això d'imitar els grans, no us cregueu!

- Espera Edu. Necessito algunes coses i ja estaré llest per començar. Serà el conte més divertit del món mundial, ja ho veuràs!

Potser li he encomanat el meu entusiasme perquè, mentre agafo un parell d'animalons de peluix i una capsa, em mira bocabadat.

- I ara quietet, eh? Mira, tots els contes comencen així...

Hi havia una vegada un gos que sempre jugava amb un ós i, com era molt despert, de nom li van posar Pet! Un dia empaitant un gat va caure dins un forat i en sortir estava tan brut que en veure's es va quedar mut. Va estar un temps sense poder bordar, fins que l'ensurt li va passar.

Ara mateix no sé si va ser un èxit o tot el contrari, perquè des de llavors he hagut d'inventar-me'n un grapat més. Cada vegada que ve a casa o quan vaig a casa seva he d'explicar-l'hi un parell almenys. Me n'he fet un expert! Ho acompanyo amb ganyotes, de vegades fins i tot improviso alguna disfressa, i sovint riem tots dos. La iaia Fina diu que un dia els escriurem i, qui sap, potser els puguem publicar...

Ah, la iaia Fina i les seves fantasies!

*Vet aquí un gat, vet aquí un gos, m'invento els contes de dos en dos.
Vet aquí un gos, vet aquí un gat. Ho sento, però aquest ja s'ha acabat!*

GUIA DIDÀCTICA.

Conte: *“Quan en Lluís fa de cangur, l'Edu es fa el dur”*

Nivell Recomanat: P.4

OBJECTIUS. Comprendre missatges orals.

- **Ampliar vocabulari.**
- **Educar l'escolta i la memòria seqüencial auditiva.**
- **Iniciar progressivament la consciència fonològica mitjançant la producció i associació de paraules que rimen en els seus finals.**
- **Reconèixer paraules que rimen i ser capaç de produir-ne.**
- **Utilitzar poemes i cançons de cara a augmentar la consciència dels nens als patrons sonors de la parla.**
- **Ensenyar als nens i nenes a predir les paraules que rimen i animar-los a construir algunes frases que rimen. Engrescar-los a construir una petita història rimada.**

1. ACTIVITATS PREVIES A LA LECTURA DEL CONTE.

Activitats a portar a terme amb el títol del conte.

En termes generals, les activitats que proposem en relació als títols dels contes són les següents:

- Presentació del títol. Escriure'l a la pissarra i en una tira de cartolina. Col·locar-la en un lloc ben visible del racó dels contes. Fóra bo que cadascun dels nens també el tingués escrit en un full.

És important que també hi hagi un abecedari mural.

- En relació al títol es poden fer preguntes com:

–*Què us sembla que hi deu dir?* (assenyalar el títol escrit).

- La mestra o el mestre llegeix en veu alta el títol del conte. Demanar la participació dels infants més experts en lectura.

- Observar el títol i fer preguntes com:

–*Coneixeu alguna lletra?*

–*On deu dir Liu?* (escriure la paraula a la pissarra molt poc a poc). *I on deu dir Edu?* (donar pistes perquè puguin formular hipòtesis)

- –*Surt aquesta lletra, la U, en el títol?* (animar-los que l'assenyalin en el seu full).
- Quantes paraules té el títol?
- Són curtes o llargues? El mestre o la mestra escriurà les paraules a la pissarra, una sota de l'altre.
- Comparar la llargària de les paraules:
 - –*¿Quina és més llarga/curta?*
- Confegir el títol en fulls en blanc, després d'haver retallat les paraules.

- Fer hipòtesis, a partir del títol i, també, del contingut del conte.
- Formular preguntes que estimulin la curiositat, cercant respostes fent servir diverses formes verbals: “De quin tipus de cangur us sembla que parla el conte?”. “Què penseu que vol dir això de fer-se el dur?”.
- Anticipar que és un conte on el més menut de la família, l’Edu, fa moltes trapelleries i porta a en Liu de cap, fins que inventa una forma de tranquil·litzar-lo.

1. ACTIVITATS PREVIES A LA LECTURA DEL CONTE.

- Treball de vocabulari que pot presentar dificultat:
 - **Ensarronada:** Acció d’ensarronar: enganyar.
Posar la paraula en un context que faciliti la comprensió. Fer-ne frases i cercar exemples. *Ex.:* No era veritat que feien una festa, va ser una ensarronada per fer que hi anés. Preguntar als nens i nenes si alguna vegada han estat víctimes d’alguna ensarronada, d’una broma d’aquestes que no fan gràcia.
 - **Cangur.** Aquesta paraula té dues significacions.
 - Animal de potes anteriors curtes i dèbils i potes posteriors llargues i fortes adaptades al salt. Tenen una bossa on transporten les seves cries.

- Persona que té cura dels infants en hores convingudes, quan els pares són absents.

Explicar als nens i nenes que la segona definició té a veure amb la primera per la similitud de cuidar els nens petits, de guardar-los. Ensenyar una fotografia dels cangurs. Preguntar-los-hi de quin cangur els hi sembla que parla el conte. Demanar-los-hi si ells han tingut alguna vegada un cangur, quan els pares han sortit. Deixar-los que s'expressin lliurement. Tenir cura de la pressa de torns, establir una dinàmica on tots puguin parlar sense atropellar-se en el discurs i afavorint l'escolta.

- o **Esvatotat:** Estar agitat, inquiet.

Pensar plegats en situacions en que ens sentim esvalotats. Què fem? Recordar quina ha estat la causa. Sentim que el cor ens va més apresa o més a poc a poc?

Després d'escoltar el conte, pensar quin fet fa que en Liu i els seus amics ho estiguin? Què ens fa pensar que ho estan?

- o **Relaxat:** Afluixar la tensió.

Preguntar als infants si han escoltat aquesta paraula i en quin context. Explicar-los-hi que és el contrari d'estar tens. Fer l'experiència. Mirar de trobar exemples on la relaxació sigui evident. *Ex.:* Solament quan l'àrbitre ha xiulat el final del partit, m'he pogut relaxar. Animar els nens a trobar moments o situacions on no estan relaxats i d'altres en que sí.

- **Xerraire:** Que xerra molt, que no para de parlar.

Donar exemples i fer frases al voltant d'aquesta paraula. Introduir la frase feta: "Xerra pels descosits." i explicar la seva significació. Preguntar als nens i nenes si coneixen algú que parli així. En alguna situació contextualitzada, aprofitar per dir: *"quina xerrameca teniu avui, eh!"*

- **"Mitja llengua":** És una expressió que s'utilitza per referir-se a algú que encara no sap parlar bé.

Preguntar als infants si l'han escoltada mai. Dir-los-hi que, normalment, fa referència a la parla dels nens i nenes molt petits que encara no han après a parlar bé.

- **Marrec:** Noi petit.

Demandar-los-hi si han sentit mai aquesta paraula, a qui? A qui es referia? Posar-la en frases per assegurar-ne la comprensió. *Ex.:* No he pogut dormir en tota la nit, aquest marrec no ha deixat de plorar!

- **"Cara de no haver trencat un plat":** És una expressió que vol dir cara de bona persona, de persona innocent.

És probable que algú l'hagi sentida, ajudar a explicar-la. Posar-la en un context significatiu per als nens. Donar-los-hi exemples. *Ex.:* Després de fer una entremaliadura sempre posava aquella cara de no haver trencat un plat, que et feia dubtar de si realment havia estat o no ella.

○ **“Muts i a la gàbia”**: És una expressió que vol dir que a callar. Fer-ne frases. *Ex.*: “Et portaré amb mi al cinema, però tu muts i a la gàbia, eh! Que ja saps que avui no et deixaven sortir de casa.” Tenir-la present per emprar-la en una situació habitual de classe, aprofitant per donar una sorpresa a algú...

○ **Esvarar-se**: Posar-se nerviós, intranquil.

Construir frases amb aquesta paraula i en diferents conjugacions, per ajudar als nens i a les nenes a comprendre-la i utilitzar-la. *Ex.*: No podia obrir la porta de l’ascensor i com més s’esvarava pitjor perquè li faltava aire / Si tu t’esveres espantes al minut que no entén el què passa. / No estava acostumat a estar en una gàbia i esvarat buscava una sortida.

Demandar als infants situacions on ells s’han esvarat o han vist a algú esvarat.

○ **Negociar**: Mirar d’arribar a un acord.

Explicar als nens i nenes en que es basa la negociació. Fer-ne una experiència dramatitzada. Podria ser que uns nens volguessin veure una pel·lícula i els altres una altra; pactar una solució. O bé un nen vol anar a jugar a la plaça i la seva mare negocia amb ell, li diu que hi podrà anar si primer l’ajuda a estendre la roba. Engrescar els infants a trobar més situacions on calgui negociar.

- **Col·lega:** Una manera de referir-se als companys, persones amb les que comparteixes alguna afició.

Potser ho han sentit a germans o cosins més grans, o fins i tot als seus pares. Posar-ho en frases que reflecteixin situacions properes a ells. *Ex.:* Em pensava que era un col·lega però m'ha enganyat.

- **Encuriosit:** Ser curiós, tenir ganes de saber.

Preguntar si algú d'ells o d'elles és curiós o curiosa. Si fan moltes preguntes, si els agrada saber coses. Explicar que això vol dir ser curiós. Posar exemples o posar la frase en un context que els infants puguin entendre. *Ex.:* Ho tocava tot, estava tan encuriosit que no parava quiet, obria i tancava els calaixos , mirava per la finestra, per a ell tot era nou. Preguntar si ells alguna vegada s'han sentit d'una manera semblant, on?

- **Rodolins:** Conjunt de versos que lliguen entre ells, generalment en to satíric o humorístic.

És important treballar aquest concepte, o refrescar els coneixements que es tinguin sobre el tema, donat que el conte en parla. Al conte "Et criden Liu!" també es treballen de forma més avançada i en el "El rap és més que un peix" s'avança en històries rimades.

○ **Entusiasme:** Mostrar-se content i interessat en alguna cosa.
Demandar als alumnes que expliquin coses que els entusiasmin.
Fer-ne un llistat. Comentar-les. Procurar que la conversa esdevingui respectuosa i cuidar els torns per tal que tots puguin parlar, fomentar l'escolta. Fer frases, donar models. *Ex.:* Estic entusiasmada amb aquest joc. / M'entusiasma fer castells de sorra a la platja.

○ **Bocabadat:** Admirat, sorprès.
Pensar, entre tots, en quines situacions ens mostrem bocabadats.
Deixar que parlin, que s'expressin. Vetllar pel respecte a totes les opinions. Pensar què pot fer sentir-se bocabadats a altres persones, per exemple als seus pares, mestres. Després d'escoltar el conte, pensar quin fet fa que l'Edu es mostri bocabadat.

2. DESPRÉS DE LLEGIR EL CONTE.

TREBALL DE COMPRESIÓ DEL CONTE: ASPECTES RELACIONALS, CAUSALS, LINGÜÍSTICS. EDUCACIÓ EN ELS VALORS I EN LES EMOCIONS.

- Per què, en començar el conte, Lluís ens explica que el tracte amb el seu germà ha resultat una ensarronada? Què li passa? Recordeu alguna vegada haver sentit una cosa semblant? Us sembla que està content o enfadat? De quin tracte parla? De forma oral, entre tots,

completar la frase: “Ha estat una ensarronada fer-me venir a casa teva, perquè... ”.

- Recordeu el motiu pel qual els oncles porten l’Edu a casa d’en Lluís? Què diu la tieta abans de marxar? I en Lluís què comenta dels seus pares? Per què diuen que quan la tieta marxa es relaxa fins i tot en Mitxo?

En Lluís no pot seguir jugant amb la *play*, sabríeu explicar el perquè? Segurament alguns nens i nenes tenen germans o cosins petits o, potser els amics dels seus pares tenen fills que els visiten. Animar-los a parlar sobre el fet de tenir paciència. Recordar-los-hi que ells fins no fa gaire també eren petits i segurament també atabalaven. Afavorir que en parlin, de vegades s’hi barregen gelosies, és bo poder-ho verbalitzar.

- Recordeu quin tracte li proposa en Sebas al seu germà? Us sembla que és just? Teniu germans grans. Engrescar-los a que en parlin. Finalment en Lluís accepta el tracte, per què? En què pensa gastar-se els diners?
- Mentre en Sebas i en Lluís negocien, el petit Edu fa de les seves. Feu memòria i recordeu, entre tots, quines són les tres entremaliadures que fa (desmunta el diari, llença les flors seques i es posa alguna cosa a la boca).

- Ja tenim a en Lluís fent de cangur! Penseu que li resulta fàcil? Què fa per tranquil·litzar al petit? El conte que en Lluís li explica no sembla interessar-li gens al seu cosí. De sobte diu una frase que sembla funcionar, la recordeu? La repetim entre tots: *“Edu, mira és com en Pet i està dret”*. Us agrada a vosaltres, per què? Explicar que el fet que tingui una rima, que sigui un rodolí, la fa més fàcil de recordar. L’Edu va repetint: *et, et*. Per què ho fa? Si en Lluís hagués dit: *“Edu, mira un gat i està espantat”*. Què us sembla que hauria repetit el seu cosí? Dedicar una estona a explicar-ho. Al conte de *“Et criden Lluís”* s’hi treballen molts exemples, amb l’estratègia de l’eco.
- En Lluís es prepara per explicar el conte a l’Edu, com ho fa? Un cop tot està llest, li diu: *Tots els contes comencen així....* Podríeu continuar la frase? Recordar el conte. El trobeu divertit vosaltres? En Lluís n’està satisfet, què fa? Com acaba aquest conte? Recordeu què proposa la iaia Fina?
- Llegir la fórmula d’acomiadament d’aquest conte:
*“Vet aquí un gat, vet aquí un gos, m’invento els contes de dos en dos.
Vet aquí un gos, vet aquí un gat. Ho sento, però aquest ja s’ha acabat!”*
Repetir-la plegats i aprendre-la de memòria. Engrescar i ajudar els alumnes a inventar-ne una altra.

ACTIVITATS ESPECÍFIQUES PER TREBALLAR LA CONSCIÈNCIA FONOLÒGICA.

En cada sessió de llenguatge, després del conte, es porten a terme exercicis i jocs per tal de practicar les habilitats de consciència fonològica. El joc i els exercicis es seleccionen en relació a l'habilitat que es pretén desenvolupar en la sessió.

Els seus **objectius** són:

1. Demostrar o ensenyar una habilitat.
2. "Portar" a la memòria els coneixements que els nens i nenes ja han assolit en sessions anteriors per tal que estiguin disponibles en aquesta sessió.
3. Practicar aquests coneixements.

Aquests jocs i exercicis tenen algunes **característiques** que els fan molt efectius:

- Són curts, duren entre cinc i deu minuts, això permet que els nens i nenes es mantinguin concentrats durant tota l'activitat.
- Treballen intensivament una habilitat en un període concentrat, d'aquesta manera els infants tenen prou temps per entendre i dominar aquesta habilitat abans de passar a la següent. Aquesta sensació de domini els motiva a seguir aprenent i a valorar l'esforç.
- Pel fet de fer-se en grup, es potencia la interacció i el treball cooperatiu. Els nens més avançats ajuden els que tenen més dificultats, oferint patrons a imitar.
- La seqüència d'exercicis i jocs proposats segueix la seqüència d'adquisició d'habilitats dels nens i nenes. Es tracta de treballar

primer amb les habilitats i sons que els resulten més naturals (com el sentit de la rima) per poder progressar en aquells que els hi ofereixen un ensenyament més sistemàtic i guiat (com l'anàlisi i la síntesi).

Suggeriments:

- Si els nens són molt petits o el grup molt nombrós, pot portar-se a terme la modalitat de que cada dia participin en el joc un grup de nens i nenes. La resta de companys i companyes ho fan observant, afirmant o negant, allò que porta a terme el petit grup. D'aquesta manera, el temps proposat per a l'activitat es redueix, evitant el cansament.
- Resulta interessant planificar un mateix joc varies vegades, variant solament els sons o les paraules que treballem. Als nens i a les nenes no els molesta si l'activitat és curta. Tot el contrari, els hi dona més oportunitats per aplicar allò que ja han après i treballar amb paraules i sons més complexes cada vegada. Si variem tant el contingut com el joc els nens i les nenes hauran d'aprendre noves maneres de jugar i d'aplicar allò que han après. Per tant, si un joc funciona, és bo d'insistir-hi.
- És aconsellable que els nens estiguin disposats en cercle, d'aquesta manera tenen una visibilitat més gran i, per tant, es mantenen connectats amb allò que estan fent.
- Les activitats de producció de rimes, es porten a terme quan el grup ja ha tingut nombroses experiències de reconeixement de rimes.

És important que, després de fer l'exercici oral, es visualitzin les paraules i, els nens i nenes, puguin manipular-les: resseguir-les, retallar-les, aparellar-les i escriure-les.

17. IDENTIFICAR I PRODUIR RIMES. – Aquest aspecte també es treballa en els contes:

“Et criden Llu” i “ El rap és alguna cosa més que un peix”

Per la majoria dels nens, l'habilitat d'identificar rimes i produir-ne sembla desenvolupar-se de manera natural, sense necessitat d'un treball formal.

Sabem, però, que la sensibilitat a la rima és un indicador útil d'un nivell bàsic i inicial de consciència fonològica. Així doncs, per apreciar la semblança entre les paraules sol i col, l'infant ha de prestar atenció no al significat de les paraules, sinó als seus sons. Encara que una sòlida sensibilitat a la rima no porta automàticament o directament a la consciència fonològica, la seva absència suggereix l'existència de dificultats i és suficient per justificar una resposta educativa.

- Recordem: Llu es queda sorprès quan en dir la frase:

“ Edu, mira és com en Pet i està dret!” l'Edu riu i repeteix: *et, et.*

Mostrar als nens i nenes que l'Edu justament repeteix la rima.

Mirem de fer frases semblants i repetir la rima. Primer es donaran frases per completar, un cop hagin entès la dinàmica els ajudarem

a que siguin ells qui les construeixin.

Es poden fer dos grups amb els nens i nenes de la classe per poder portar a terme l'experiència. Repetir els exemples donats al conte i cercar-ne de nous. Un grup diu la frase –fent de Llu- i l'altre repeteix la rima –fent d'Edu-. També es pot fer per parelles.

➤ Algunes frases a completar podrien ser:

- Edu, deix de plorar, si no em faràs... (enfadar...).

Repeteix: a.

- Edu, em tens ben marejat o pares o et duc al...(terrat...).

Repeteix: at.

- Edu, si no pares de botar, no et donaré... (berenar...).

Repeteix: a.

- Edu, jo no ric amb tot aquest ... (embolic...).

Repetir: ic.

- Escolteu aquestes paraules i digueu la que no rima:

Afònic, amic, plàstic, cangur, fàstic, mecànic, melic.

18. RIMEM AMB ONOMATOPEIES.

A Educació infantil es treballa sovint amb onomatopeies, als infants els hi agraden força i són fàcils de produir. Aquests exercicis pretenen fer rimes amb aquest tipus d'expressions. Per als alumnes que tinguin més dificultat serà un bon començament.

➤ Completa aquestes frases amb onomatopeies:

Glu-glu , mè-mèu, piu-piu, patim-patum, ring-ring, tut-tut,

- L'esquimal dins el iglú feia...
- El gat d'en Romeu tot el dia fa ...

- El pollet d'en Liu no para de fer...
- Quan s'ha apagat la llum, he sentit...
- El telèfon del viking, també feia...
- La sirena d'un vaixell conegut feia...

²⁰ (LES ACTIVITATS 3, 4, 5 I 6 TAMBÉ ES TREBALLEN AL CONTE "Et criden, Liu".)

19. PRETENEN ENSENYAR ELS NENS A UTILITZAR EL SENTIT I LA "MÈTRICA" PER ADONAR-SE'N I PREDIR LES PARAULES QUE RIMEN.

Materials Necessaris: Llibres amb històries rimades. Podem utilitzar les històries de presentació dels personatges dels contes: en Liu, la iaia Fina, en Sebas, l'Edu i la Salma. És una manera de familiaritzar-se amb els principals protagonistes i acostumar-se a escoltar les rimes.

Activitat: Amb la seva estructuració, les històries rimades inviten als alumnes a utilitzar el significat i la mètrica per captar i predir les paraules rimades. Mentre es llegeixen aquestes històries en veu alta, exagereu la mètrica i la rima per animar els nens a que escoltin activament i que anticipin.

Al llarg de la lectura de la primera història, doneu la oportunitat per a què els nens assegurin el seu coneixement del què vol dir *paraules que rimem* i *rimar*. Abans de llegir les històries següents, comproveu la seva

²⁰ Les activitats que s'aconsellen a continuació han estat extretes de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: "Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE." <http://www.xtec.es/sgfp/licencies/200203/resums/egarriga.html>

comprensió del que és rimar i insistiu per a què escoltin les paraules que rimen.

Exemple de contes:

- “La rateta presumida”, la cantarella “*Rateta, rateta, tu que ets tan boniqueta, que et voldries casar amb mi, jo que sóc tan bon fadrí*”.
- “En Patufet”, la cantarella “*Patim, patam, patum homes i dones del cap dret, patim, patam, patum, no trepitgeu en Patufet*”. O “*Patufet, on ets? Sóc a la panxa del bou, on no hi neva ni plou, quan el bou farà un pet, sortirà en Patufet*”.
- “Els tres porquets”, la cantarella “*Bufaré, bufaré i la casa enfonsaré*”.

Variacions: Quan llegiu un llibre que ja és familiar als nens, pareu després de les paraules que rimen i pregunteu quines són aquestes paraules.

- Alternativament, pareu abans de llegir la segona paraula de la parella que rima i pregunteu els nens que suposin quina és la paraula que continua.

20. PARAULES RIMADES.

Objectiu: Adonar-se’n que quasi totes les paraules poden ser rimades (i no només aquelles que es troben en poesies fetes per altres persones).

Materials Necessaris: Llistat de paraules per ser rimades.

Activitat: En aquest joc, es diu una paraula (*p. ex.: got*) i a continuació una altra que rimi amb la primera (*p. ex.: sot*). Una vegada s’han donat alguns exemples, es tracta que els nens busquin paraules que rimin

amb la que es proposa. Es pot incrementar la complexitat del joc, que la segona paraula tingui un sentit relacionat amb el de la paraula clau a l'hora de que rimi. Una vegada el joc és familiar, cada nen individualment es invitat a respondre i a escollir la següent paraula per ser rimada. Els exemples poden incloure:

sol – col gol ? (sol, pinyol, mussol...).

llit – nit crit ? (ferit, eixerit, petit...).

llaç – nas vas ? (cabàs, matalàs, gas...).

niu – riu dent ? (cent, lent, valent...).

pet - net sopa ? (copa, xopa...).

peu – neu ram ? (pam, camp...).

llop – pop cap ? (nap, sap, rap...).

mel – pèl suc ? (cuc, puc...).

mar – bar set ? (paret, xiulet, pet, net...).

gos - ós cos ? (gros, tos...).

cel - pèl got ? (pot, sot...).

copa – sopa ocell ? (cabell, clatell, martell...).

pal - mal cistell? (clavell, cartell...).

pou - bou galeta ? (maleta, raqueta, jaqueta, oreneta, escopeta...).

Nota: No espereu que els nens juguin a aquest joc com un adult. Moltes de les seves rimes seran paraules sense sentit, però això està molt bé perquè l'objectiu d'exercitar rimes és, en primer lloc, cridar la seva atenció als sons del llenguatge. De manera similar, algunes de les seves associacions –respostes que han de rimar amb la paraula clau poden semblar molt poc relacionades; això també està bé. El propòsit

també d'aquest joc es demostrar que quasi qualsevol paraula pot ser rimada (però no totes).

Variacions: Ajudar als nens per a què trobin paraules que rimin amb el seu nom.

21. FEM RIMES!

Objectiu: Ensenyar als nens a adaptar-se més a les claus fonològiques per generar rimes.

Materials Necessaris: Frases per fer rimes.

Activitat: Per introduir aquest joc, llegiu vàries frases que rimin en veu alta, emfasitzant les paraules rimades. A continuació, animeu als nens a completar cada rima en veu alta. A efectes d'avaluació, es recomana que periòdicament demaneu les respostes de forma individual a cada nen en lloc de a tot el grup.

A continuació, aquí teniu alguns exemples de frases que podeu ampliar seguint el vostre criteri:

Corre, corre, **cavall**, corre muntanya... (avall).

La Maria duu un **clavell** en el ... (cabell).

Un **mosquit petit, petit** s'ha ficat a dins del... (llit).

L'ocell fa **piu, piu** i vola cap al... (niu).

L'home es pica el **clatell** amb un... (martell).

En Marc ha fet un **ram** amb flors que estan al...(camp).

En el Zoo hem vist un **ós** que era molt... (gros).

Quan plou, s'amaga el **cargol** sota una... (col).

Mentre comptem fins a **nou**, la gallina posa un.. (ou).

A dalt del **terrat**, s'ha fet un... (forat).

Porta la **jaqueta** dintre la... (maleta).
Tinc una **cosa**, de color... (rosa).
Un peixet es **banya** i s'enreda amb una... (canya).
Salta amb un **peu** i compta fins a... (deu).
No es beu aigua d'una **copa** mentre es menja... (sopa).
Quan s'ha amagat el **sol**, l'equip ha marcat un... (gol).
Trobos peixos en el **mar** i olives en un... (bar).
Arriba una **oreneta** i es menja una... (galleta).
La **nina** és una... (joguina).
Ha saltat la **granota** per damunt de la... (pilota).
La nena es posa un **llaç** a la punta del seu... (nas).

22. EL LLIBRE DE RIMES.

Objectiu: Celebrar i exhibir el domini que cada nen ha assolit amb les rimes.

Materials Necessaris: Paper, llapis, retoladors, pintures, pega.

Activitat: Crear un llibre de rimes és una manera excel·lent per celebrar el domini dels nens amb les rimes. Una vegada els nens siguin "experts" rimant, se'ls pot encoratjar a crear un llibre de rimes. Després de parlar-ne els uns amb els altres, en petit grup, caldrà que cada nen s'inventi una rima que vosaltres haureu d'escriure per a cada nen. Després cada nen farà el dibuix corresponent. Cada dia uns quants nens ensenyaran la seva pàgina fins que tots hagin participat. A continuació es relligaran totes les pàgines com un llibre i es fotocopiarà per a què cada nen tingui un exemplar.

ELS MATERIALS D'AULA

Imatges del conte:

Aquest material d'aula està dissenyat especialment per utilitzar de suport durant l'explicació del conte que fa l'ensenyant. Serveix de punt de referència per a posteriors explicacions on es poden fer participar els infants a mesura que coneixen el text del conte. També es pot deixar el material en un espai a l'abast dels infants perquè l'utilitzin ells per reproduir el conte o fragments del mateix de forma espontània i autònoma.

Imatges de suport: Seqüències del conte.

Personatges: En Liu, la Salma i els seus amics i amigues, *la senyo* i els altres companys i companyes de classe.

Fórmula per acabar el conte.

És important utilitzar fórmules conegudes que ens indiquin que el conte ha finalitzat. La proposta dels contes que treballem és adaptar el contingut a la forma de: "*Vet aquí un gat, vet aquí un gos, aquest conte ja s'ha fos*".

En aquest cas, hem triat l'expressió:

"Vet aquí un gat, vet aquí un gos, m'invento els contes de dos en dos. Vet aquí un gos, vet aquí un gat. Ho sento, però aquest ja s'ha acabat!"

Recull de poemes, rimes i endevinalles que tenen a veure amb el conte.

Fóra bo reproduir cada una d'aquestes eines en un mural per presentar-lo i treballar-lo col·lectivament. En primer lloc el treball és de producció

oral i atenció auditiva. Després verificarem en el text escrit la repetició de sons.

Per a molts nens, la sensibilitat de la rima apareix molt aviat. Per aquesta raó, jugar amb les rimes és una entrada excel·lent a la consciència fonològica. Donat que els jocs amb rimes dirigeixen l'atenció del nen a les semblances i diferències dels sons de les paraules, també és útil per a què el nen s'adoni que l'essència del llenguatge no és només significació i missatge sinó també una forma física, és a dir no només el què es diu sinó també el com es diu.

Estructures rimades del conte:

Sabeu? M'han dit, que un nen petit, cosí d'en Llu, deixa de plorar si sent un conte al vesprejar!

Tirallongues.

És un bon exercici per treballar l'atenció auditiva i la memòria seqüencial.

*En Sebas diu:
que ho faci en Llu!
Fer de cangur
no és gens segur,
si el meu cosí
no vol dormir.
És per això
que tan de bo,
amb conte inclòs,
jo toqui el dos!*

Endevinalles.

“Les endevinalles són un exercici de lògica o d’imaginació?”, es pregunta Gianni Rodari. “De totes dues coses”, respon ell mateix. Hi ha una activitat mental complexa: es parteix d’una descripció o definició i cal fer una tasca d’associació, de diferenciació, de relació amb coneixements passats, de comparació.

Segons Rodari, als nens els hi agraden tant les endevinalles perquè representen de forma concentrada la seva experiència de conquesta de la realitat. Per a l’infant, el món és ple d’objectes estranys, misteriosos, sovint incomprensibles, indesxifrables. Resoldre una endevinalla és poder fer un sospir, perquè hem estat capaços de desfer l’enigma. I normalment quan en sabem la solució resulta tan fàcil i entenedor...!

Endevinalles del conte:

“En ell s’expliquen coses, que potser mai no et creuràs, algunes de ben grosses, en d’altres t’adormiràs.” (el conte)

JOCS I ACTIVITATS LÚDIQUES.

Parlem de jocs i activitats lúdiques, perquè aquest és el punt de partida: la relació afectivo-intel·lectual. És en el joc i en les activitats plantejades com a divertides, exploratives, amb intervenció dels sentits, la mobilitat física, l’expressió corporal i lingüística, on ens podem situar i mostrar en la pràctica que pensar i aprendre també és divertit i que l’esforç de rumiar de vegades té moltes compensacions, perquè ens fa estar més contents i ens proporciona alegries.

En cadascun dels contes es proposen jocs des de la perspectiva de la seva relació amb el coneixement i l'aprenentatge: el joc com a comunicació, com a exploració i descoberta, com a element sociabilitzador...

Jocs proposats per aquest conte: (els mateixos que per el conte: "*Et criden Liu*").

21

UN VAIXELL CARREGAT DE...

Objectiu: Ensenyar els nens a respondre ràpid sense un model de rima determinat.

Material Necessari: Alguna cosa per anar-se-la llançant (una pilota, un globus...).

Activitat: Feu seure el nens en cercle i assegureu-vos que teniu algun objecte per llençar, com una pilota o un globus. Per començar el joc dieu: "*Un vaixell carregat de... pots*". Aleshores, llanceu la pilota a algun nen del cercle. El nen ha de dir alguna paraula que rimi (p. ex. *Un vaixell carregat de gots*) i retornar-vos la pilota. Repetiu la frase original i torneu a llençar la pilota a un altre nen. Continua el joc en aquest sentit fins que els nens no trobin més paraules per rimar. Aleshores torneu a començar el joc amb una altra paraula per rimar. Quan els nens han adquirit pràctica en trobar rimes, cada nen llença directament la pilota a un company enlloc de retornar-vos-la. El segon nen ha de continuar

²¹ Extreta de la llicència retribuïda de l'Enriqueta Garriga: "Consciència Fonològica en els infants. UN PROGRAMA DE CLASSE." <http://www.xtec.es/sgfp/llicencies/200203/resums/egarriga.html>

rimant d'acord amb la paraula suggerida pel primer i així successivament.

Un vaixell carregat de pots (gots, sots, mots, clots, bots...).

Un vaixell carregat de vells (cabells, clavells, martells, vedells, capells, cistells, anells, cartells, pells ..).

Un vaixell carregat de galetes (raquetes, maletes, jaquetes, carpetes, trompetes, senyorettes, samarretes, escopetes...).

Un vaixell carregat de bolets (barrets, pets, sets, parets, coberts, patufets, panets...).

Un vaixell carregat de macarrons (cartrons, maons, botons, avions, camions, taurons, sabons, tovallons, sarrons, bastons...).

Nota: cal que el ritme del joc sigui ràpid perquè els nens no perdin l'interès mentre esperen el seu torn. Si és necessari repasseu possibles "famílies" de rimes amb els nens abans de començar el joc.